

Universitatea București

Facultatea de Teologie Romano - Catolică

Masterul de Comunicare Biblică și Eclesială

Forma de Învățământ: Zi

LUCRARE DE DISERTAȚIE

**COMPETENȚĂ ȘI RESPONSABILITATE
ÎN VESTIREA MESAJULUI EVANGHELIC
O PRIVIRE ISTORICO-CRITICĂ**

Coordonator Științific

Prof. Univ. Dr. Pr. Wilhelm Dancă

Student masterand

ing. Iosefina Cristina Loghin

București - 2019

CUPRINS

I.	INTRODUCERE.....	3
	I.1. CONTEXT. NECESITATEA TEMEI.....	5
	I.2. CONCEPTE OPERAȚIONALE.....	8
II.	ANALIZA TEXTULUI MATEI 28.....	21
	II.1. METODE DE LECTURĂ A TEXTULUI ÎN FOCUS GRUP.....	23
	II.2. CONCLUZII DESPRINSE DIN LECTURA TEXTULUI MATEI 28 ÎN FOCUS GRUP.....	26
III.	PERSPECTIVE ACTUALE.....	36
	III.1. COMUNICAREA ÎN SPAȚIILE PUBLICE.....	36
	III.2. NECESITATEA RELAȚIONĂRII CU ADEVĂRUL REVELAT.....	45
IV.	CONCLUZII.....	54
V.	BIBLIOGRAFIE.....	56
VI.	ANEXA I.....	59
	ANEXA II.....	60
	ANEXA III.....	74

I.INTRODUCERE

Pentru a găsi răspunsurile corecte e necesar să știi să îți pui întrebările corecte. Ai nevoie de întrebări care au răspunsuri corecte pentru a putea să te poziționezi relațional în societate. Dar de ce ai nevoie să îți pui întrebări? Poate ca să poți evita neconcordanțele, sofismele sau absurditățile? Poate pentru ca să poți să-l privești pe celălalt ca pe o oglindă în care reacția lor să fie în fapt propria reacție?

Platon sau Aristotel nu cred că au scris doar ca să ofere niște răspunsuri la întrebările primite sau ca ei să își lanseze propriile idei pentru a avea un profit material. Aș vrea să cred că scrierile lor au fost elaborate pentru ca să provoace gândirea pentru tine însuți.

Într-o lume în care ni se induce ideea că totul este supus îndoielii, că trăim în efemer, că fericirea este doar atât cât trăiești pe pământ, că ești un pion într-o conspirație mondială sau că nu reprezintă decât un fir de praf față de alte planete, îndrăznesc să afirm că eu împreună cu alți oameni avem valoare, că suntem unici, că avem un rost pe pământ și că am fost, suntem și vom fi prețioși în planul lui Dumnezeu.

Avem nevoie de celălalt pentru a ne găsi rostul și împreună vrem să ne descoperim reciproc prin privire, ascultare și trăire pentru că nimeni nu poate fi pe deplin fericit de unul singur. Avem nevoie de adevăr pentru că el este înscris în ființa noastră și de aceea îl căutăm neîncetat. Se spune că adevărul ne poate face liberi. Suntem liberi?

Lucrarea de față se dorește a fi o contribuție la dezbaterăa unei probleme actuale și anume dacă vestirea mesajului evanghelic mai este de actualitate și ce metode sunt necesare pentru realizarea sa.

Am gândit conținutul lucrării mele ca un mic dialog cu sine însăși al unei persoane care nu performează din punct de vedere teologic sau filosofic dar care vrea să înțeleagă într-o manieră structurată cum poate transmite competent și responsabil credința folosindu-se în formarea sa de concepte operaționale cu care să comunice eficient în spațiile publice un adevăr revelat.

Biserica are nevoie de elanul și de intuițiile noastre, de credința noastră.¹Pentru o mai bună înțelegere și pentru o verificare a aplicării principiilor teoretice ale procesului de comunicare în public am folosit în cercetarea mea metoda de focus-grup aplicată prin lectura narativă a textului din capitolul 28 din Evanghelia după Sfântul Matei.

În lucrare am pornit de la propoziția următoare: omul este liber când primește/transmite un mesaj, poate fi o afirmație adevărată? Voi încerca în cele ce urmează să aduc argumente pro și contra afirmației de mai sus pentru a vedea dacă este adevărată sau falsă. Am folosit în acest sens comunicarea, care are loc în cele două dimensiuni ale ei (orizontal și transcendent) cu ajutorul exemplelor din cadrul evoluției științei, a argumentelor filosofice și prin intermediul magisterului Bisericii.

Rezultatul acestui exercițiu de gândire este oferit în concluziile desprinse din cadrul celor analizate cu scopul de a ajuta la creșterea responsabilă și competentă a realizării în viitor a unor transmițeri eficiente de mesaje cu privire la adevărurile evanghelice.

¹Cf. Papa Francisc – Exortăția apostolică postsinodală *Christus vivit* a Sfântului Părinte Francisc către tineri și către tot poporul lui Dumnezeu, Presa Bună, Iași, 2019, 129

I.1. CONTEXT. NECESITATEA TEMEI

Fiecare dintre noi are la un moment dat o întrebare pe care și-o pune și pentru care caută un răspuns în interiorul său: cine sunt eu? Inevitabil răspunsul la această întrebare se continuă cu o altă întrebare: care este scopul vieții mele? Pentru care vom căuta un alt răspuns; iar unii îl găsesc mai ușor sau mai greu, iar alții îl vor căuta mereu. Putem căuta aceste răspunsuri în jurul nostru întrebând părinții, frații sau surorile, bunicii, prietenii sau colegii. Putem încerca să vedem ei ce răspunsuri au la aceste întrebări, atât pentru persoana noastră cât și pentru ei. Să nu fim surprinși dacă unii ne vor răspunde că nu au un răspuns pentru noi sau că nu-și pun astfel de întrebări. Pentru unii aceste provocări s-ar putea să îi determine să se întrebe dacă ei știu răspunsurile acestor întrebări pentru ei înșiși sau dacă nu e mai bine să ignore aceste gânduri.

Fiecare persoană umană trăiește în mod firesc într-o comunitate, dacă nu sunt cazuri speciale care necesită o izolare, în care relaționează cu cei din jur. De la primul contact cu lumea exterioară, după naștere, omul este educat să se adapteze comunicării și relaționării cu cei din jur. Modul în care are loc introducerea sa în procesul de comunicare interumană are loc treptat, mai întâi folosindu-se comunicarea verbală și non verbală de către mamă și cei din familie, la care copilul răspunde inițial prin gesturi sau semne, apoi se deprinde limbajul sunetelor și al vorbirii pentru ca ulterior să se învețe și limbajul scrierii. Urmează apoi educarea pentru relaționarea copilului dincolo de mediul protector al familiei, atunci când intră în cercul largit al grădiniței sau al școlii și când se ia contactul cu cei care reacționează diferit de ceea ce avea drept experiență în propria familie. Aici se nasc primele provocări la care copilul trebuie să facă față singur apelând la ceea ce a învățat în familie pentru ca să răspundă în felul său și cu pregătirea pe care o are la momentul respectiv unor situații noi de viață. De aici începe procesul de construire a propriului sistem de comunicare și relaționare cu cei din jurul său. Mediul în care va crește copilul, tânărul și viitorul adult va fi determinant în modul său de comunicare, de comportament și de construire a propriei sale personalități. Din propria sa curiozitate de a cunoaște mai mult, de a găsi răspunsuri personale la situațiile cu care se confruntă în parcursul vieții sale vor germina pasiunile sau monotonia vieții, vor fi angajările personale pentru acțiune sau pasivitatea, va fi o persoană sau va deveni un individ. Fac aici precizarea că numesc în acest context „individ”, un om care trăiește într-o comunitate de oameni și în care nu-și îndeplinește decât funcțiile sale care îl deosebesc de plante și animale sau păsări. În acest context, eu numesc

„persoană” acea ființă care reprezintă un om care își folosește propriile capacități omenești pentru a adăuga plus valoare comunității în care trăiește.

Așadar omul se educă pentru a trăi într-o comunitate în care se comunică, în care se interacționează și în care aduce sau nu plus valoare. Pentru a participa la viața comunității din care face parte trebuie să se informeze și să ofere informații. Acest proces de comunicare poate avea loc în forme variate și poate să fie condus printr-un comportament responsabil care ar putea fi descris printr-o logică binară: adevărat sau fals iar efectele acestui proces de comunicare ar conduce la rezultate bune sau rele, dacă menținem aceeași logică binară.

În istoria comunicării interpersonale putem vedea evoluții și involuții ale comunității generate de maniere diferite prin care comunicarea a indus o formă de reacție prin implicare a omului. În sprijinul acestei afirmații vreau să amintesc aici doar două exemple: apariția tiparului care a condus la o bogăție de metode pentru comunicarea mai ușoară prin scris și, la polul opus, folosirea radioului pentru a transmite mesaje propagandiste, care au instigat auditoriul pentru a avea un comportament de ură, și care au degenerat până la izbucnirea unor războaie de cotropire cu pierderi mari materiale și vieți omenești. Prin aceste exemple nu doresc să minimalizez rolul și importanța invenției aduse de radio în favoarea tiparului pentru că există și exemple care ar putea fi oferite și în sens contrar celor afirmate mai sus (de exemplu prin tipar a fost posibilă răspândirea manifestelor comuniste în timp ce prin intermediul radioului Papa Paul al VI-lea se putea adresa lumii întregi).

Ne-am putea întreba acum de ce este nevoie să facem distincția între adevărat sau fals, între bine și rău și nu ar putea să fie totul adevărat și bun? Tot istoria comunicării pare să ne ofere un posibil răspuns. Ființa omului este dotată cu rațiune și corp, un adevăr acceptat de către toți oamenii. Dacă pe lângă acestea acceptăm că omul are și un suflet ca fiind parte a ființei sale, și considerăm și acesta un adevăr, putem să înțelegem cele două laturi care definesc persoana umană: orizontalul văzut și verticalul transcendental. În scurgerea anilor filozofii, teologii și oamenii de știință au încercat să ofere răspunsuri pertinente la aceste întrebări care sunt mereu actuale; ce este omul, de unde vine și ce se întâmplă după ce moare? În funcție de modul fiecăruia de interpretare a vieții, de cunoștințele pe care le aveau la momentul în care scriau aceste răspunsuri pe care le dobândiseră au apărut păreri care au creat curente de opinie pro și contra argumente pentru a susține sau pentru a distruge o teorie, o filozofie sau o teologie care voia să lămurească ceva din întrebările care străbăteau mintea omenească. Așa au apărut până astăzi, în Europa, descendenți ai celor doi filozofi Platon și Aristotel, considerați de către Hegel în *Prelegeri de istorie a filosofiei* ca fiind „dascăli ai rase umane”, și care împreună cu

Augustin de Hippona și Toma de Aquino au generat două curente sau familii filozofice și teologice din care se inspiră mereu urmașii lor.

Secolul trecut și mai ales în timpurile actuale se confruntă cu o delimitare a celor trei mari domenii: știința, filozofia și teologia, omenirea încercând să excludă în funcție de interesul de moment importanța uneia sau alteia dintre aceste domenii, în timp ce pentru o înțelegere exhaustivă a omului și a vieții e necesar ca ele să fie luate în considerare împreună. În acest context de separare pentru a interpreta și a da sens vieții, omului îi este propus să facă alegeri. Poate alege să caute propriile răspunsuri doar în domeniul științei, ignorând filozofia și teologia, poate rămâne în sfera teologică sau poate încerca răspunsuri filozofice fără a considera știința sau teologia pertinentă în ceea ce omul caută să afle. În această dinamică care pare fără de ieșire, Papa Ioan Paul al II-lea oferă o cheie de lectură a vieții prin propunerea sa teologică de a răspunde provocărilor vieții prin credință și rațiune, sau altfel spus, el demonstrează că se poate trăi științific, filozofând și dialogând cu Dumnezeu fără ca acest mod de viață să limiteze propria libertate a omului.

Mai mult ca oricând, propunerea făcută de Papa Ioan Paul al II-lea în Scrisoarea Enciclică *Fides et Ratio*², de interpretare și trăire a vieții este actuală și poate fi o soluție reală pentru a ieși din acest ocean de informații care ne asediază, ne contrariază³ și ne provoacă uneori dependențe care îndepărtează de adevăr.

Formarea personală a propriei conștiințe necesită timp, resurse și dezbateri pentru ca principiile directoare din viață să poată avea un fundament solid care să conducă ulterior la o conduită care va produce plus valoare în comunitate și care va da sens propriei vieți, trăită în adevăr. Doar așa se poate transmite generațiilor viitoare un sens și o certitudine că viața este un dar frumos care poate fi trăită în adevăr împreună cu ceilalți pentru a ne simți folositori și împliniți.

²Cf. Ioan Paul al II-lea, *Fides et Ratio*, Scrisoare Enciclică a Suveranului Pontif Ioan Paul al II-lea către Episcopii Bisericii Catolice cu privire la raporturile dintre Credință și Rațiune, trad. W. Dancă, Presa Bună, Iași 1998

³Cf. W. Dancă -, „Ce facem cu adevărul în spațiul public?”, Editorial publicat în Revista I.T.R.C. Iași *Dialog Teologic nr. 15 (2005)*, Sapientia, Iași, 2005, 15-21

I.2. CONCEPTE OPERAȚIONALE

În orice circumstanță omul, o ființă rațională, necesită diferite mijloace pentru a se face înțeles și pentru a înțelege. În evoluția sa, omul a încercat să-și transforme sunetele emise în semne și simboluri care, ulterior, au stat la baza dezvoltării limbajului, propoziției, conceptelor. Din momentul în care filozofii greci au descoperit conceptul a început și căutarea logică a unor explicații cu privire la cauze și principii, depășind folosirea exclusivă de imagini sau de istorisiri (caracteristice miturilor) pentru a oferi explicații necesare înțelegerii vieții. Universul este cercetat cu ajutorul rațiunii și prin credință, de aceea, orice știință poate apare ca o știință universală. În paralel cu științele care operează prin relații generale este și logica filosofică care operează cu relații între judecăți, raționamente și concepte. Conceptele, definite de Aristotel drept forme abstracte formează o logică ontologică iar în înțelegerea lui Toma de Aquino acestea sunt o artă care călăuzește operațiile minții pentru a ajunge adevăr.⁴De la Platon și Aristotel până la Nietzsche, Kant sau Heidegger conceptele au jucat un rol important în disputele filosofice. Abstractizarea, ca o primă operație a minții în procesul de cunoaștere a realității are drept prim rezultat conceptul, iar într-o realitate ideală a conceptului, în opinia lui W. Dancă, acesta „se prezintă ca o formă care se realizează într-un grup de indivizi ai aceluiași gen”⁵.Rațiunea și credința călăuzesc omul în ceea ce îl definește și îl guvernează iar setea sa de adevăr este mereu actuală. Definirea conceptuală a adevărului a traversat istoria omenirii oferind poziționarea acestuia în raport cu alte concepte (minciună, falsitate, autonomie, libertate, etc.) dar și în raport cu omul. Pornind de la premisa că oamenii sunt creaturi autonome și libere mă întreb ce fac ei cu autonomia și libertatea lor atunci când trebuie să primească sau să transmită un mesaj? În ceea ce privește autonomia, în cele ce urmează mă voi referi la ea ca parte a procesului de poziționare a omului între adevăr și minciună, în viața sa de zi cu zi. Papa emerit Benedict al XVI-lea arăta în *Esența Credinței* că omul își poate încredința libertatea sa lui Dumnezeu, adică Adevărului Suprem, sau poate să-și încredințeze libertatea sa minciunii. Așadar autonomia omului se percepe în acest caz ca o balanță care poate înclina cele două talere în favoarea libertății totale sau în oferirea acesteia unei dependențe care nu poate să elibereze ființa. Prin urmare, omul este liber când primește/transmite un mesaj, poate fi o afirmație adevărată? Voi încerca în cele ce urmează să aduc argumente pro și contra afirmației de mai

⁴Cf. W. Dancă - *Logica filosofică. Aristotel și Toma de Aquino*, Polirom, Iași, 2002, 42-43

⁵Dancă, *Logica*, 35

sus pentru a vedea dacă este adevărată sau falsă. O să încep prin a încerca să definesc termenii de adevăr și minciună cu care voi continua analiza ulterioară.

Adevărul este din punct de vedere filozofic un concept care a fascinat, și continuă să o facă și în prezent, pe oricine încearcă să se apropie de el. Opus conceptului de adevăr, conceptul de minciună nu este mai puțin interesant pentru cei care încearcă să îl înțeleagă și să-l explice. Dar ce este atât de seducător în a dori ca să înțelegem aceste concepte? Poate pentru că vrem să îi înțelegem pe cei din jurul nostru, să înțelegem comportamentul lor, să ne înțelegem pe noi înșine și să ne poziționăm față de Adevărul Suprem sau Cauza tuturor cauzelor? Și după ce am înțeles toate acestea ce facem? Cum folosim ceea ce am înțeles pentru a ne realiza scopul vieții? Cum putem fi fericiți mereu?

Fiecare om are nevoie de adevăr și dorește să cunoască, să descopere mai mult despre ceea ce îl preocupă, sau îl are drept parte a acțiunii. Totodată, el vrea să experimenteze ceea ce a aflat pentru a înțelege cu adevărat ceea ce trăiește. Papa Ioan Paul al II-lea afirma în Scrisoarea Enciclică *Fides et Ratio* că din toată creația doar omul este capabil să știe, fiind conștient că știe, pentru a se interesa de adevărul faptelor care i se ivesc, iar obiectul propriu al acestei necesități de a cunoaște este adevărul. Maturitatea gândirii unei persoane este recunoscută de către societate atunci când aceasta poate dovedi că știe să discearnă între ceea ce este adevărat și ceea ce este fals, dacă se folosește de o judecată proprie și face apel la mijloace personale. Omul este un veșnic căutător de adevăr iar existența sa ar putea fi amenințată dacă i s-ar impune renunțarea la cercetarea adevărului, care e înscrisă în inima sa.

Putem acum să ne explicăm și cercetările necesare care au condus la progresul autentic științific care au produs efecte benefice sau uneori mai puțin dorite pentru întreaga omenire. Zilnic, viața ne pune în față întrebări majore care, de cele mai multe ori, găsesc răspunsuri relative. Pentru un om, o cercetare care a oferit răspunsuri obținute prin convingeri proprii, e bazată pe adevăr și atunci când aceasta corespunde și cu răspunsuri ale unor persoane care și-au pus aceleași întrebări, devine certitudine. Valoarea atribuită aceluiași adevăr poate fi diferită pentru că nimeni nu poate fi cu sinceritate indiferent față de adevărul științei sale. Dacă descoperă că este fals, îl respinge; în schimb, dacă poate să se asigure de adevăr, se simte mulțumit.⁶

⁶ Cf. Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice: Scrisoarea Enciclică Fides et ratio*, Coord. Mons. V. Petrecă, A.R.C.B., București, 2008, nr. 25, 778

Atunci, ar mai fi de actualitate întrebarea pusă de Pilat lui Isus: „Quid est veritas?” (In 18, 38). Tot mai des afirmăm că trăim înconjurați de minciuni, de conspirații și de manipulări care mai de care mai perfide și mai diabolic puse la cale. Niccolo Machiavelli în *Dell'Arte della Guerra* a propus o tactică militară, care apoi a fost preluată cu succes în orice domeniu, și anume: „Divide et Impera“, care pare că asigură fără echivoc reușita planului. De multe ori o lume care se pretinde a fi adevărată e o lume a aparențe lor și a minciunii, iar noi suntem puși în situația de a căuta și de a găsi încontinuu un sistem la care să ne raportăm, pentru a păstra siguranța conceptului de adevăr și pentru a confirma valoarea cunoașterii noastre. Se impune deci, ca să verificăm dacă cunoașterea adevărului obiectiv pe care inteligența noastră o are, este aceeași cu cea pe care o înțelegeau și scolasticii despre adevăr, și anume: „adaequatio rei et intellectus“.⁷

În toate timpurile, a existat o preocupare constantă pentru filozofi în a cerceta adevărul. În epoca modernă aceasta a devenit aproape o obligație, adevărul fiind cel mai adesea expus oscilării și indeterminării semnificației. Battista Mondin, în cele patru volume care formează ediția în limba română a seriei *Manuale di filosofia sistematica*, dezvoltă complexitatea și vastitatea acestui concept generat de modul său de definire, de predicție, de criterii, posesii și de căi de acces, în funcție de proprietățile pe care le are, inclusiv de credință și rațiune. Acum putem să întrezărim de ce este atât de dificil să avem o definiție adecvată pentru adevăr, care să-l cuprindă în totalitatea sa. Poate ar fi totuși mai ușor să vedem ceea ce nu constituie un adevăr. Obiectul propriu al rațiunii noastre este adevărul și spre exemplu noi putem cunoaște multe fapte, doctrine, știri despre care afirmăm că sunt adevărate însă ulterior acestea se dovedesc a fi neadevărate, deci adevărul nu este sinonim cu certitudinea. Rațiunea noastră este mulțumită pe deplin doar când se regăsește în adevăr. Tot așa se poate întâmpla și dacă cineva este sincer dar care poate transmite o informație greșită și atunci adevărul nu poate fi sinonim cu sinceritatea. Mergând pe același raționament nu putem spune ca adevărul nu e sinonim cu o cultură pentru că poate exista și o cultură îmbibată de minciuni. B. Mondin afirma despre adevăr că acesta „este un concept axiologic, și nu unul empiric; nu descrie un fapt, ci prescrie o sarcină și propune un ideal. Este un ideal, un fapt care trebuie să fie, la care se supune limbajul, gândirea și ființa însăși.”⁸ În opinia acestui autor, a declara despre ceva că ceva este adevărat implică, spre deosebire de alte expresii, o diferență, un mod de comportament diferit față de situații,

⁷Cf. Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice: Scrisoarea Enciclică Fides et ratio*, Coord. Mons. V. Petrecă, A.R.C.B., București, 2008, nr. 82, 818 - 819

⁸<http://www.dictionaryofspiritualterms.com/public/Glossaries/terms.aspx?ID=424>, (accesat la 18.05.2019)

⁹B. Mondin- *Manual de filozofie sistematică (vol.I)*, trad.W. Tauwinkl; ed. W. Dancă, Sapientia, Iași, 2008, 288

fapte, sentimente sau opinii subiective. Așadar adevărul va aduce cu sine și condiția de validitate. Atunci se poate afirma că „propoziția (judecata) este adevărată” se prezintă ca „o pretenție a validității”⁹. Avem nevoie de acest criteriu de validitate pentru că dacă acesta ar lipsi atunci totul ar fi contradictoriu și lipsit de sens. Cine neagă această pretenție de validitate ar trebui să explice și să susținută cu alte argumente pertinente afirmația: „propoziția (judecata) este adevărată”. Susținerea pretenției de validitate a afirmației noastre reiese clar din lipsa de sens a contrariului. Pentru că dacă susținem că „propoziția (judecata) este adevărată” și simultan vrem ca această afirmație „propoziția (judecata) este adevărată” să nu fie așa, atunci ar fi vorba despre o neînțelegere. Această pretenție de validitate care însoțește un adevăr implică acel factor constitutiv al adevărului și anume, adecvarea sau corespondența. Putem afirma că deținem un adevăr atunci când există o corespondență perfectă, o adecvare între lucru și intelect, între gândit și gânditor, care să se realizeze pe deplin. Mai putem spune, împreună cu Battista Mondin, că putem ajunge la o cunoaștere a unui lucru în măsura în care „minte noastră înțelege, asimilează, asumă și se identifică cu acel lucru. Atunci, în acel moment, se realizează adevărul.” Aceasta este în fapt și definiția clasică a adevărului: „adevărul este o conformitate a lucrului cu intelectul (veritas est adaequatio rei et intellectus)”¹⁰, pe care sfântul Toma de Aquino o definește într-una dintre cele mai importante lucrări filozofice ale sale: *Quaestiones disputatae de Veritate*.

W. Dancă scria în *Și cred și gândesc, viitorul unui dialog controversat* despre Battista Mondin că are un profil de luptător cu o vocație misionară, un neliniștit care se consumă și arde în interior și care își trăiește convingerile interioare cu mare intensitate.¹¹ Aceste trăsături ale personalității lui Battista Mondin m-au determinat ca să acord mai multă importanță argumentelor folosite de domnia sa în abordarea conceptelor filozofice descrise în seria *Manuale di filosofia sistematica*¹², cu care am rezonat parțial și din care mă voi folosi și eu în prezentarea conceptelor pe care voi aborda ulterior.

Cei care au o concepție realistă a cunoașterii, de inspirație platonice (Platon, Augustin, Popper), de inspirație aristotelice (Aristotel, Toma de Aquino, Tarski), sau o concepție fenomenistă (Kant), subscriu de cele mai multe ori definiției atribuite adevărului de către Toma

⁹Mondin, *Manual*, 289

¹⁰Toma de Aquino - *Despre Adevăr-De Veritate*, trad. Tereza-Brîndușa Palade; ed. S. Hodiș, Târgu Lăpuș, Galaxia Guttenberg, 2012, 126 (q. I, a.10, arg.3)

¹¹Cf. W. Dancă – *Și cred și gândesc, viitorul unui dialog controversat*, ARCB, București, 2013, 168 - 169

¹²W. Tauwinkl a tradus primele patru volume din seria de manuale de filozofie sistematică aflate sub semnătura lui Battista Mondin, fiind publicate în 2008 la editura Sapientia din Iași. (vol. I: Logică, semantică și gnoseologie; vol. II: Epistemologie și cosmologie; vol. III: Ontologie și metafizică; vol. IV: Despre Dumnezeu: filosofia religiei și teologia filosofică)

de Aquino: „veritas est adaequatio rei et intellectus”¹³. Conceptului de adevăr drept corespondență (adaequatio) între lucru și gând, îi găsim trei aplicații principale posibile de ai fi atribuite: la ființă, la cunoaștere și la limbaj.

Orice cunoaștere are loc prin asimilarea de către cunoscător a lucrului cunoscut (per assimilationem cognoscentis ad rem cognitam), astfel că asimilarea este numită cauza cunoașterii (...) Așadar prima comparație a ființei cu intelectul este ca ființa să concorde cu intelectul, iar această concordanță (concordia) se numește adecvarea intelectului cu lucrul; în aceasta se îndeplinește formal noțiunea de „adevărat”. Deci aceasta adaugă adevărul peste ființă, și anume conformitatea sau adecvarea între lucru și intelect (conformitatem, sive adaequationem rei et intellectus); acestei conformități, după cum s-a spus, îi urmează cunoașterea lucrului. Astfel, entitatea lucrului (entitas rei) precede noțiunea de adevăr, dar cunoașterea este un anumit efect al adevărului. În temeiul acestor lucruri, aflăm că adevărul sau adevărat se definește în trei feluri. În primul rând, după ceea ce precede noțiunea de adevăr și în care adevărul se întemeiază; Augustin spune, în *Solilocvii*: „adevărul este ceea ce este”, iar Avicenna, în *Metafizica* sa: “adevărul oricărui lucru este acea proprietate a ființei sale care i s-a atribuit”, iar alții astfel: adevărul este nedespărțirea între ființă și ceea ce este. În altfel se definește după faptul în care se împlinște formal adevărul; astfel, Isaac [Israelii] spune că “adevărul este adecvarea lucrului cu intelectul”, iar Anselm, în *De veritate*: “adevărul este o corectitudine perceptibilă doar cu mintea”. Această corectitudine este numită după o anume adecvare, iar Filozoful afirmă, în Cartea a IV-a a *Metafizicii*, că “spunem că definim adevărul atunci când spunem că este ceea ce este sau că nu este ceea ce nu este”. În al treilea rând, adevărul se definește după efectul consecutiv; astfel, Ilariu spune că “adevărul declară și manifestă ființa”, iar Augustin, în *De vera religione*: “adevărul este cel prin care se arată ceea ce este”; și, în aceeași carte, “adevărul este faptul după care judecăm despre cele din urmă”.(sic!)¹⁴

Toma de Aquino folosind ceea ce predecesorii săi: Aristotel, Augustin, Ilariu, Avicenna, Israeli și Anselm propuseseră referitor la repartizarea și clasificarea numeroaselor definiții¹⁵ și prin utilizarea întreită a aplicației adevărului va dezvolta în opera sa trei căi: ontologică, logică și semantică deoarece avem: „o veritas rei, o veritas intellectus și o veritas enuntiationis”¹⁶. În conformitate cu cele evidențiate de Batistta Mondin în primul volum din manualul său de filosofie sistemică dedicat logicii, semanticii și gnoseologiei, lipsa celui de-al doilea termen al relației „res” face ca definiția adevărului ca o corespondență să fie inadmisibilă pentru idealști, motiv pentru care Hegel și adepții săi vor defini adevărul ca o coerență (a gândului cu sine însuși). Mondin declara, în lucrarea citată mai sus, că „înainte de toate, adevărul este o proprietate a intelectului divin, care însă nu se adecvează la lucruri, ci, dimpotrivă, lucrurile se adecvează la el. Dumnezeu însuși este principiul activ al adevărului; El

¹³Cf. Toma de Aquino – *De Veritate (Quaestiones disputatae de Veritate)*, q.1 a.10 arg.3

¹⁴Cf. Mondin, *Manual*, 290-291

¹⁵*ibidem*

¹⁶Cf. Mondin, *Manual*, 292 - 294

este artizanul adevărului, cel care face adevărul lucrurilor.” Adevărul din intelectul divin este veșnic, neschimbător, evident, infailibil, nesfârșit, atotcuprinzător, clar și distinct, cert și sigur, viu și dătător de viață, fericit și dătător de fericire.¹⁷ Adevărul este întotdeauna deplin și perfect în intelectul divin pentru că ceea ce este gândit coincide întotdeauna cu gândul („adaequatio” este totală). Pentru B. Mondin proprietățile adevărului în intelectului uman care trebuie să se adecveze lucrurilor, sunt diferite față de proprietățile adevărului divin, deoarece intelectul omului descoperă adevărul și nu-l creează.¹⁸ Pornind de la curentul iluminării (platonice-augustinian) sau de la cel al abstractizării (aristotelic-tomist) putem scoate în evidență mai multe proprietăți ale adevărului în intelectul uman.

Dacă se urmează doctrina platonice-augustiniană (în parte, și rosminiană) a originii cunoașterii intelectuale, care este produsă în mintea noastră prin iluminare divină, atunci i se pot atribui și adevărului omenesc aceleași proprietăți ca ale adevărului dumnezeiesc, așa cum face Augustin: și noi cunoaștem adevăruri veșnice, neschimbătoare, negreșelnice. În schimb, cei care afirmă, alături de Aristotel, Toma și Kant, că inteligența este cauza cunoașterii noastre intelectuale – inteligența fiind, fără îndoială, o facultate spirituală, dar o facultate întrupată, care are drept instrument creierul și trebuie să se folosească de ajutorul simțurilor – nu pot recunoaște adevărului omenesc proprietăți divine. Cunoașterea noastră nu este nici intuitivă, nici atotștiutoare, asemenea cunoașterii dumnezeiești, și, de aceea, adevărul nostru nu poate fi nici veșnic, nici atotcuprinzător, nici infailibil, nici neschimbător. Pe de altă parte, adevărul nu este o realitate subzistentă, nu este o idee platonice, ci un raport de adecvare între gând și lucruri, iar acest raport când este permanent, când este schimbător; uneori este evident, alteori, evanescent. Putem spune că proprietățile adevărului în cazul intelectului uman sunt aceleași ca și ale cunoașterii noastre intelectuale devenind astfel un adevăr uman universal (unul și neschimbat spre deosebire de cel al inteligenței noastre care este un adevăr universal și abstract)¹⁹, obiectiv, de perspectivă, personalizat și istoric. (sic!)²⁰

Prin natura sa, omul dorește să ajungă la acel adevăr care poate să-i explice sensul propriei vieți, a celor de lângă el, și nu se mulțumește să găsească doar adevăruri parțiale, faptice sau științifice iar această căutare nu se poate termina decât în absolut.²¹

Așadar adevărul uman este unul singur (nu sunt multe adevăruri care variază de la o persoană la alta, de la o generație la alta, de la o cultură la alta) iar raportul dintre intelect și „res” nu poate fi decât unul: de conformitate (în judecata afirmativă) sau de nepotrivire (în judecata negativă). Astfel o judecată o exclude pe cealaltă, pentru că două judecăți

¹⁷ Cf. Mondin, *Manual*, 295 - 296

¹⁸ Cf. Mondin, *Manual*, 296 - 299

¹⁹ Cf. Mondin: „Omul este rațional” este un adevăr universal, valabil pentru toți și pentru totdeauna. Este un adevăr necesar, pentru că adecvarea între această afirmație și realitate este perfectă, *Manual*, 298.

²⁰ Cf. Mondin, *Manual*, 298

²¹ Cf. Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice: Scrisoarea Enciclică Fides et ratio*, Coord. Mons. V. Petrecă, A.R.C.B., București, 2008, nr. 33, 728-729

contradictorii nu pot fi amândouă adevărate și amândouă false. Totodată nu pot fi două sau mai multe adevăruri diferite despre același lucru, în același timp și sub același aspect. Fundamentul și motivația acestei proprietăți a adevărului se explică cu ajutorul principiului noncontradicției, care presupune că orice ființă este și rămâne ea însăși (principiul identității). Astfel explică Mondin de ce toate filozofiile fenomeniste care neagă identitatea ființei substanțiale, reducând-o la o simplă „ființă percepută” (simple fenomene sau impresii subiective) compromit unitatea adevărului și pe cale de consecință nu pot fi acceptate.

Dacă adevărul își are rădăcinile în ființă, cunoscând proprietățile sale și locul în care se află, ne întrebăm dacă inteligența noastră e capabilă să ia în posesie lucrurile. Este capabil intelectul nostru să-și apere dreptul de a poseda adevărul și să respingă eventualele atacuri ale celor care-i contestă acest drept?

Fenomenul scepticismului²² apare ori de câte ori există o criză puternică care afectează o mare civilizație. Se poate susține această afirmație prin următoarele exemple: la sfârșitul epocii presocratice apare criza civilizației homerice și avem scepticismul sofistilor; la sfârșitul epocii clasice prin criza civilizației greco-romane cunoaștem scepticismul academicilor; la sfârșitul epocii medievale apariția crizei republicii creștine va genera scepticismul nominaliștilor și al empiriștilor iar la sfârșitul epocii moderne când toată structura culturii moderne intră în criză ne confruntăm cu scepticismul nihilistilor (care neagă orice adevăr obiectiv și posibilitatea argumentelor decisive în sprijinul acestuia).

Argumentele aduse de scepticii tuturor timpurilor sunt mereu aceleași: erorile simțurilor, contradicțiile filosofilor, varietatea și variabilitatea învățăturilor, relativitatea valorilor, imposibilitatea de a furniza argumente decisive în sprijinul adevărului. Scepticii sunt mereu acei neputincioși care asistă la sfârșitul civilizației din care fac parte. Maeștrii în vorbe deșarte și retorici goale de conținut, scepticii sunt totodată cei mai înverșunați dușmani ai rațiunii umane, ai demnității omului, ai aspirațiilor lui de a crește în adevăr și bunătate. Socrate, Platon, Aristotel, sfântul Augustin, sfântul Toma, Duns Scotus, Descartes, Leibniz, Kant, Hegel se numără printre marii adversari ai scepticismului. Aceștia au adus în scrierile lor argumente puternice pentru a demonstra că scepticismul nu se poate susține, prin faptul că există adevăruri pe care nici o inteligență nu le poate refuza. Spre exemplificare pot aminti că în *Metafizica*, Aristotel respinge scepticismul, arătând că există cel puțin un adevăr pe care chiar și un sceptic ar trebui să-l recunoască și anume principiul noncontradicției (punctul de sprijin al oricărui alt

²²Scepticii contestă faptul că omul este în stare să cunoască adevărul.

adevăr). Acesta este un principiu pe care nu-l poate nega nimeni, deoarece negarea lui înseamnă recunoașterea lui implicită.

Un alt argument hotărâtor împotriva scepticismului este cel augustinian-cartezian al adevărului de netăgăduit al propriei existențe, care nu poate fi negat nici măcar de cine se îndoiește. Augustin scrie, în *De civitate Dei*: „Sunt absolut sigur că sunt, știind și iubind acest lucru. În privința acestor adevăruri, nu mă tem de nici un argument al academicilor ce spun: «Și dacă te înșeli?» Și dacă greșesc, exist. Căci cine nu există nu poate nici greși; și prin aceasta exist, pentru că greșesc. Căci, dacă exist când greșesc, în ce fel mă înșel că exist, când, dacă mă înșel, sunt sigur că exist? Așadar, deoarece, greșind, aș exista, chiar de m-aș înșela, fără îndoială că, în aceea că știu că exist, nu greșesc.”²³

Căutarea adevărului va rămâne mereu dificilă (datorită intelectului nostru care este imperfect și a complexității ființei cognoscibile) pentru că noi nu putem să avem în posesie definitiv adevărul. Noi trăim într-o ființă efemeră și, de aceea, adevărul este calea noastră. În acest sens Papa Emerit Benedict al XVI-lea în *Esența Credinței* făcea precizarea că în postura de „adevăr suprem, respectând în același timp autonomia creaturii și libertatea sa, ea se angajează să se deschidă spre transcendență. Aici, raportul dintre libertate și adevăr devine suprem, înțelegem în mod complet cuvântul Domnului: «Veți cunoaște adevărul și adevărul vă va elibera.»(In 8,32)”²⁴

Papa Ioan Paul al II-lea afirma în Scrisoarea Enciclică *Veritatis splendor* că o persoană poate prin judecata practică a propriei conștiințe să se simtă obligată de a îndeplini un anumit act și astfel se poate revela, prin aceasta, legătura care există între adevăr și libertate.

Tocmai de aceea, conștiința se manifestă prin acte de „judecată” ce reflectă adevărul în privința binelui, și nu ca „decizii” arbitrare. Gradul de maturitate și de responsabilitate al acestor judecăți – și, în definitiv, al omului, care este subiectul lor - se măsoară nu prin eliberarea conștiinței de realitatea obiectivă, în vederea unei pretinse autonomii a deciziilor personale, ci, dimpotrivă, printr-o căutare insistentă a adevărului și, în acțiune, prin acceptarea călăuzirii din partea conștiinței.²⁵

Revenind la premisa inițială: omul este liber când primește/transmite un mesaj? pot afirma în lumina celor enumerate mai sus că dacă omul nu ar fi liber, aplicând principiul noncontradicției această propoziție nu ar fi adevărată. Pot preciza totodată că omul fiind liber

²³Cf. Augustin, *De civitate Dei* - Liber XI, 26

<http://thelatinlibrary.com/augustine/civ11.shtml>, (accesat la 18.05.2019)

²⁴Cf. Benedict al XVI-lea, *Esența Credinței*, Sapientia, Iași, 2010, 15

²⁵Cf. Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice: Scrisoarea Enciclică Veritatis splendor*, Coord. Mons. V. Petrecă, A.R.C.B., București, 2008, nr. 61, 544. De aici înainte în formă prescurtată VS.

poate să folosească propria libertate în manifestarea adevărului sau în detrimentul acestuia dar este necesar totodată ca această alegere să fie responsabilă și asumată.

Compendiul de Doctrina Socială a Bisericii notează la numerele 138 și 139 că în exercițiul libertății, omul poate face acte bune (din puncte de vedere moral), constructive pentru propria persoană cât și pentru comunitatea sa în măsura în care ascultă de adevăr, fără a avea pretenția că el este creatorul și stăpânul absolut al adevărului și al normelor morale²⁶

În *Veritatis Splendor* la numărul 86, Papa Ioan Paul al II-lea evidențiază faptul că libertatea „nu-și are sursa absolută și necondiționată în sine, ci în existența în care se situează și care, pentru ea, constituie, în același timp, o limită și o posibilitate. Este libertatea unei creaturi, libertate dăruită, ce trebuie primită ca o sămânță și făcută să crească în mod responsabil.”²⁷ Dacă nu este cultivată, întreținută pentru a fi responsabilă, libertatea omului poate fi amenințată de dispariția ei ceea ce ar conduce la distrugerea omului și respectiv a comunității din care face parte.²⁸

Daniele D’Aria scria în cartea *Pe drumurile adevărului* că „adevărul este o dimensiune esențială a omului; minciuna în schimb distruge întreaga unitate a omului și bazele unei încrezătoare vieți comune.”²⁹

Cercetările filozofice au parcurs aproape aceleași etape ca și în studiul adevărului pentru a încerca să înțeleagă și să definească minciuna în raport cu intelectul uman și raportându-o la divinitate. Nu voi mai detalia acum aceste cercetări în timp ci mă voi rezuma în a spune că încă din antichitate Stobei, Nigidius, Platon vedeau o diferență între a spune o minciună versus faptul de a minți.

Dacă până acum ne-am format o părere asupra conceptului despre adevăr ne întrebăm, pe bună dreptate, și ce este minciuna. Pentru a o defini pornim de la descrierea ei în *Sinteza Moralei Catolice*³⁰ care la nr. 245 arată că: „minciuna sau înșelăciunea constă în a spune lucruri false cu intenția de a înșela. Prin natura ei ea este întotdeauna nepermisă, chiar dacă de obicei devine gravă doar când lezează substanțial dreptatea sau caritatea.”

²⁶Cf. *** Catehismul Bisericii Catolice, A.R.C.B., București, 1993, nr.1749-1756

²⁷Cf. *VS*, nr. 86, 564

²⁸Cf. *VS*, nr. 44, nr. 99, 531-532, 573-574

²⁹Cf. D. D’Aria - *Pe drumurile adevărului*, trad. V. Bizau, Fiicele Sfântului Paul, București, 2002, 3

³⁰****Sinteza moralei catolice*, A.R.C.B., București, 2007, nr.245, 92

Pentru cei din antichitate omul prudent se ferea să spună o minciună, pentru că astfel se înșela singur. Faptul de a minți includea, în gândirea lor, o voință deliberată însoțită de intenția de a înșela pe alții, iar pentru oamenii din acele timpuri era aproape o certitudine că un om de bine va evita să mintă.

Autorii antichității greco-romane nu condamnă în mod absolut minciuna, cu excepția lui Platon care o refuză în plan divin (teologic) dar o acceptă din punct de vedere utilitar, în plan uman. În *Republica*, Platon face o distincție între o minciună adevărată care este contra divinității (pentru că ideea de minciună este în contradicție cu cea de divinitate) și minciuna din vorbe, care este permisă doar guvernanților atunci când ea este folosită în interesul cetății. Chiar și Cicero a analizat minciuna și umanul, modul în care minciuna putea „face bine” unei persoane. Ne putem întreba la rândul nostru: dacă minciuna salvează bunuri corporale, atunci ea poate salva și bunuri spirituale, dar e legitim acest lucru? De la Origene și Clement, la Platon și Augustin minciuna cu scop utilitar trebuia să aibă ca și condiție salvarea intenției morale pentru a nu fi considerată drept o minciună adevărată. Conceptele platonice au stat constant la baza discursurilor despre minciună a Sfinților Părinți, fiind mereu o sursă de inspirație până la Sfântul Augustin.³¹ Augustin de Hippona deosebește minciunile din viața de zi cu zi, cele obișnuite între oameni, frecvente și aparent nevinovate, de minciunile religioase pentru care nu poate fi găsită nici o scuză. Sfântul Augustin face o analiză pe plan teoretic al practicii minciunii în *De Mendacio* pentru ca în *Contra Mendacio* să ofere printr-un răspuns trimis lui Consentis aplicarea pe un caz concret a teoriei sale. Augustin distinge opt categorii de minciuni pe care le analizează în *De Mendacio- Despre Minciună*³², și care pot fi grupate în patru grupe (în funcție de adjectivele și expresiile folosite de Augustin, pentru a le defini): minciuni care denigrează („mendacia blasphema, capitale mendacium”), minciunile care îi rănesc pe alții („mendacia quae aliquem laedunt in iuste”), minciunile rostite gratuit („qui gratis mentiuntur”) și minciunile care sunt spuse pentru a face un serviciu („mendacia honesta”).

Atitudinea lui Augustin de Hippona referitoare la minciuni este neechivocă: respinge orice formă de minciună, fie că este vorba de probleme religioase, fie că este rostită prin răutate, pentru a face un serviciu, pentru a se amuza sau pentru a se distra. La Augustin minciuna este așadar denaturarea intenționată a adevărului, iar accentul cade pe nepotrivirea dintre gândire și anunțarea ei. Dacă însă această intransigență se potrivește cu intelectualul și teologul, ea este

³¹Cf. P. Sarr - „Discours sur le mensonge de Platon à saint Augustin: continuité ou rupture”, *Dialogues d'histoire ancienne* 2010/2 36/2, Presses Univ. de Franche-Comté, 9-23

³²Cf. A. Augustinus – *De Mendacio - Despre minciună*, trad. L. Wald, Humanitas, București, 2016

greu de conciliat cu rolul păstorului care trebuie să țină seama de slăbiciunile și imperfecțiunile credincioșilor săi pentru ca acesta să-i poată conduce la Dumnezeu.

Cu toate acestea și mai presus de toate, Augustin condamnă minciunile pentru că ele se opun adevărului: "Există multe categorii de minciuni, dar toate trebuie să excite fără discriminare ura noastră. Căci nu există nicio minciună care să nu fie contrară adevărului."³³ Adevărul, în concepția lui Augustin, trebuie să fie căutat fără încetare, de fiecare om, deoarece doar acesta este mai presus de toate fiind superior tuturor bunurilor corporale și mergând până dincolo de sufletul care aspiră la veșnicie. Mai bine decât să-ți salvezi corpul apelând la minciună, spunea Augustin, este să-ți salvezi sufletul făcând uz de tăcere, pentru a arăta că adevărul depășește ființa. Omul trebuie să prefere adevărul mai mult decât propria persoană sau propria plăcere, având mereu în vedere fericirea veșnică pe care numai adevărul o poate oferi pentru el.

Revenind la obligativitatea adevărului în viața noastră de credință, la responsabilitatea actelor noastre, ne amintim de întrebările puse de Pilat lui Isus și trebuie să menționăm aici și mărturia dată de Isus când a spus: „Eu pentru aceasta m-am născut și pentru aceasta am venit în lume, ca să dau mărturie despre adevăr. Oricine este din adevăr ascultă glasul meu.” (In 18, 37)³⁴ Lipsa convergenței în privința binelui comun și a adevărului care poate rezulta din faptele noastre poate conduce către rănirea comunității căreia îi aparținem, a comuniunii dintre persoane și poate aduce prejudicii tuturor membrilor ei. Acela care se autodeclară ca fiind unica măsură a lucrurilor și a adevărilor nu poate colabora și trăi în pace cu semenii săi. Putem afirma așadar că responsabilitatea oamenilor provine dintr-o libertate care își află rădăcinile în natura comună și care este capabilă să justifice morala publică.³⁵

Exercițiul libertății implică raportarea la o lege morală naturală, cu caracter universal, care precede și reunește toate drepturile și obligațiile. Legea naturală „nu este alta decât lumina intelectului dată nouă de Dumnezeu. Mulțumită ei cunoaștem ceea ce trebuie făcut și ceea ce trebuie lăsat. Această lumină sau această lege a fost dată omului de Dumnezeu în creație” și constă în participarea la legea sa eternă, care se identifică cu Dumnezeu însuși. Această lege se numește naturală deoarece rațiunea care o promulgă este proprie naturii umane. Ea este universală, se extinde la toți oamenii în măsura în care își are fundamentul în rațiune. În preceptele sale principale, legea divină și naturală este formulată în Decalog și indică primele și esențialele norme care reglementează viața morală. Ea are drept sprijin aspirația și

³³ Cf. Sarr - *Discours*, 29

³⁴ Cf. *** *YOUCAT Română Catehismul Bisericii Catolice pentru tineri pentru a cunoaște și a trăi credința Bisericii*, trad. M. Pătrașcu, Sapientia, Iași, 2012, nr. 454

³⁵ Cf. *** *Compendiu de Doctrină Socială a Bisericii*, trad. L. Farcaș, Sapientia, Iași, 2007, nr. 142, 129. De aici înainte în formă prescurtată CDSB.

supunerea față de Dumnezeu, izvorul și judecătorul oricărui bine, precum și perceperea că celălalt este egal cu noi. Legea naturală exprimă demnitatea persoanei și constituie baza drepturilor și obligațiilor sale fundamentale.³⁶

Într-o lume în care minciunile par să fi devenit regulă de viață, scrierile lui Augustin de Hippo pot fără îndoială să ajute la redescoperirea unor valori fundamentale. În mod esențial, este vorba de: adevăr, libertate, dreptate și iubire iar aceste valori ne conduc principiile care ne guvernează viața privată sau socială. Conciliul al II-lea din Vatican, prin Constituția pastorală *Gaudium et spes*, susține că valorile fundamentale se află în strânsă legătură cu demnitatea persoanei, și acestea promovează totodată și dezvoltarea autentică a persoanei umane.

Persoana umană poate fi autentică atunci când se poate manifesta liber pentru a-și exprima propriile opinii, trăi convingerile personale fără constrângeri, când poate decide și trăi propria stare de viață împlinindu-și chemarea personală, având posibilitatea de a căuta neîntrerupt adevărul și de a profesa propriile convingeri religioase, culturale și politice pentru a-și asuma inițiative cu caracter economic, social și politic. Capacitatea de a refuza ceea ce este contrar aspectului moral, în orice formă s-ar putea manifesta această constrângere, care ar putea împiedica dezvoltarea personală, familială și socială face parte din exercitarea trăirii concrete a valorii de libertate care trebuie să o dețină persoana umană. Când aceste elemente sunt realizate în limitele ordinii publice care se află stipulate într-un context juridic ferm și spre folosul binelui comun, se poate considera că valoarea libertății fiecărei persoane umane a fost respectată. Așadar putem spune că plinătatea libertății constă „în capacitatea de a dispune de sine în vederea adevăratului bine și în orizontul binelui comun universal.”³⁷

Cardinalul Joseph Ratzinger în cartea *Introducere în creștinism prelegeri despre Crezul apostolic*, face o distincție între Dumnezeu filozofic și Dumnezeu credinței. Primul se raportează în mod esențial numai la sine (este gândirea pură care se contemplă doar pe sine însuși). Cel de-al doilea se caracterizează în mod esențial prin categoria de „relație”. Dumnezeu credinței oferă cea mai mare posibilitate pentru ființă de a se afla în „relație” cu Cel Preaînalt (care este putere creatoare, care creează, susține și iubește într-un alt mod, depășind imaginea de absolută închidere în sine).

³⁶ Cf. *** CDSB, nr. 140, 127-128

³⁷ Cf. *** CDSB, nr. 200, 175

Dumnezeul filozofic este gândire pură. Temeiul acestei concepții constă în următoarea idee: gândirea și numai ea este o acțiune divină. Dumnezeu credinței, însă, ca gândire, înseamnă dragoste. La baza acestei concepții stă convingerea că a iubi este ceva dumnezeiesc.

Logosul întregii lumi, gândul creator de la început este totodată și dragoste. Mai mult, acest gând este creator, întrucât, ca gând, este dragoste și, ca dragoste, este gând. Rezultă astfel că există o identitate primordială între adevăr și dragoste, astfel încât, atunci când acesta ajunge la perfecțiune, nu mai sunt două realități alăturate sau chiar contradictorii, ci constituie un singur tot, Absolutul prin excelență.³⁸

Pornind de la aceste considerente putem afirma că libertatea umană este aplecată într-un mod misterios spre deschiderea spre adevăr și spre binele uman. Însă nu putem omite preferința umană aplecată spre egoism și spre rău care invocă același principiu al libertății, cu scopul de a se ridica pe sine la statutul de divinitate creatoare. Asupra acestui aspect face referire și Constituția Pastorală *Gaudium et Spes* a Conciliului al II-lea din Vatican la numărul 29, când afirmă că deși omul a fost constituit în dreptate de către Dumnezeu, încă de la începutul istoriei sale omul s-a lăsat amăgit de Cel Rău și a abuzat de libertatea sa crezând că-și va atinge scopul în afara lui Dumnezeu. Prin refuzul omului de a-l recunoaște pe Dumnezeu ca pe principiul său, s-a rupt și ordinea firească din pacea sa interioară, a armoniei din relația cu semenii săi, cu întreaga creație și cu scopul său ultim. De aici se deschide și o nevoie de eliberare de ceea ce te ține captiv în propriile greșeli. Eliberarea omului de iubirea sa egoistă, dezordonată, care stă la baza disprețului față de semenii, a tendinței de a dori să-i domine pe cei din jurul tău, vine de la Cristos, prin puterea misterului său pascal care revelează faptul că libertatea se realizează prin dăruirea de sine. „Prin jertfa sa de pe cruce, Isus îl reintroduce pe fiecare om în comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii săi.”³⁹

În concluzia acestor considerații pot afirma că premisa de la care am pornit: omul este liber când primește/transmite un mesaj e o prepoziție adevărată?, poate fi adevărată în măsura în care omul se asociază planului lui Dumnezeu – Adevărul Suprem – căruia îi încredințează liber propria libertate pentru a rămâne veșnic coparticipator la Adevăr.

³⁸Cf. J. Ratzinger - *Introducere în creștinism prelegeri despre Crezul apostolic*, trad. M. Blaj, Sapienția, Iași, 2004, 102

³⁹ Cf. *** *CDSB*, nr. 143, 129-130

II. ANALIZA TEXTULUI MATEI 28

Evangelhia scrisă aproximativ în anul 70 D.C., în limba greacă, de Sfântul Matei are un caracter sobru, iar în relatarea sa autorul se bazează pe interpretarea propriei experiențe, pe mărturiile orale și pe dovezile scrise existente în acele timpuri. Este cunoscut faptul că teologia, istoria și evangheliști canonici folosesc un limbaj foarte sobru în scrierile lor, diferit de cel folosit în tradițiile populare sau în alte scrieri⁴⁰. Figura lui Cristos pe care o prezintă evanghelistul Matei în paginile sale este aceea de Pantocrator⁴¹ iar această caracteristică, atotputernicia, este prezentată chiar și în nararea detaliată a pătimirii și morții lui Isus pe cruce. O altă caracteristică a evanghelistului Matei este cea legată de prezentarea Ierusalimului. Un Ierusalim care provine din tradiționalism (Ierusalimul Vechiului Testament) și care refuză rolul mesianic atribuit lui Cristos, opus Noului Ierusalim care nu este antisemit, în care sunt incluși chiar și păgânii, și care va deveni Biserica lui Cristos. Polemica și tensiunile antiiudaice, refuzul de accepta semnele minime istorice, a credinței de a lega învierea cu misterul lui Cristos, l-au determinat, probabil, pe evanghelistul Matei să dezvolte într-o narațiune apologetică preocuparea sa de a demonstra într-o formă neutră învierea lui Cristos. Alegerea prezentării într-o manieră „galileană” a învierii, în care Cristos este înmormântat și apoi apare în gloria cerească, înconjurat de splendoare, conduce spre finalul evangheliei lui Matei, în care Isus își prezintă testamentul. Acesta pare a fi sintetizat, în limba greacă, prin trei cuvinte și anume: *Matheteusate, Baptizontes, Didaskontes*.⁴²

În această cercetare am ales ca pentru lectura textului capitolului 28 a *Evangelhiei după Sfântul Matei* (Anexa 1) să folosesc metoda narativă, deoarece „aceasta propune o metodă de înțelegere și de comunicare a mesajului biblic care să corespundă formei de narațiune și de mărturie, modalitate fundamentală a comunicării între persoane umane, caracteristică și Sfintei Scripturi.”⁴³

⁴⁰ Cf. T.H. Șerban -*Metode diacronice de analiză biblică, Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2018

⁴¹ Cf. L. Dîncă -*Limbașul simbolic creștin, Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2019

⁴² Cf. G. Ravasi -*Il Vangelo di Matteo*, Centro Editoriale Bologna 2010, *Matheteusate* (fate discipoli tutti i popoli), *Baptizontes* (battezzandole nel nome del Padre e del Figlio e dello Spirito Santo), *Didaskontes* (insegnare), 119-144

⁴³ Cf. *** Comisia Biblică Pontificală, *Interpretarea Bibliei în Biserică*, Vatican: Libreria Editrice Vaticana, 18 noiembrie 1993. (Document tradus în limba română), A.R.C.B., București, 21.

O cheie de lectură, pe care eu o propun pentru acest text, ar putea fi legată de mesajul pe care îl transmite învierea lui Isus Cristos în viața noastră.

La o primă lectură a textului din capitolul 28 a Evangheliei după Sfântul Matei pare că autorul ne descrie o competiție între două lumi: una coerentă și una care denigrează. Personajele care participă în aceste lumi contradictorii sunt încadrate pe de o parte în personaje autentice, care realizează un program prin care se pregătește primirea credinței, adeziunea și mărturia ei, și pe de altă parte de personaje care spulberă experiența trăirii unui eveniment inedit, unic în timp, prin pervertirea mesajului; ambele tipologii de personaje lăsând urme în istorie.

Mă întreb dacă cuvintele din Scriptură chiar dau Viață și dacă te păstrează Viu și voi încerca să văd dacă și pentru alte persoane de profesii și vârste diferite ele produc aceleași efecte? Ce este de făcut în această lume, unde există pericolul de a te afla adesea antrenat în polemici, asediat de informații contradictorii?

II.1. METODE DE LECTURĂ A TEXTULUI ÎN FOCUS-GRUP

Metodologia aleasă pentru cercetarea mea este aceea a interviuării prin focus-grup a trei grupuri distincte.

Primul focus-grup a fost format din opt studenți masteranzi la două mastere diferite, aflați în ani de studiu diferiți, din cadrul Facultății de Teologie Romano Catolică a Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, și anume: Masterul de Teologia Practică Misionară și respectiv Masterul de Strategii ale Carității Creștine. Participanții s-au declarat a fi catolici și ortodocși.

Al doilea focus-grup a fost din București și a fost format din reprezentantele unei comunități de persoane consacrate romano-catolice care vor să comunice „Evanghelia în toată lumea prin cuvânt, sunet și imagine”⁴⁴: Fiicele Sfântului Paul. Surorile Pauline sunt prezente în România din 1993 iar ele își dedică întreaga viață pentru a vesti Evanghelia și pe Isus Cristos – Calea, Adevărul și Viața, utilizând toate mijloacele de comunicare socială. Numărul participantelor de la acest focus-grup a fost șapte.

Grupul al treilea a fost format din șase persoane din Timișoara cu ocupații variate, printre care s-a numărat și cel mai tânăr participant, un elev de opt ani care primise pentru prima dată Sfânta Împărtășanie⁴⁵ cu două zile înainte de activitatea noastră.

Aceste grupuri au fost alese din zone diferite ale țării pentru a putea avea o privire mai amplă asupra modului prin care se poate conduce o lectură a textului evanghelic în zilele noastre, prin folosirea unor metode combinate, dar și pentru a urmări cum se poate folosi competența și responsabilitatea în vestirea mesajului evanghelic.

Pentru formarea grupurilor am urmărit o componentă specifică fiecărui grup în parte, și anume: persoane care parcurg un proces de educare cu abordare teologică la nivel de master, persoane care au studii aprofundate de teologie și care pun în practică zilnic aceste cunoștințe prin comunicare și creștini laici cu vârste variate dar și de confesiuni diferite.

Celor trei grupuri li s-au aplicat același model de interviuare: focus-grup, cu ajutorul unui moderator. Textul capitolului 28 din Evanghelia după Sfântul Matei a fost folosit identic

⁴⁴ <<https://pauline.ro/index.php/fsp/cine-suntem>>, (accesat la 24.05.2019)

⁴⁵ Cf. *** *Abecedarul credinței. Catehism greco-catolic pentru copii*, Viața Creștină, 2013: În „Sfânta Împărtășanie primim cu adevărat Trupul și Sângele lui Isus Cristos.”

în cadrul celor trei focus-grupuri, fiind preluat din *Biblia - în limba română*.⁴⁶ Etapele derulate în fiecare focus-grup au fost:

1. Lectura integrală cu voce tare a capitolului 28 din Evanghelia după Sfântul Matei

(v. Anexa 1)

2. Lectura individuală a versetelor 1-8 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate individual celor care au participat:

- a) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
- b) Poziționarea în locul paznicilor; cum ar reacționa personal?
- c) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal?
- d) Cum aș duce eu, personal, Vestea celorlalți?

3. Lectura individuală a versetelor 9-10 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate individual celor care au participat:

- a) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
- b) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal la vederea lui Isus?
- c) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei?
- d) Cum/ce aș face eu, personal, cu Vestea primită?

4. Lectura individuală a versetelor 11-15 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate individual celor care au participat:

- a) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
- b) Poziționarea în locul Arhierilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei aduse de soldați?
- c) Poziționarea în locul celor din Consiliul Bătrânilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei aduse de Arhierii?
- d) Cum/ce aș face eu, personal, în locul soldaților?
- e) Cum reacționezi când primești/dai o știre falsă (Fake News)?

5. Lectura individuală a versetelor 16-20 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate individual celor care au participat:

- a) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...

⁴⁶ Cf. ****Biblia* (în limba română:2013) trad., introducere și note de pr. A. Bulai, pr. Ed. Pătrașcu, Sapienția, Iași, 2013, 2471-2472

- b) Poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la vederea lui Isus?
- c) Poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la primirea Misiunii?
- d) Cum dau eu, personal, (ca femeie/ca Apostol) Vestea celorlalți (cunoscuți sau necunoscuți)?
- e) Cum împlinesc eu misiunea primită?

În cele ce urmează voi prezenta o sinteză obținută din răspunsurile primite⁴⁷ la întrebările de mai sus fără a nominaliza sau fără a repeta același răspuns primit de la mai multe persoane.

În această metodă, focus-grup, moderatorul are libertatea de a putea omite anumite întrebări, sau poate să adauge alte întrebări, dacă grupul pe care îl moderează oferă semnale că trebuie schimbat ceva (din lipsă de timp, monotonie, implicare slabă a participanților etc.). Totodată trebuie să menționez că această metodologie permite și posibilitatea că dacă unii participanți doresc să refuze să ofere răspunsuri la unele întrebări pot solicita acest privilegiu, iar acest drept a fost respectat pe deplin tuturor participanților pe parcursul derulării celor trei focus-grupuri organizate de mine. Întrebările adresate și răspunsurile primite în timpul acestor focus-grupuri au fost înregistrate audio, pentru a fi folosite doar de către mine în realizarea acestei cercetări pe care am efectuat-o în vederea elaborării prezentei lucrări. Acordul acestor participanți pentru înregistrarea audio și pentru prelucrarea datelor obținute pe parcursul derulării focus-grupurilor mi-a fost oferit și în scris, deoarece am dorit să respectăm pe deplin legislația⁴⁸ cu privire la prelucrarea datelor personale și drepturile acestora în conformitate cu Regulamentul (Uniunii Europene) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 (GDPR) precum și legislația națională privind protecția și securitatea datelor personale, în vigoare. Pentru păstrarea caracterului anonim a respondenților, prin prelucrarea acestor date în cadrul acestei lucrări elaborate de mine, toate materiale (audio și scrise) din timpul realizării celor trei focus-grupuri sunt disponibile doar la cerere și doar pentru a se realiza o confruntare cu cele afirmate de mine în această lucrare.

⁴⁷Transcriptul la răspunsurile participanților celor trei focus-grupuri (în format anonim) se găsesc în Anexa II

⁴⁸<https://www.dataprotection.ro/>, (accesat la 18.05.2019)

II.2. CONCLUZII DESPRINSE DIN LECTURA TEXTULUI MATEI 28 ÎN FOCUS-GRUP

Lectura integrală cu voce tare a capitolului 28 din Evanghelia după Sfântul Matei așa cum este el prezentat în traducerea în limba română a *Bibliei*⁴⁹ (ediția din 2013) a fost făcută în toate cele trei focus-grupuri care au însumat un număr de 22 de persoane, 14 femei și 8 bărbați. Cel mai tânăr participant a avut vârsta de 8 ani iar cel mai în vârstă participant a avut vârsta de 80 ani. Participanții au provenit din domenii variate ocupațional și anume: elev, student, pensionar, inginer, administrator, comerciant (merchandiser), persoană consacrată. Participanții s-au declarat ortodocși și romano-catolici. Nici o persoană participantă la focus-grup nu a mai avut o experiență similară până la momentul în care a avut loc focus-grupul nostru. Durata alocată acestor activități a fost de 120 minute pentru un focus-grup. Participanților li s-a aplicat același mod de lucru descris în capitolul II.1. Metode de lectură a textului în focus-grup, cu mențiunea că uneori pentru a menține timpul de lucru în limita a 120 de minute s-a renunțat la formularea unor întrebări pentru a lăsa un spațiu mai amplu de discuții la întrebările ulterioare. La finalul activităților toți participanții au afirmat că fost impresionați, au apreciat metoda abordată și totodată și-au exprimat dorința de a mai participa în viitor la activități similare, unii dintre ei solicitând să primească rezultatele cercetării mele după ce această lucrare va putea deveni publică.

1. Lectura integrală cu voce tare a capitolului 28 din Evanghelia după Sfântul Matei

Fiecare participant a subliniat după lectura integrală a capitolului 28 din Evanghelia după Sfântul Matei un cuvânt sau o expresie care i-a atras atenția prin această lectură proclamată. Participanții au subliniat cu precădere următoarele: atitudinea persoanelor: frica și bucuria, coborârea din cer a îngerului, aspectele exterioare: fulgerul, cutremurul, poziționarea în timp: prima zi a săptămânii și faptul că s-a petrecut ceva neașteptat: Isus a înviat.

2. Lectura individuală a versetelor 1-8 și „realizarea scenei/tablourilor” prin următoarele întrebări adresate individual celor care au participat:

- a) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
- b) Poziționarea în locul paznicilor; cum ar reacționa personal?
- c) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal?

⁴⁹<http://www.biblia.pentruviata.ro/> (accesat la 21.04.2019)

d) Cum aş duce eu, personal, Vestea celorlalți?

După lectura individuală a versetelor 1-8 participanților li s-a sugerat să se transpună succesiv în rolul îngerului și respectiv a femeilor și a soldaților aflați la mormânt urmând o „punere în scenă” a următoarelor tablouri: Îngerul – mormântul, piatra; Îngerul – paznicii; Îngerul – femeile, Vestea.

La punctul a) s-au evidențiat acțiunile: rostogolirea pietrei, a înviat, au rămas ca morți, dar și detalii: haina lui era albă sau trăiri: bucurie.

La punctul b) discuțiile au adus în evidență atitudini specifice paznicilor/soldaților puși să păzească mormântul de tipul: uimire, panică, frică, șoc, teamă de autorități, spaimă, timorare, înlemnire, curiozitate, minunare, neputința de a vorbi sau de a fugi, nu cred ceea ce le văd ochii. Acțiunea cutremurului îi determină să apară ca „un om care cade mort de frică” dar care vrea să vadă, să audă ce spune Îngerul coborât din cer acestor femei, să alerge pentru a lua primul său contact cu transcendentul, cu fenomenul divin, dar și pentru că nu înțelege fenomenul nu poate să participe deplin și poate că o să se întrebe: o fi vre-un zeu al lor?

La punctul c) participanții au evocat legătura de prietenie a lui Isus cu femeile cărora le încredințează misiunea de a deveni primii vestitori ai faptului că este viu. Frica de necunoscut, șocul, groaza, uluirea, invitația la speranță, surprinderea că Isus cel viu este Fiul lui Dumnezeu mă determină să cred că acest moment nu e adevărat pentru că nu sunt capabil să îl înțeleg dar după ce Isus îmi vorbește totul se transformă în bucuria de a-l revedea în Galileea și pentru asta alerg cu un entuziasm maxim ca să îi anunț pe cei apropiați, pe Apostoli despre această Vestă și despre faptul că Dumnezeu nu este așa cum gândesc eu că este, pentru că El este mereu o surpriză mult prea mare pentru viața mea pe care nu pot să o cuprind.

La punctul d) participanții au plecat de la faptul că nu există speranță pentru cineva care este mort dar cei care vor da vestea despre experiența aceasta extraordinară se bazează pe fapte concrete: o lumină – a rostogolit piatra, un om – a înviat, a avut loc o întâlnire profundă cu experiența învierii. Pentru a duce Vestea alargă, folosesc orice mijloc de informare, pentru a o împărtăși cu cei apropiați, cu cei în care au încredere, camarazilor de la cazarmă, cu Apostolii care l-au părăsit și o vor spune cu bucurie, convingere, cu veselie, cu uimire și entuziasm că cel mort a înviat. Pentru a nu fi „blocați” în transmiterea mesajului ar evita autoritățile și ar spune în taină Apostolilor, dar „ar striga în gura mare” ca vestea să ajungă la toți: creștini și necreștini ce au aflat de la Înger, dar ei pot merge să verifice dacă e sau nu

adevărat, și speră că Apostolii o să meargă în Galileea pentru ca să nu piardă întâlnirea cu cel Înviat.

3. Lectura individuală a versetelor 9-10 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate individual celor care au participat:

- a) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
- b) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal la vederea lui Isus?
- c) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei?
- d) Cum/ce aș face eu, personal, cu Vestea primită?

La punctul a) s-au evidențiat acțiunile femeilor care i s-au închinat și i-au cuprins picioarele dar mai ales faptul că Isus le-a venit în întâmpinare, le-a vorbit spunând: „Bucurați-vă!, Nu vă temeți!, dați de știre (...) mă vor vedea”.

La punctul b) când participanții la focus-grup sunt ca și femeile care îl întâlnesc pe Isus cel Viu trăiesc diferențele dintre creatură și divinitate prin diferite stări: șoc, teamă, uimire, groază, bucurie, stânjeneală, entuziasm, adorație, extaz, încredere deplină și se închină. Ele recunosc că sunt participante la un mister, cel al învierii Fiului lui Dumnezeu, care depășește limitele umane de înțelegere, nu știu ce trebuie să facă, sunt într-o realitate pe care nu știu cum să o trăiască, se întreabă dacă vor mai fi aceleași raporturi între ei ca atunci când Isus era printre oameni, dar cu toate acestea nu le mai este teamă după această întâlnire avută cu cel Viu, și au o încredere deplină.

La punctul c) reacția femeilor la primirea Vestei, prin prisma participanților de la cele trei focus-grupuri, a exprimat nedumerire, teamă, uimire, bucurie, stări de leșin sau de bine și care le-ar lăsa fără de cuvinte, dar sunt onorați. Dacă ar fi printre discipoli ar vrea să cerceteze, să vadă, să înțeleagă pentru a-și desăvârși credința și pentru a obține o confirmare că s-au împlinit Scripturile. Probabil că peste 90% din populația globului ar cere azi date științifice pentru a se confirma cele mărturisite de femei pentru că nu se mai cunosc Scripturile - din reticență, din refuz, sau pentru că fiecare așteaptă să vină câte un Mesia pentru el.

La punctul d) ce aș face eu, personal, cu Vestea primită, participanții au propus să fie abordate toate mijloacele de comunicare, să existe bucurie, responsabilitate, mândrie, entuziasm maxim în transmiterea mesajului fie, așa cum a spus Isus, mai întâi fraților săi: Apostolilor, fie celor care ne sunt apropiați, cu încredere prin vorbe, sau prin fapte dând mărturie zilnic. Astăzi se constată o lipsă a forței care să existe în spatele acestor trăiri și o lipsă

a contactului direct, iar forța anunțării unei vești nu e mare atunci când se face individual. E bine să fie mai multe persoane când se face acest lucru, și să aibă loc în mod gradual: în grupuri mici apoi în grupuri lărgite, pentru că frica dispare atunci când ești în grup și nu ești de unul singur. Astfel ai și mai multă crezare (în evanghelia după Marcu, femeile nu au spus nimic) pentru că reacția lumii e diferită. Trebuie să existe o persoană care ia inițiativa pentru ai împinge și pe ceilalți ca să se implice.

4. Lectura individuală a versetelor 11-15 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate individual celor care au participat:

- a) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
- b) Poziționarea în locul Arhierilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei aduse de soldați?
- c) Poziționarea în locul celor din Consiliul Bătrânilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei aduse de Arhierii?
- d) Cum/ce aș face eu, personal, în locul soldaților?
- e) Cum reacționezi când primești/dai o știre falsă (Fake News)?

La punctul a) majoritatea participanților au scos în evidență atitudinea Arhierilor care au dat bani soldaților pentru a răspândi un zvon, angajându-se că îi vor scăpa ei de neplăceri.

La punctul b) atitudinea participanților din focus-grupuri aflați în poziția Arhierilor ar fi caracterizată de indignare, uimire, ură, nu ar fi de acord cu ceea ce spun soldații și nu le-ar da bani soldaților. Această Vestă adusă de soldați e culmea culmilor, abia l-au omorât, ce să facă? Acest fapt deranjează, nu le plac consecințele, trebuie să îi facă să tacă. Sunt o sursă de scandal și apare îndoiala în propria credință, eu un Arhieru care țin Legea și pretind că sunt drept, am omorât un om nevinovat, pe Dumnezeu. E o provocare ca să citesc din nou Legea și Profeții, poate că era acest om Mesia? Vor spune că nu e adevărat (că e viu) și că a fost furat de discipolii săi. Cât de puternică e forța minciunii: te face să râzi când citești textul și totuși, și azi unii cred la fel, că a fost furat de discipolii săi. Te întrebi ce forță are cuvântul oamenilor versus Cuvântul lui Dumnezeu? Soldații au povestit ceea ce au trăit ei, aceștia nu au credință de aceea experiența lor e diferită de cea a femeilor, dacă credeau nu s-ar fi lăsat mituiți. De aceea apar și două acțiuni diferite: credință – femei și lipsa credinței – soldați. Martorii acestui eveniment erau persoane simple care au lucrat când Isus era în viață iar eu, în calitatea mea de Arhieru, nu vreau să accept adevărul care s-a întâmplat, am autoritate lumească: construiesc și distrug, aleg în interesul meu, rămân închis, preiau riscurile nu accept adevărul și transmit un

neadevăr, o minciună. O altă atitudine ar fi și aceea că dacă aș accepta că am greșit, și dacă ar fi posibil, m-aș retrage din funcția de Arhiepiscop.

La punctul c) participanții au răspuns din perspectiva celor aflați în Consiliul Bătrânilor la solicitarea primită de la Arhiepiscop în modul următor: că ar fi fost contrariați și că ar trimite spre cercetare ca să afle ce și cum s-a întâmplat, că și-ar întreba cunoscuții sau că ar merge la fața locului ca să vadă dacă găsesc urme și ar cere dovezi, iar că Arhiepiscopii ar trebui să urmeze Legea Domnului. Se pune întrebarea cum să transmiți adevărul? Cine se pune de acord, învinge pe cei care nu sunt de acord cu minciuna? E dificil să mergi contra curentului. O parte dintre cei aflați în Consiliul Bătrânilor nu puteau fi de acord cu această minciună, însă s-au lăsat convinși de această minciună a Arhiepiscopilor pentru că pierdeau și ei ceva, dacă ar fi spus adevărul. Ei nu au avut curaj să spună adevărul: că soldații trebuiau să păzească mormântul și că Isus a spus că el e Fiul lui Dumnezeu, însă în inimă ei puteau să accepte că Isus este Viu. Arhiepiscopii erau puternici iar bătrânii se tem de ei și nu spun ceea ce simt. Arhiepiscopii aveau mai multă putere decât Consiliul Bătrânilor și ei nu voiau să accepte acest adevăr ca să nu mai creeze o altă problemă. Legea trebuia respectată dar lipsea iubirea. Înțelepciunea acestei lumi e diferită de cea a lui Dumnezeu.

La punctul d) participanții la focus-grupuri au spus că nu ar accepta mita; ar căuta să se eschiveze ca să nu facă parte dintre ei, ar susține ceea ce au văzut; ar merge înainte cu dreptatea, iar dacă ar fi un soldat instruit și ar ține cu șeful, ar fi loial și ar face ceea ce i s-a cerut. Ar încerca „să scape basma curată”, nu ar lua bani ca să spună o minciună ci ar încerca să spună adevărul. S-ar întreba dacă într-adevăr a adormit sau nu, și-ar întreba colegul ce a simțit și s-ar gândi împreună ce e de făcut. Și-ar aminti de cutremurul de la crucificare și de cele zise despre templu dar nu ar fi acceptat mita ca să îl convingă pe șeful său că a dormit, pentru că misiunea sa era să păzească, ci ar fi spus: voi m-ați pus să păzesc, asta s-a întâmplat, dați-mi o soluție! Deseori au pierdut în viață pentru că au spus adevărul, realizează că e Mesia și vor spune adevărul, și își asumă consecințele, oricare ar fi ele.

La punctul e) cum reacționezi când primești/dai o știre falsă s-au făcut următoarele remarci în cazul în care ar da o știre falsă: ar fi rușinat, s-ar simți vinovat, nu ar da-o, ar nuanța-o cu subînțeles și ar da-o ca un amuzament. Nu ar da-o decât dacă ar ajuta pe cineva, dacă ar fi spre binele cuiva. Însă dacă ar primi o știre falsă: ar lua-o ca atare, ar fi dezamăgit, nu ar fi sigur că e falsă și ar considera-o ca și cum ar fi adevărată sau că ar fi o curiozitate și ar fi curios să o afle, deși nu știe dacă e falsă sau nu. Fără să fi cercetat, ascultă din politețe dar nu o transmite sau consideră că nu a auzit-o. Poate avea sentimentul că nu e ceva în regulă și caută, face o

selecție a știrilor prin ceea ce certifică sau nu convingerile personale. Dacă știrea falsă dăunează cuiva sau societății trebuie luată o atitudine, iar dacă nu dăunează nu o ia în calcul. Soldatul e membrul unei structuri și a luat bani ca să dezinformeze printr-o știre falsă – a se vedea evenimentele din decembrie 1989, eu - receptorul - nu-mi dau seama că e o știre falsă și o iau ca atare. Ar fi fost întrebat: voi ce ați păzit acolo? Dar minciuna era foarte credibilă: adeptii lui l-au furat. Dacă ar fi un ucenic al lui Isus s-ar îndoii și nu ar crede așa ceva. Pentru a da o orientare spre adevăr informez și mă informez dacă e sau nu falsă știrea. Dacă pe rețelele sociale cunosc persoana care dă o știre falsă aș reacționa scriind, la TV nu pot reacționa. Trebuie să luăm o poziție față de astfel de situații, mergi și verifici dacă e sau nu e adevărată știrea, iar dacă e falsă nu distribuie. Dacă se poate interveni spui de ce nu e bine dată știrea, dar fără ca să intri în polemici. Ești chemat să spui adevărul chiar dacă uneori trebuie „să plătești” pentru acest lucru, uneori lucrurile sunt foarte subtile iar a fi adevărat sau fals devine mult prea complicat.

5. Lectura individuală a versetelor 16-20 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate individual celor care au participat:

- a) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
- b) Poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la vederea lui Isus?
- c) Poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la primirea Misiunii?
- d) Cum dau eu, personal, (ca femeie/ca Apostol) Vestea celorlalți (cunoscuți sau necunoscuți)?
- e) Cum împlinesc eu misiunea primită?

La punctul a) majoritatea participanților au subliniat următoarele cuvinte sau expresii: unii se îndoiau; „mergeți, și faceți ucenici din toate națiunile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”; i s-au închinat, eu sunt cu voi în toate zilele; mi-a fost dată toată puterea până la sfârșitul lumii; au mers în Galileea.

La punctul b) poziționarea în locul Apostolilor, participanții au afirmat că la vederea lui Isus ar reacționa cu bucurie, cu entuziasm sau că ar avea o stare de bine pentru că ar vedea un prieten, dar și că ar trimite la închisoare pe soldați.

La punctul c) poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la primirea Misiunii am primit următoarele răspunsuri: cu bucurie și mândrie pentru că au fost aleși pentru această misiune, mai ales după învierea sa. Totuși au nevoie de a se convinge de prezența sa vie și de aceea vor merge în Galileea(Isus a spus că acolo îl vor vedea), iar după ce s-ar convinge

ar da și altora Vestea aceasta, cu bucurie, responsabilitate și recunoștință, cu toate că le este teamă că nu vor putea împlini misiunea însă au încredere că El va fi cu ei. Cred că Isus e prezent, e viu, dar se și îndoiesc pentru că au nevoie de prezența sa pentru a li se întări credința lor în el, ei sunt în acest timp, au slăbiciuni și au nevoie să fie întăriți zilnic în credința lor, în el, pentru că ei sunt din lume dar nu sunt ai lumii. Au dubii care îi ajută să îl cunoască mai mult pe Isus, să cunoască mai mult din ceea ce a dăruit El, învierea sa. Sunt îndoșiți (pentru că nu știu cum să facă dar cred în același timp că pot realiza această misiune), dar sunt și onorați, dedicați, împovărați și responsabili.

La punctul d) cum dau eu, personal, (ca femeie/ca Apostol) Vestea celorlalți (cunoscuți sau necunoscuți) au spus că prima dată se conving pe ei însăși, apoi prezintă Vestea în funcție de persoana care îi va asculta pe care au pregătit-o în prealabil pentru ca ea să fie disponibilă în a primi această Vestă. În egală măsură se vor pregăti și pentru primirea unor întrebări legate de limbajul pe care îl folosesc, pentru ca transmiterea mesajului să nu fie pe un ton de poruncă, deoarece trebuie să te ridici sau să te cobori la vârsta sau la pregătirea celor pe care îi ai în fața ta (atei sau cei care nu sunt atei).

În cele ce urmează o să redau acum o parte dintr-o mărturie care mi se pare relevantă pentru ceea ce s-a afirmat mai sus.

Când eram la lucru în Anglia aveam un coleg transsexual care empatiza foarte bine cu bătrânii și eu aveam mari probleme să accept sau să resping acea persoană, îmi era teamă și într-o zi i-am spus: Te respect ca persoană chiar dacă nu respect ceea ce ai făcut. Răspunsul pe care l-am primit a fost: „Mi-am dat seama că te comporti ca o creștină și apreciez asta, te respect și te apreciez.” Menționez că eu nu purtam obiecte specifice și nu făceam semne exterioare care să-mi ateste apartenența la creștinism. Aș spune că ar fi bine să fim mai toleranți, să ne trăim credința creștină așa cum ne cer Catehismul și Legile Bisericii din care facem parte, cu un respect reciproc față de alții, fără minciună și fără ipocrizie în relațiile inter-umane.

Participantii la focus-grupuri au mai spus că mesajul se poate transmite prin viața de zi cu zi, prin comportament, prin blândețe, bunătate, prin lupta împotriva falsului (de azi) deoarece fiind creștini trebuie să evităm dualitatea și duplicitatea persoanei.

Iată încă o mărturie relevantă pentru susținerea celor afirmate mai sus, dată de un alt participant.

Eu am fost soldat de la 14 ani, am făcut în ascuns Prima Împărtășanie iar Mirul l-am primit de la Episcopul Pleșca și nu prea mergeam la Sf. Liturghie din cauza statutului meu profesional dinainte de 1989. Azi nu îmi mai este teamă să vorbesc despre Vestea cea Bună. Cu cât cunosc mai bine Scriptura, cunosc fundamentările logice și raționale ale Adevărului din Scriptură mă integrez mai bine în corpul mistic al lui Cristos.

Participanții au mai spus că atunci când simt că El e cu ei pot să împlinescă această misiune, pentru că El se folosește de ei pentru a transmite Vestea Cea Bună. De multe ori au experimentat faptul că spuneau lucruri pe care nu le știau, iar efortul lor era doar acela de a merge în lume. Asta, „pentru că El știe să se Vestească prin intermediul nostru, iar noi simțim urgența că El trebuie să fie vestit, că omul are multă nevoie de Isus, de Evanghelie, de morală, la fel ca și orice știre de azi”.

În continuarea acestor gânduri iată ce spunea o participantă:

Eu vin dintr-o generație în care se organiza discoteca în sâmbăta Paștelui, sunt o fire care merge contra curentului dar am și experiența că Dumnezeu te lasă să hălăduiești. Eu în 1994 trebuia să predau religia copiilor din clasa I-a, care nu știau să scrie sau să citească și care nu aveau o educație religioasă. În acele clase erau și copii penticostali care au dorit să participe la aceste ore de religie, amplificând provocarea mea. Mai apoi a apărut în viața mea copilul meu, iar el, după ce a făcut Prima Împărtășanie, mergea zilnic la Sfânta Liturghie și așa am ajuns să merg și eu zilnic la Biserică: cu îndoieli, cu apropiere, cu îndepărtare, mai apoi cu o apropiere de Biserică... și cred în aceste fapte pentru că le-am trăit pe pielea mea.

Participanții au mai spus că doar întâlnindu-l pe Isus îl Vestești cu adevărat, întâlnirea trebuie să fie zilnică iar Vestirea e personală sau comunitară. Pot să vestesc prin propria viață, prin mărturia a ceea ce fac, prin apostolat. Toate învățăturile Sale trebuie să rămână în inima mea și a fiecărui om, Cuvintele Sale, Iubirea Sa față de Dumnezeu Tatăl și față de aproapele reprezintă modelul după care ne putem inspira pentru a duce mai departe Vestea lui Isus. E foarte important să am experiența întâlnirii personale cu Isus, să-i simt chemarea și să dau valoare la ceea ce fac din iubire față de Isus și față de oameni. Cineva dintr-un focus-grup spunea: „Și eu am atins de multe ori acest aspect: «Eu sunt cu tine!», și am făcut multe lucruri imposibile. Prezența lui Isus este personală și comunitară (pentru toți), dubiul meu este dacă eu/noi sunt/suntem cu Isus? De El nu mă îndoiesc că e mereu cu mine pentru că sunt roade ale prezenței sale în mine.”

Participanții au afirmat și că pentru a fi considerat drept un discipol, înseamnă să evanghelizezi prin trăirea zilnică a Cuvântului la care se adaugă mărturia proprie prin gesturi mici: un surâs, un zâmbet, prin crearea de relații adevărate, și că există multe instrumente care

pot fi folosite în acest sens, dar prima grijă pe care trebuie să o ai în vedere este cea legată de persoana pe care o ai în fața ta și atunci Isus îți dă cuvintele adevărate cu care tu poți să îl Vestezi.

Redau aici o altă mărturie desprinsă dintr-un focus grup.

Isus i-a învățat pe discipolii săi ce trebuie să facă, nu e ușor să-l Vestesc, e darul Lui, după ce l-am întâlnit și l-am cunoscut pot experimenta cum să-l Vestesc, iar cu ajutorul Duhului Sfânt pot să Vestesc și pot să depășesc toate dificultățile. Dorința mea e să cred că El este cu adevărat cu mine ca să-l Vestesc. E dificil, dar prin fondatorul nostru, avem o cale precisă cum să-l Vestim pe Isus cel Viu.

Participanții spuneau că ar prezenta Vestea cea Bună ca o poveste cu multe detalii pentru cei pe care nu îi cunosc, în timp ce pentru cei pe care îi cunosc le-ar prezenta cu mare bucurie și cu entuziasm maxim o sinteză a celor trăite: Isus a zis..., s-a întâmplat, etc. Un participant a spus că ar merge pe stradă și ar opri oamenii pentru a împărtăși cu ei. Alt participant a afirmat că ar merge în toate locurile publice să spună cu bucurie și onoare ceea ce a văzut iar restul este treaba lor (dacă cred sau nu), însă asta depinde mult de modul cum transmiți mesajul.

La punctul e) cum împlinesc eu misiunea primită, participanții au spus că ei ar face aceasta prin rugăciune, prin puterea exemplului, prin participarea la activitățile propuse de Biserică și fapte, cât mai multe. Noi avem aceeași misiune ca și Apostolii iar Isus este alături de noi. Isus se întâlnește mereu cu oamenii, în sacramele. Prin botez avem vocația de a evangheliza, de a răspândi Vestea cea Bună. Forța Cuvântului îmbogățește pe fiecare dintre noi, vorbește diferit fiecăruia și te pune într-o lumină nouă. E necesar să transmitem aceste valori descoperite prin Scriptură, să dăm mărturie despre Adevăr copiilor și generațiilor viitoare pentru că minciuna de atunci dăunează și astăzi. Și noi avem o misiune de îndeplinit pentru că și noi putem fi femeile care aleargă la mormânt, dinamice în a răspândi Vestea sau putem fi soldații mituiți care au răspândit o minciună. Spunea o participantă de la un focus-grup că: „am convingerea că Isus este cu noi, că va fi «un cutremur», lumea se va schimba și toți se vor converti și vor crede.”

Participanții au mai arătat că acum este timpul ca să existe o pregătire aprofundată, o asumare versus Adevărul cunoscut, că societatea are nevoie de conducători/leader și clerici buni, și că trebuie să se investească în comunitate pentru ca populația să poată fi educată ca să recunoască și să transmită Adevărul și nu știri false/Fake News.

Un participant de la focus-grupuri a spus la acest punct că „Isus Înviat, apare și trimite în misiune, prezența lui în inima mea mă determină să răspund. Iau cu mine și duc mai departe bucuria, entuziasmul femeilor care aleargă să-l Vestescă pe Isus cel Viu sau refuz să fac acest lucru.”

În finalul discuțiilor de la acest punct s-a afirmat că prezența lui Isus Înviat, manifestată prin Cuvânt, ne trimite să-l Vestim. Dumnezeu respectă alegerea și libertatea fiecăruia: de a-l accepta sau de a-l respinge pe Isus Viu.

În loc de concluzie...

Mă întrebam inițial dacă cuvintele din Scriptură chiar dau Viață și dacă te păstrează Viu și dacă chiar și pentru alte persoane de profesii și vârste diferite ele produc aceleași efecte? Ce este de făcut în această lume, unde există pericolul de a te afla adesea antrenat în polemici, asediat de informații contradictorii? Participanții de la cele trei focus-grupuri au oferit experiențe personale, au venit cu idei novatoare și au abordat multe aspecte cu care ești confruntat când te afli în postura fiecărui personaj din acest episod petrecut după Învierea lui Isus. Unele experiențe de viață au fost încadrate în aceleași posibile acțiuni, indiferent de vârstă, pregătire sau loc în care trăiesc sau din care provin; pentru majoritatea participanților cuvântul de ordine este legat de onoare: să nu iei mită, să nu transmiți că ai făcut ceea ce nu ai comis, să fi loial etc. Când ești asaltat de informații și situații în care adevărul nu este căutat, mai bine spus ești sub un asediu de știri false sau contradictorii, e bine să te oprești și analizând ceea ce se întâmplă după ce te-ai informat corect despre situație sau despre un subiect anume, să cercetezi și apoi să reacționezi în consecință prin competență și responsabilitate. Toate aceste gânduri ar putea fi conchise prin ceea ce exprima un participant și anume: Legea trebuie respectată dar nu trebuie să lipsească Iubirea!

III. PERSPECTIVE ACTUALE

III.1. COMUNICAREA ÎN SPAȚIILE PUBLICE

Comunicarea umană între timp istoric și prezent, între modul de a se face înțeles și de a înțelege, între teorie și acțiune, între spații delimitate și spații publice, acoperă câmpuri mari de cunoștințe, înțelesuri, modalități de manifestare și așteptări. Pentru a aduce în prim plan doar o parte din mijloacele avute de omenire, în timp, spre a putea comunica cât mai eficient în spațiul public mă voi referi în paragrafele care urmează la evoluția comunicării în aceste spații pornind de la ziar și ajungând la internet.

Cu siguranță cel mai important salt al comunicării în spațiul public a fost realizat în secolul al XV-lea prin apariția tiparului⁵⁰, considerată atunci ca fiind „invenția secolului” și care a facilitat dezvoltarea ulterioară a ziarului⁵¹. Au fost percepute drept ziare tipăriturile care îndeplineau următoarele caracteristici: erau tipărite, date, apăreau frecvent la intervale regulate de publicare și care includeau o varietate de articole cu informații de actualitate (spre deosebire de știrile tipărite doar despre un singur subiect). În timp are loc o modificare în planul conținutului publicat pe foi volante sau în ziare, de la știri informaționale la apariția comentariilor. Începând cu mijlocul secolului al XVIII-lea domeniile din care apar informațiile scrise devin tot mai variate, cuprinzând aproape toate aspectele vieții sociale și culturale ale epocii. Odată cu trecerea timpului publicațiile se multiplică, apare concurența, se specializează

⁵⁰Apariția tiparului 1450-1455, atribuit germanului Johannes Gutenberg, este confirmat istoric, de prima ediție tipărită a *Vulgatei* (traducerea în limba latină din ebraică a Bibliei, realizată în 390 D.C. de către cărturarul Ieronim care a lucrat timp de cinsprezece ani pentru a traduce Scripturile iudaice). Cunoscută astăzi ca *Biblia cu 42 de rânduri*, *Vulgata* tipărită de Gutenberg însumează pe parcursul celor 1.282 de pagini, ale celor două volume, 2.500.000 de semne tipografice necesitând utilizarea a 290 de caractere tipografice diferite, iar corpul literelor folosite era o reproducere exactă a scrisului de mână. Pentru tipărirea *Vulgatei* au fost necesare 51.000 de coli de hârtie și peste 5.000 de piei de vițel. Gutenberg realizează odată cu tipărirea *Vulgatei* (cu 42 de rânduri) un monument de artă tipografică aproape perfectă obținută prin așezarea în pagină a textului: o punere în pagină care este deosebit de îngrijită, literele au o estetică elegantă iar corectitudinea tipografică este ușor observabilă. Se cunoaște că mai există încă 48 de exemplare complete din această capodoperă numită *Biblia cu 42 de rânduri*, dintre care două se află în British Library, iar aici există și posibilitatea de a fi vizualizate și comparate online. Cf. <https://www.bl.uk/collection-items/gutenberg-bible>, (accesat la 29.05.2019)

⁵¹ Prima foaie tipărită era inițial un buletin comercial publicat în Olanda care circula printre negustorii din Anvers și Venetia, intitulat: *Noutățile din Anvers* și conținea știri comerciale, știri externe și comentarii socio-politice. Primele ziare apar în Germania (1605), Olanda (1618), Franța (1631), Italia (1639), Portugalia și Suedia (1645) Spania și Polonia (1661), Anglia (1665).

<https://istoriiregase.wordpress.com/2010/03/18/inventii-in-istorie-ziarele/>,

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_the_oldest_newspapers#Europe(accesate la 29.05.2019)

și ulterior capătă și o putere politică⁵², cu un anumit grad de influență în spațiul public, conferită de regimul politic al statului respectiv.

În România ziarul apare în 1829 prin mijlocirea unei personalități care va face tranziția între curentul Școlii Ardelene și cel al Pașoptiștilor, cea a lui Ion Heliade Rădulescu; el însuși fiind profesor, gazetar talentat și filozof diletant, căruia îi datorăm celebra expresie: „*Scrieți, băieți, numai scrieți!*”⁵³. Apariția ziarului în limba română are loc într-o perioadă în care istoria literaturii române poate fi asociată cu o carte cu pagini nescrise. *Curierul Românesc*, prima gazetă în limba română din Principate fondată de Ion Heliade Rădulescu, a fost urmată în Moldova de o altă gazetă politico-literară care apărea la Iași, în același an: *Albina românească* a lui Gheorghe Asachi.

Prin ziar, informațiile dorite puteau ajunge cât mai repede la un număr considerabil de persoane. Comunicarea scrisă pătrundea astfel tot mai frecvent la un număr de persoane care proveneau din categorii diferite ale societății care aveau preocupări diferite, nivele diferite de înțelegere și interese care nu erau mereu congruente. Totuși modul privilegiat de comunicare a ideilor mari va rămâne în continuare exprimat prin intermediul broșurilor și a cărților deoarece presa va rămâne un mod de comunicare pasivă, fără a fi creatoare de dialog, dar care putea să provoace dispute provenite din reflectarea lumii înconjurătoare.

Odată cu apariția tipărită a *Vulgatei*, considerată prima carte de referință tipărită până la acea vreme, în marile orașe ale Europei Occidentale: Köln (1466), Veneția (1469), Paris (1470), Milano (1471), Londra (1480) dar și în alte orașe europene s-a preluat tehnica lui Gutenberg în propriile tipografii. M. Crețea scria într-un articol apărut online în 2011 într-o revistă de analiză și opinie creștină intitulată *Semnele Timpului*, că dincolo de opțiunile favorabile legate de existența cărților în Bizanț efectele scrierilor tipărite s-au produs cu întârzieri mari în timp, (ajungând chiar cu aproape un secol de întârziere în unele zone aflate în estul Imperiului Bizantin) deoarece folosirea tiparului fusese la început interzisă de autoritățile otomane. Referitor la modalitatea evoluției tiparului în spațiul ortodox, Crețea este de părere că tipografiile au apărut inițial în marile centre ale ortodoxiei cum ar fi Belgradul (1548) și Moscova (1558) în timp ce în spațiul românesc ieromonahul Macarie, care studiasse la Veneția fiind sprijinit de domnitorul Radu cel Mare, a putut tipări în 1508, la Târgoviște, o carte liturgică care este cunoscută sub denumirea de *Litughierul lui Macarie*. În articolul *Revoluția lui Gutenberg: Inventarea tiparului și răspândirea Bibliei*, semnat de același autor menționat mai

⁵² În 1787 presa engleză, angajată în disputele politice, a fost numită de către filozoful și omul de stat Edmund Burke: „a patra putere”. Expresia a fost folosită de Burke într-o dezbateră parlamentară din 1787 privind deschiderea raportării presei în the House of Commons (Marea Britanie).

⁵³ Cf. *Istoria ziarelor*, un articol publicat în 2010 pe blogul său de către profesorul de istorie Horia Dumitru Oprea

sus, se afirmă că această tipăritură pe lângă faptul că dovedește „existența unei tipografii în Țara Românească, la o dată atât de apropiată de inventarea tiparului, dovedește și că românii sunt printre pionierii artei tiparului în spațiul ortodox.”⁵⁴

După trecerea altor trei sute de ani de la invenția secolului al XV-lea atribuită tiparului, își face apariția radioul iar după alte două generații de așteptare televiziunea⁵⁵ revoluționează încă o dată maniera de comunicare în spațiul public.

Invenția comunicării prin radio, deși atribuită în general lui G. Marconi, a necesitat mai multe decenii de cercetare pornind de la bazele teoretice necesare, producând apoi dovada existenței fenomenului, pentru a permite apoi dezvoltarea mijloacelor tehnice necesare pentru utilizarea finală în construcția și funcționarea radioului.⁵⁶

Radiofonia românească a debutat în 1908 cu un post de radiotelegrafie, aparținând Serviciului Maritim Român aflat la Constanța pentru ca mai târziu, în 1925, să se facă prima transmisie radio în limba română. Profesorul Dragomir Hurmuzescu emitea de două ori pe săptămână, pe lungimea de undă de 350 de metri, emisiuni pentru 2000 de abonați, în cadrul Asociației Prietenii Radiofoniei, din cadrul Institutului Electrotehnic București (a cărui fondator era). Bazele legale ale constituirii primei societăți naționale de radio din România se regăsesc în 1927 în timp ce prima emisiune, care conținea un program muzical alăturat știrilor din diferite domenii, a fost difuzată de postul Radio România la 1 noiembrie 1928.

P. Scarlat, în primul său curs despre tehnicile de comunicare prin limbaj radiofonic adresat studenților masteranzi la Comunicare Biblică și Eclezială din cadrul Facultății de Teologie Romano-Catolică de la Universitatea București, afirma pornind de la o idee dezvoltată

⁵⁴ <<https://semneletimpului.ro/religie/teologie/biblia/revolutia-lui-gutenberg-inventarea-tiparului-si-raspandirea-bibliei.html>>, (accesat la 29.05.2019)

⁵⁵ Invenția televiziunii a fost opera multor persoane la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Persoanele fizice și corporațiile au concurat în diferite părți ale lumii pentru a livra un dispozitiv care să înlocuiască tehnologia anterioară. Mulți au fost obligați să valorifice invenția pentru ca să obțină profit, în timp ce alții doreau să schimbe lumea prin tehnologii de comunicații vizuale și audio. Mașina de transmisie facsimilă, inventată de A. Bain între 1843 și 1846 a anticipat metodele de scanare mecanică a graficelor, chiar de la începutul secolului al XIX-lea. Primul sistem practic de facsimil, prin care lucrează și liniile de telegraf, a fost dezvoltat și pus în funcție de către preotul italian Giovanni Caselli începând cu 1856. Fotoconductivitatea seleniului (descoperită în 1873 de către W. Smith) alături de variații ale discului inventat de studentul german Nipkow au condus ulterior către transmiterea instantanee a imaginii care a fost asociată transmisiei televizate.

<https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_television>,

<<https://bebusinessed.com/history/history-of-the-television>> (accesate la 29.05.2019)

⁵⁶ În 1896 un tânăr italian de 21 de ani, Guglielmo Marconi, prezenta publicului din Londra un aparat fără fir cu care putea transmite semnale la distanță. Contemporanii săi au considerat că e un truc dar în anul următor el a transmis semnale de cod folosind undele descoperite de H. Hertz pe o distanță de 6 km, peste câmpia Salisbury de lângă Londra. De aici nu a mai fost decât un pas până la apariția radioului. La 23 decembrie 1900, inventatorul canadian R. A. Fessenden a devenit prima persoană care a transmis audio prin intermediul undelor electromagnetice (telefonie fără fir), pe o distanță de aproximativ 1,6 kilometri. Șase ani mai târziu, în ajunul Crăciunului, Fessenden a devenit prima persoană care a făcut o emisiune publică de radio.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Invention_of_radio>,<https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Societatea_Română_de_Radiodifuziune> (accesate la 29.05.2019)

de M. McLuhan în cartea *Understanding Media: The Extensions of Man (1964)* în care se analiza mesajul transmis prin diferite tipuri de canale mediatice, opinia că puterea auditivă a radioului se bazează și pe emoții primitive care pot conduce la un efect tribal. Un exemplu care sprijină afirmația contestată a filozofului și teoreticianului comunicării de la Universitatea din Toronto (care a emis o formulare devenită celebră în timp și anume că: „*mediul este mesajul*”⁵⁷, M. McLuhan, este cel legat de faptul că discursurile istorice ale lui Hitler către poporul german, difuzate la radio, au provocat efecte de implicare uneori asemănătoare comportamentului amintit mai sus.⁵⁸

Reținem așadar că radioul poate fi o formă foarte eficientă de comunicare în spațiul public pentru orice timp istoric.

Știința continua în tot acest timp să dezvolte varietatea mijloacelor de comunicare astfel încât Constantin Perskyi, profesorul de electricitate la Academia de Artilerie din Sankt Petersburg, prezentând o lucrare care se referea la activitatea unor experimenatori din domeniu, inclusiv Nipkow și Bakhmetiev, care încercau să folosească proprietățile fotoelectrice ale seleniului ca bază pentru cercetarea lor în domeniul transmiterii imaginii, va inventa conceptul de televiziune (*télévision*). Acest nou concept apare, denumit astfel: televiziune, pentru prima dată într-o lucrare pe care el a prezentat-o în franceză la primul Congres Internațional de Electricitate, care a avut loc în cadrul Târgului Mondial Internațional de la Paris din 1900⁵⁹. Prima demonstrație a transmiterii instantanee a imaginilor a fost realizată de G. Rignoux și A. Fournier la Paris în 1909.⁶⁰ Timp de un secol televizoarelor mecanice cu imagini alb-negru iau succedat televizoarele electronice cu imagini color, trecând ulterior la o televiziune digitală care a devenit mai apoi o televiziune de tip smart (de la tuburi catodice la ecrane plate ale televizoarelor cu LED, ulterior preluate de către plasmă). Acest mod inovator de comunicare în spațiul public a necesitat o dezvoltare permanentă a tehnologiei care a cunoscut diferite faze: televiziune terestră, prin cablu, prin satelit, prin internet, astfel încât acum vorbim despre transmisii ale televiziunii de tip 3D.⁶¹

⁵⁷ Cf. M. McLuhan - *Să înțelegem media. Extensiile omului* – trad. O.G. Vitan, București, Curtea Veche, 2011

⁵⁸ Cf. P. Scarlat – *Tehnici de comunicare II (Limbajul Radiofonic). Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2018, 12

⁵⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Constantin_Perskyi> (accesat la 29.05.2019)

⁶⁰ O matrice de 64 de celule de seleniu, conectate individual la un comutator mecanic, a servit drept rețea electronică. În receptor, un tip de celule Kerr a modulat lumina și o serie de oglinzi înclinate în mod diferit, atașate la marginea unui disc rotativ au scanat fasciculul modulat pe ecranul afișajului. Un circuit separat regulariza sincronizarea. Rezoluția de 8x8 pixeli din această demonstrație dovedea performanța conceptului de a transmite clar litere individuale ale alfabetului în timp ce o imagine actualizată putea fi transmisă de mai multe ori în fiecare secundă.

⁶¹ În anii '20 Baird și Jenkins puneau bazele televiziunii electronice. Îmbunătățirea televiziunii electronice (inclusiv a sectoarelor de imagine și altor tuburi de cameră și respectiv a tuburilor cu raze catodice) a marcat începutul sfârșitului pentru sistemele mecanice care erau o formă dominantă în televiziune. Televizorul mecanic (care

În România, între anii 1926-1928, fizicianul George D. Cristescu publică prima lucrare despre televiziune, intitulată: *Problema televiziunii*⁶² pentru ca în 1937 inginerul Christian Musceleanu să prezinte o instalație de televiziune mecanică, cu disc Nipkow⁶³, adusă pentru demonstrații de firma olandeză Philips. Cel dintâi post de televiziune experimentală din România va începe să funcționeze ulterior la Facultatea de Științe din cadrul Universității Politehnice București în cadrul unor demonstrații publice. Anul 1953 este un an important pentru începuturile televiziunii din România, deoarece atunci profesorul Alex. Spătaru construie și proba primul emițător de televiziune românesc, în alb-negru, pentru ca prima transmisie de televiziune să poată avea loc la data de 21 august 1955. Televiziunea Română a început să emită la 31 decembrie 1956 dintr-un studio improvizat aflat în cartierul Floreasca din București. Prima emisiune transmisă de televiziunea publică din România a fost un film pe peliculă. Experimente de televiziune în culori au avut loc în România începând cu anul 1964 pentru ca prima transmisie publică să aibă loc abia la 23 august 1983.⁶⁴

Comunicarea audiovizuală se va dezvolta alert în anii '90, odată cu oferta ridicată adusă de numeroase canale de televiziune comercială, când au urmat transformări importante: transmisii prin cablu, transmisia video trece de la sistemul PAL/SECAM la VHS, pentru ca începând cu anul 2000 să apară transmisiile digitale prin satelit de tip VCR. Odată cu anul 2004 au apărut înregistrările de tip Digital Video Disc (DVD), în anul 2005 apar ecranele plate de tip HDTV, pentru ca din anul 2010 să fie posibilă transmisiunea televizată cu imagine 3 D. Acum este posibilă datorită noilor tehnologii transmisii de tipul PPV (pay-per-view), VoD (video la cerere), Web TV și IPTV (TV over Internet Protocol) iar industria comunicațiilor nu a ajuns să-și spună încă ultimul cuvânt!

Însă revoluționarea comunicării în spațiul public și evoluția sa, extrem de neașteptată din anii '90 și până în prezent, a fost realizată de către apariția internetului⁶⁵ și a accesului la

produceau de obicei doar imagini mici și care fuseseră principalul tip de televizor utilizat până în anii '30) era înlocuit de aparate mai performante. Ultimele emisiuni de televiziune mecanică au mai fost transmise în 1939 la câteva universități din S.U.A. Prima emisiune în 625 de linii standard a avut loc în 1948 la Moscova (fiind inventată cu puțin timp înainte în Uniunea Sovietică). Conceptul de 625 de linii pe cadru a fost ulterior implementat în standardul european de televiziune (CCIR). În 1936, K. Tihanyi propunea principiul afișării cu plasmă și primul sistem de afișare cu panou plat. În 1978, Mitchell a descris și a realizat un prototip pentru a demonstra ceea ce a fost poate cel mai timpuriu afișaj monocromatic pentru un televizor LED cu ecran plat, vizat să înlocuiască tehnologia CRT (Cathode Ray Tube). Televizoarele alb-negru au trecut la seturi de culori la sfârșitul anilor '80.

⁶²https://en.wikipedia.org/wiki/CCIR_System_B, (accesat la 21.04.2019)

⁶³https://ro.wikipedia.org/wiki/Televiziunea_în_România, (accesat la 29.05.2019)

⁶⁴ În calitate de student universitar german în vârstă de 23 de ani, Paul Julius Gottlieb Nipkow a propus și a patentat discul Nipkow în 1884. Acesta a fost un disc de filare cu un model spiral cu găuri în el, astfel încât fiecare gaură de pe disc putea scana câte o linie a imaginii. Deși nu a construit niciodată un model de lucru al sistemului, multe variații ale discului Nipkow au devenit extrem de comune.

⁶⁵https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Societatea_Română_de_Televiziune, (accesat la 29.05.2019)

⁶⁶ Dezvoltarea computerelor, începând din anii 1950, mari cât o cameră și lente au fost esențiale pentru dezvoltarea internetului, deoarece ele permiteau transmisiile de date de la un computer principal la terminale. Pornind de la

acesta pentru cei mai mulți dintre noi. Dacă inițial internetul fusese accesibil unui număr mic de persoane, în special oameni de știință, odată cu apariția aplicației World Wide Web (WWW)⁶⁶, lumea virtuală s-a deschis pentru toți.

Internetul este o interconectare de rețele de tip: LAN (Local Area Network) – rețea de calculatoare din interiorul unei clădiri sau al unui campus universitar; MAN (Metropolitan Area Network) – rețea extinsă la nivelul unui oraș; WAN (Wide Area Network) – rețea națională. Comunicarea se efectuează prin legături rapide (satelit, circuite de comunicație digitală etc.) între calculatoarele dispuse într-o rețea în care se comunică pe baza unui set de reguli fixe (limbaj), denumit protocol. Protocolul standardizat folosit în prezent se numește TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) în timp ce ISOC (Internet Society) are obligația de a gestiona din punct de vedere tehnic internetul și de a standardiza tehnologia folosită. Pentru a beneficia de facilitățile oferite prin intermediul internetului, un utilizator trebuie să-și conecteze propriul calculator la una dintre rețelele de tip LAN, MAN sau WAN, devenind astfel el însuși un nod în internet, iar prin folosirea protocolului TCP/IP, ca și client, va putea utiliza programe diferite în vederea transferului de informații de la calculatoarele care au un rol de server, acestea fiind și ele conectate la rândul lor la internet. Singurele reguli care guvernează internetul sunt cele ale bunului simț!

Domeniul internet din Romania este .ro, acesta putând fi utilizat de către persoane fizice sau juridice pentru anumite website-uri. Într-un interviu acordat pentru hotnews.ro, A. Rotru spunea că *demersurile pentru înregistrarea primului domeniu.ro au fost realizate integral de către Institutul Național de Cercetare în Informatică (coordonator fiind E. Stăicuț) și s-au obținut pentru acesta în 1992 statutul de registru local IP67 la RIPE. Cererea pentru*

ideile lui Licklider, în 1969 Departamentul Apărării (S.U.A.) finanța instalarea unei legături printr-o rețea numită ARPANET (Advanced Research Projects Agency Network) între universitatea California și Institutul de Cercetare Stanford prin care se asigurau inițial: conectarea la distanță (telnet/Remote login), transferul de fișiere și tipărirea la distanță, pentru ca în 1972 să fie introdus și serviciul de poșta electronică (e-mail). Un protocol de rețea realizat în 1974 (RFC 675 - Specification of Internet Transmission Control Program), de către Vinton Cerf, Yogen Dalal și Carl Sunshine, conținea cuvântul *internet*, prescurtare de la *internetworking*. Internetul este, așadar, o rețea unitară de computere și alte dispozitive cu adrese computerizate, toate conectate între ele și operând coordonat grație unui ansamblu standardizat de protocoale de transfer de date.

<https://www.descopera.ro/capcanele-internetului/9594234-ce-este-internetul-si-cum-a-aparut/>, <https://stst.elia.pub.ro/> (accesate la 29.05.2019)

⁶⁶ WWW (World Wide Web) este numai una dintre aplicațiile internetului (până în 1990, aplicațiile de bază erau e-mail, listserv, telnet și FTP) fiind un sistem de documente hipertext interconectate care pot fi accesate prin internet. Tim Berners-Lee (britanicul care a inventat World Wide Web) împreună cu Robert Cailliau (informaticianul belgian care lucra la CERN - Organizația Europeană pentru Cercetare Nucleară), au realizat prima comunicare prin intermediul HTTP, un protocol pentru transferul documentelor hipertext între 1989-1990 în timp ce primul website din lume a fost construit la CERN și a fost operabil online începând cu data de 6 august 1991.

<https://www.descopera.ro/capcanele-internetului/9594234-ce-este-internetul-si-cum-a-aparut/>, (accesat la 29.05.2019)

⁶⁷ Primul bloc de adrese IP alocat a fost: 193.226.0.0/16

<https://i3.ro/cum-aparut-internetul-romania/>, (accesat la 29.05.2019)

domeniul.ro a fost adresată către IANA (Internet Assignment Numbers Authority) prin RIPE în mai 1992. În decembrie 1992 a fost necesară transformarea protocolului de comunicație pe linia închiriată EARN a Institutului Național de Cercetare în Informatică către Universitatea din Viena în protocol TCP/IP. În 26 februarie 1993 s-a obținut autorizarea de funcționare pentru ROTLD (Romania Top Level Domain).

Începând cu februarie 1993 când NCSA (National Center for Superconducting Applications) a anunțat prima versiune a programului Mosaic pentru Windows X⁶⁸ și respectiv cu noiembrie 1993 odată cu lansarea simultană pe platformele Apple Macintosh, pe sistemele folosind MS-Windows, precum și pe cele UNIX cu Windows X, a programului Mosaic 1.0 for Windows X, putem vorbi despre apariția globalizării în cadrul internetului deoarece numărul serverelor Web înregistrate la CERN a început să crească de la 500 în 1993 la 4600 în 1994, pentru ca în 1995 să se estimeze 12 mii de servere. Dacă în 1997 erau 800 de mii de servere estimate, în iunie 1999, OCLC⁶⁹ estima 2.2 milioane de servere accesibile public dintr-un total de 3.6 milioane de servere Web care ofereau publicului peste 300 milioane de pagini Web individuale.

Așadar îmbinarea dezvoltării tehnologice în transmisia comunicării în spațiul public a condus la consecințe diferite pentru societate.

Informația care a evoluat de la un simplu mesaj care trebuia transmis unui receptor, de la un emițător, a fost mereu îmbogățită în calitatea și în cantitatea ei astfel încât s-a ajuns ca să se vorbească despre faptul că: cine deține informațiile importante în timp util deține puterea, ori că presa este a patra putere în stat...

Pentru a comunica eficient trebuie să știm ce tip de informație vrem să comunicăm. O știre? O relatare? Vrem să facem un reportaj sau un interviu? Am vrea să realizăm o anchetă sau doar să facem comentarii?

Toate tipurile de comunicări care au la bază mesajele enumerate mai sus provin din necesitatea de a veni în întâmpinarea unei multitudini de organizații sociale care există în spațiul public actual. Rețeaua vieții sociale este formată din organizații de diverse naturi, unele sunt

⁶⁸ Mosaic e un navigator pentru UNIX care rula în sistemul X-Windows: folosind iconițe, meniuri, cuvinte colorate pentru legături, imagini color care puteau fi inserate direct în paginile cu text, având posibilitatea de utilizare a sunetului și a mișcării - animației, etc.(cf. studenților: N. M. Bulhac, S.I. Stănescu, D.C. Citoteanu, S. Bădescu, I.C. Ingineru, P.T. Coadă, P. Martinescu, L. Vasile care au redactat lucrarea *Internetul*, publicată online pe: Ingineria Sistemelor de Calcul-Prima pagină de WEB din catedra de Electronică Aplicată și Ingineria Informației, în specializarea pe ingineria sistemelor de calcul <<http://stst.elia.pub.ro>>, (accesat la 29.05.2019)

⁶⁹OCLC, Inc., este o organizație nonprofit americană de tip cooperatist „dedicată scopurilor publice de a continua accesul la informațiile lumii și de a reduce costurile informaționale”. A fost fondată în 1967 ca Ohio College Library Center, apoi a devenit Online Computer Library Center, pe măsură ce s-a extins. OCLC și bibliotecile sale membre produc și întrețin în mod cooperativ WorldCat, cel mai mare catalog de acces public online (OPAC) din lume. <<https://en.wikipedia.org/wiki/OCLC>>, (accesat la 29.05.2019)

publice, altele pot fi private dar există și tipul hibrid aflat la limita serviciilor publice. Agnès Yves afirmă că aceste organizări sociale pot fi la rândul lor clasate în șapte sfere de interes și anume: sfera politică, cea militară, cea judiciară, sfera economică și socială, sfera serviciilor pentru cetățeni, sfera culturală și a timpului liber și sfera asociațiilor (libere și puțin controlate de puterile publice).⁷⁰ Iată de ce se impune ca fiind deosebit de importantă pregătirea competentă și responsabilă a emițătorului astfel încât transmiterea mesajului către receptor să fie realizată într-o formă corectă și eficientă. În egală măsură dacă receptorul nu este pregătit responsabil pentru calitatea și cantitatea mesajelor care i-au fost încredințate comunicarea nu poate fi considerată că a fost pe deplin eficientă pentru ambele părți (emițător și receptor).

Astăzi utilizăm ziarul, radioul, televiziunea și internetul ca principale mijloace de comunicare în spațiul public dar ne întrebăm dacă le folosim eficient pentru ambele părți implicate în comunicare. Vreau să amintesc aici, într-o manieră foarte sintetică, care sunt punctele tari și respectiv punctele slabe aduse de fiecare tip de comunicare în parte. Doresc să propun această abordare pentru a încerca să conștientizăm necesitatea unui tip de comunicare care s-ar impune în transmiterea unui anumit tip de mesaj pe care am dori să îl transmitem cât mai eficient într-un spațiu public dar și ce ar trebui să evităm pentru a nu compromite eficiența transmiterii mesajului nostru, dacă am folosi un tip de comunicare neadecvată scopului urmărit.

Ziarul aduce cu sine profunzime, seriozitate și generează surse de reflecție fără ca să necesite nici un fel de aparat pe care să îl dețină cititorul. Fără îndoială că mă refer aici la ziarele care au un conținut adecvat, matur, complex și nu la gazete de scandal. Cu toate aceste atuuri, ziarele au rămas tributare periodicității, suportului relativ sărac realizat între imagine și text, fiind puțin interactive (prin raportul dintre partea asincronă și suprafața dedicată) dar și datorită faptului că în ultimii ani presa scrisă a fost provocată ca să cedeze tot mai mult spațiu în favoarea presei online.

Radioul aduce cu sine noutatea prezentării instantanee a unei informații, a dialogului direct cu ascultătorii și interactivitatea. Aceste caracteristici pozitive sunt actuale în ambele tipuri de transmisii radio: prin unde radio și online. Dificultatea apare din faptul că trebuie să ai un aparat la care să asculți, apoi se constată și o profunzime scăzută a conținutului de informație transmisă iar arhivările sunt limitate sau lipsesc.

Televiziunea propune instantaneul și forța unei imagini animate dar este și ea tributară unui conținut modest de profunzime, necesită un aparat pentru a fi urmărită, are un acces limitat de interacțiune posibilă, telespectatorul nu are acces la unghiurile din care se filmează în studiouri pentru a avea o imagine de ansamblu iar arhivele sunt greu accesibile.

⁷⁰ Cf. A. Yves – *Introducere în jurnalism*, trad. O. Nimigean, Iași, Polirom, 2011, 68-69

Internetul propune instantaneitate, interactivitate, arhivare, profunzime nelimitată a informațiilor oferite printr-o navigare prin hipertext⁷¹ cât și o bogăție a suportului oferit prin texte, fotografii, animație, audio, video, module. În detrimentul său se înscriu: fiabilitatea surselor, zapping⁷² împins la extrem, necesitatea unei instruiți (spre exemplu cum să accesezi o pagină de internet, să cunoști limbajele adecvate etc.) dar și a aparatului necesare, performante și nu în ultimul rând ai nevoie de curent electric și de o rețea accesibilă care să ofere viteza necesară utilizării în condiții performante a acestui tip de comunicare.

Așadar ce au propus inedit acei inventatori ai comunicării globale prin dezvoltarea internetului? „O rețea în care fiecare punct este totodată neuron și creier.”⁷³ Un spațiu în care oricine poate să se exprime într-o rețea absolut liberă, care nu mai are nimic în comun cu constrângerile care există în redacțiile ziarelor, radioului sau ale televiziunilor. Posibilitatea nemărginită ca oricine să poată crea un site, a condus inițial la propagarea unor diferite mituri denigratoare (spre exemplu că ar fi fost un mod de comunicare folosit de pedofili sau de naziști) care au făcut ca mass-media tradițională să nu se implice în acest domeniu. Trecerea de la presa scrisă la cea online a dus la apariția altor dificultăți de comunicare în spațiul public. Astăzi trăim un fenomen relativ diferit de cel inițial, în care mass-media este mult prea implicată și divizată în același timp, ceea ce duce la o altă etichetare a ei și care o poate conduce înspre derizoriu.

⁷¹ Etimologic, ceea ce se află deasupra, dincolo de text.

⁷² zapping s. n. 1995 - operația de schimbare frecvență a canalelor TV v. *telecomandă* (din fr. *zapping*; cf. it. *zapping*; fals anglicism; FS 227, 285; PN 1988), <<https://dexonline.ro/definitie/zapping/560466>>

⁷³ Cf. A. Yves – *Introducere*, 367

III.2. NECESITATEA RELAȚIONĂRII CU ADEVĂRUL REVELAT

Acum când am parcurs pe scurt istoria evoluției comunicării scrise, audio și vizuale existentă în spațiul public să ne oprim și la conținutul ei. Putem să abordăm formularea necesară unei comunicări eficiente din mai multe unghiuri de vedere însă în ceea ce urmează vreau să ne axăm pe relaționarea dintre comunicarea interpersonală și adevărul revelat atunci când aceasta are loc într-un spațiu public.

Comunicarea interpersonală este un schimb de informații între două sau mai multe persoane dar și un domeniu de studiu și cercetare care încearcă să înțeleagă modul în care oamenii folosesc indicații verbale și nonverbale pentru a realiza o serie de obiective personale și relaționale. În opinia lui Charles Berger⁷⁴ comunicarea interpersonală se referă la studiul interacțiunii sociale dintre oameni. Teoria și cercetarea în comunicarea interpersonală încearcă să înțeleagă modul în care indivizii folosesc discursul verbal și acțiunile nonverbale, precum și discursul scris, pentru a atinge o varietate de obiective instrumentale și de comunicare, cum ar fi: informarea, convingerea și oferirea unui sprijin emoțional altora. Deși comunicarea interpersonală a fost în mod tradițional privită ca un proces care se întâlnește între persoane care se confruntă reciproc, față în față, interacțiunea socială tot mai mare se realizează prin utilizarea unor astfel de tehnologii de comunicare, cum ar fi computerele și telefoanele mobile, adăugând astfel o nouă dimensiune acestei zone cerută de comunicare. Studiul comunicării interpersonale privește deci, o varietate de elemente care contribuie la experiența de comunicare interpersonală. Pe lângă metodele tradiționale folosite în analiza comunicării interpersonale (o serie de metode cantitative sau sociale și de metode calitative) se adaugă tot mai mult studiului făcut și metodele care țin de perspectiva biologică sau/și cea fiziologică. Astfel, cercetarea comunicării interpersonale a contribuit cu mai multe categorii distincte de studiu (prin care se urmărește modul în care oamenii ajustează și adaptează comunicarea lor verbală și comunicarea nonverbală în timpul comunicării față în față) în procesele de producere a mesajelor, în comportamentul nostru și strategiile de management al informațiilor, în comunicarea înșelătoare, în dialectica relațională și în interacțiunea socială mediată de tehnologie. În cadrul studierii comunicării interpersonale, s-au luat în calcul și unele concepte care vizau personalitatea, structurile cunoașterii și interacțiunea socială, limbajul, semnalele nonverbale, experiența și expresia emoțiilor, comunicarea de susținere, rețelele sociale și viața relațiilor,

⁷⁴<https://onlinelibrary.wiley.com/action/doSearch?AllField=Interpersonal+communication&ContentGroupKey=10.1002%2F9781405186407>, (accesat la 24.01.2019)

influența, conflictul, computerele, comunicarea interpersonală la locul de muncă, perspectivele interculturale care privesc comunicarea interpersonală, escaladarea și dezangajarea relațiilor, comunicarea interpersonală și asistența medicală, relațiile de familie și comunicarea pe întreaga durată a vieții.

Comunicarea interpersonală descrisă până aici se referă doar la dimensiunea ei orizontală. Dacă însă încercăm și o altă abordare a comunicării între persoanele aflate în spațiul public și anume din perspectiva teologică atunci ni se va deschide un orizont nou: cel al comunicării interumane⁷⁵ care se derulează în două direcții: atât pe verticală, cât și pe orizontală. O comunicare interpersonală care se realizează într-o dimensiune verticală poate porni de la modelul de comunicare folosit între persoanele Sfintei Treimii (Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt) și cum spunea recent Papa Francisc, aceasta va conduce la posibilitatea de a putea face distincția dintre un individ și respectiv o persoană, de la caracterul individualist la cel deschis spre celălalt.

Din credința într-un Dumnezeu care este Treime rezultă că pentru a fi eu însumi am nevoie de celălalt. Sunt cu adevărat uman, cu adevărat personal, numai dacă mă relaționez cu alții. De fapt, termenul persoană denotă ființa umană ca „față”, îndreptată spre celălalt, implicată cu ceilalți. Viața noastră crește în umanitate cu trecerea de la caracterul individual la cel personal; drumul autentic de umanizare merge de la individul care-l percepe pe celălalt ca rival la persoana care-l recunoaște ca însoțitor de călătorie.⁷⁶

În cele ce urmează mă voi referi la comunicarea interumană privită din perspectiva interacțiunii sociale mediată de tehnologie și reflectarea sa, în timp, în poziția Bisericii Romano-Catolice.

În cartea sa, *Comunicarea. Repere fundamentale*, M. Dinu după ce abordează comunicarea din spațiul public existentă prin intermediul presei scrise și a mijloacelor audio-vizuale, descrie și modul de comunicare realizată prin intermediul artelor. În capitolul dedicat istoriei comunicării prin cinematografie sunt prezentate o serie de invenții legate de prezentarea mișcării care au revoluționat în egală măsură și o serie de elemente destinate să reformeze limbajul comunicării. Pornind de la Camera obscură, cunoscută din antichitate și experimentată de Leonardo da Vinci în 1508, care va fi transformată într-o „lanternă magică” care asigură proiectarea pe un ecran a unor imagini statice, de către Giovanni Batista della Porta în 1559 continuând cu E. Reynaud care poate fi considerat inventatorul filmului de desene animate (în 1892 el combina praxinoscopul cu un aparat de proiecție și prezenta un spectacol de 31 de minute cu pantomime în culori luminoase) se ajunge în pragul inventării cinematografului. Succesul părea garantat de vreme ce, până în 1900, acest procedeu a strâns peste jumătate de

⁷⁵Cf. M. Andro - *Comunicarea Interumană, Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2019

⁷⁶ Cf. *** *Mesajul Sfântului Părinte Francisc pentru a 53-a Zi Mondială a Comunicațiilor Sociale*, 2019

milion de spectatori care au participat la acest „teatru optic”. Primele filme turnate în laboratoarele lui Edison, datează din anii 1893-1895 și poartă semnătura lui W.K.I. Dickson. Puțin încrezător în succesul economic al cinematografului destinat unui public, Edison rămâne la proiectarea peliculei lui Dickson printr-un aparat optic individual, Kinetoscope Parlor (inaugurat pe Broadway încă din 1894), ratând astfel gloria pe care au avut-o frații Lumière pe 28 decembrie 1895, la Paris. Pentru a înțelege cum are loc comunicarea prin cinematografie cred că M. Dinu a reușit să sintetizeze foarte bine aceasta atunci când afirmă că: „între un material brut filmat și film distanța e comparabilă cu cea dintre un dicționar și un poem: tot ceea ce conține poemul se află deja în dicționar, însă fără măiestria autorului care transformă cuvintele izolate în «cuvinte potrivite» comunicarea unor înțelesuri nu ar fi posibilă. Comunicarea este și aici, într-o măsură covârșitoare, chestiune de sintaxă.”⁷⁷

La mai puțin de un an de la premiera primului spectacol cu public, avută la Salonul indian din localul Grand Cafè din Paris, în 27 mai 1896, publicul bucureștean putea viziona filme proiectate în cinematograful Lumière. În salonul special amenajat al ziarului L’Indépendance Roumaine, în 1897 se proiecta primul program de actualități format din cadre turnate la parada de 10 mai, în Târgul Moșilor, la hipodromul Băneasa și în timpul unor exerciții ale flotei de la Galați, de către un tânăr fotograf: Paul Menu.

Cardinalul Faulhaber, arhiepiscop de München, făcea în anul 1931 o analiză a diferențelor dintre cuvântul scris și imagine, a modului de reacție a receptorului ca urmare a impactului creat de imagine (care poate fi superioară cuvântului dar care poate conduce spre o direcționare a gândirii celui care privește o imagine în mișcare în sensul dorit de emițător). Textul său, din care redau mai jos un fragment, propune spre dezbateră o serie de comparații făcute între text și imagine, informație și imaginație, atitudine activă și pasivitate dar și reflecție versus consumism.

La cinematograful producțiile sunt prezentate spectatorului dintr-o singură direcție, prin impresia asupra simțurilor văzului și auzului, de cele mai multe ori fără a se ține seama de adevărul istoric ori de legile moralei, ci doar de gustul publicului și de profitul financiar ce poate decurge de aici. Lectura ziarului oferă cel puțin avantajul de a-l determina pe cititor să gândească el însuși, în loc să depindă exclusiv de impresia simțurilor, deși numărul de cititori de ziare care nu gândesc este, și el, considerabil.

Fără îndoială, filmul se prezintă în imagini, în consecință într-o formă populară, însă există pericolul ca oamenii să nu mai gândească, lipsindu-se astfel de viața intelectuală propriu-zisă, sau să nu mai dezvolte decât simțul imaginației, în detrimentul gândirii. Ziarul poate compensa avantajul aparent al viziunii, însoțindu-și textul de imagini, devenind și el un soi de spectacol. Însă el trebuie să evite să degenereze în carte cu poze, riscând altminteri să-și întoarcă cititorii la primii ani de viață.⁷⁸

Este adevărat că în anul 1931 când se realiza această analiză a Cardinalului Faulhaber filmul era abia la început. Raportul imagine - text din cadrul filmelor de atunci era destul de

⁷⁷ Cf. M. Dinu, *Comunicarea. Repere fundamentale*, București, Orizonturi, 2007, 357

⁷⁸ Cf. M. Voicu - *Etica și deontologia comunicațiilor sociale, Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2018

fragil accentul fiind pus pe imagine sau pe mimica făcută de actori. Cu toate că imaginea are un impact mai mare fără a fi necesar un efort de gândire sau de abstractizare, în presa scrisă, ziarul avea deja o maturitate de exprimare prin text. Existența sau lipsa imaginilor nu contau în evaluarea calității unui ziar în care accentul era pus pe informația reală transmisă în timp util. Presa de informare și divertisment trebuia să formeze și să informeze, să fie exactă și reală și să nu dăuneze individului și societății. Aș remarca în textul citat mai sus o serie de diferențe între cele două mijloace de comunicare comparate: ziarul face parte din presa scrisă iar filmul face parte din cinematografie sau televiziune putând fi considerat ca fiind o parte din artă. Presa ar trebui să asigure o funcție socială majoră, și anume, aceea de a face bine public. Despre artă se afirmă că moralitatea sa constă în calitatea ei artistică dar eu cred că arta ar trebui să trezească în om și atracția după virtuți. Progresul tehnologic este văzut uneori ca fiind o piedică în calea libertății iar obstacolele economice par că sunt dintotdeauna un factor de risc căruia nu i se poate rezista. Cea de a șaptea artă⁷⁹, cinematografia, trebuie în opinia Bisericii Catolice să trezească atracția pentru virtute și să comunice dreptatea socială. Pentru a evidenția și a apăra acest scop nobil, preocupările arătate de Biserica Catolică vis-a-vis de cinematografie au fost uneori interpretate ca fiind dure sau departe de a înțelege progresul științific. Luările de poziție referitoare la cinematografie, radio, televiziune, teatru, divertisment pe care Biserica le-a avut în timp au atras de multe ori comentarii ostile din partea societății. Dualitatea mijloacelor de comunicare, pe care Magisterul Bisericii îl analizează în multiple documente dedicate mijloacelor de comunicare, trebuie mereu privită și analizată cu vigilență. În cele ce urmează voi prezenta câteva idei desprinse din unele documente oficiale ale Bisericii Romano Catolice care fac referință la diferite mijloace de comunicare interumană.

În 1931, Papa Pius al XI-lea vedea în cinematograful *un ansamblu de rele*⁸⁰, un dușman al moralei, care trebuia combătut. Probabil din aceleași considerente din 1933, în S.U.A., a funcționat National Legion of Decency (a organizațiilor catolice) care stabilea pentru filmele produse în S.U.A. sau pentru filmele importate patru criterii de difuzare (având clasificările A, B, C; din 1978 există doar A și O)⁸¹. În paralel, în S.U.A. exista și un alt cod de clasificare a filmelor cunoscut drept Motion Picture Production Code sau Hays Code, care a funcționat până în 1968 când a fost înlocuit de Motion Picture Association of America (MPAA) film rating

⁷⁹ Primele șase arte au fost descrise de filosoful german Hegel în *Lecturile despre estetică* (scrise între 1818 și 1829). Criticul italian de film Ricciotto Canudo a formulat expresia "a șaptea artă" într-un manifest publicat în 1911, în care susținea că cinematograful a sintetizat artele spațiale (arhitectură, sculptură și pictură) cu artele temporale (dans, muzică și poezie).

⁸⁰ Cf. *Discursul Papei Pius al XI-lea adresat parohilor din Roma*, februarie 1931

⁸¹ <https://en.wikipedia.org/wiki/National_Legion_of_Decency>, (A – inofensiv cu 4 subdiviziuni: audiență generală, Adulți și adolescenți, adulți, adulți sub rezervă, B – parțial ofensiv, C – condamnat, O – ofensiv), (accesat la 24.01.2019)

system (cu clasificările GA, M, R, X)⁸². Aceste practici au făcut ca în 1936, în Enciclica *Vigilanti Cura*⁸³, Papa Pius al XI-lea să vorbească despre puterea și importanța cinematografului, recomandând practica episcopilor americani ca un exemplu de urmat în a rămâne vigilenți asupra producțiilor celei de a șaptea arte.

În 1955 Mgr. Dell'Acqua într-un mesaj pentru Săptămânile Sociale ale Franței scria despre influența mijloacelor de comunicare utilizate asupra persoanei umane. Pornind de la aprecierea dezvoltării științei în sine, recunoscută și de către Biserică, autorul afirma că rezultatele progresului științific pot fi folosite în sprijinul răspândirii adevărului, a frumosului și a binelui. Dell'Acqua afirma totodată în acest text că există totuși și pericolul ca folosirea greșită a rezultatelor științei să favorizeze și mijloace de corupție individuală sau colectivă. Se explică prin acest text și faptul că invazia tehnicilor de comunicare modernă este mai periculoasă decât industrializarea din secolul precedent, deoarece acestea intervin asupra autonomiei spirituale a omului. Această invazie este produsă prin presiunea exercitată de unele informații dirijate, a imaginilor care seduc, a propagandei sau prin acțiunea concertată a presei, radioului, televiziunii sau a cinematografului care modifică involuntar conștiința omului și crează ulterior comportamente „spontane”. Mgr. Dell'Acqua atrăgea totodată atenția și asupra faptului că: moralitatea tehnicilor de difuzare în masă nu stă doar în valoarea, adevărată sau falsă, bună sau rea, a ceea ce este transmis, ci și în modul de difuzare, adică în modul în care este tratat omul cărui i se adresează.⁸⁴

Mai târziu în 1957, în Enciclica *Miranda Prorsus*⁸⁵, Papa Pius al XII-lea vorbea despre folosirea tehnologiei în slujba binelui și a adevărului menționând că: „ar fi regretabil faptul ca ziarele și periodicele catolice care scriu despre spectacole să nu-și informeze cititorii despre valoarea morală a acestora.”

Astfel, în ideea că Biserica are dreptul înăscut de a se pronunța asupra presei scrise și asupra artei, pentru ca acestea să lucreze în folosul binelui comun și al societății au existat până în 1965 *Index librorum prohibitorum*⁸⁶ sau *Index-ul* cărților interzise catolicilor pentru a fi lecturate, iar cel al filmelor interzise⁸⁷ a fost revizuit.

⁸² <https://en.wikipedia.org/wiki/Motion_Picture_Association_of_America_film_rating_system#Replacement_of_the_Hays_Code>, (accesat la 24.01.2019)

⁸³ <http://w2.vatican.va/content/pius-xi/fr/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_29061936_vigilanti-cura.pdf>, (accesat la 24.01.2019)

⁸⁴ Cf. Dell'Acqua - *Scrisoarea la Săptămânile Sociale ale Franței*, 14.07.1955

⁸⁵ <http://w2.vatican.va/content/pius-xii/fr/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_08091957_miranda-prorsus.html>, (accesat la 24.01.2019)

⁸⁶ <<https://www.thefreedictionary.com/Catholic+Index>>, (accesat la 24.01.2019)

⁸⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/National_League_of_Decency>, (accesat la 24.01.2019)

Inter Mirifica⁸⁸ (1963) abordează presa, cinematografia, radioul, televiziunea și teatrul din punct de vedere moral, al valorii culturale create drept mijloace de comunicare socială și de apostolat catolic. *Communio et Progressio*⁸⁹ (1971) abordează comunicarea drept cale de comuniune, iar în *Aetatis Novae*⁹⁰ (1992) se evidențiază rolul comunicării interumane prin intermediul comunicațiilor sociale care trebuie să fie în serviciul comunității umane și a progresul social. Mijloacele de comunicare și rolul pe care trebuie să-l joace acestea, trebuie să fie conform planului providențial al lui Dumnezeu, în promovarea dezvoltării integrale a oamenilor și a societăților umane.

În 2005 Papa Ioan Paul al II-lea în Scrisoarea Apostolică *Il rapido sviluppo*⁹¹ recunoaște că utilizarea tehnicilor și tehnologiilor de comunicare contemporane face parte integrantă din misiunea specifică a Bisericii în mileniul al treilea. Acestea le sunt însă necesare și alte opțiuni fundamentale de bază obținute prin formare, participare și dialog. Biserica, scria Papa Ioan Paul al II-lea, „nu este chemată doar să folosească mijloacele de informare pentru a răspândi Evanghelia, ci mai mult ca niciodată să integreze mesajul mântuitor în «noua cultură» pe care aceste instrumente puternice de comunicare o creează și o amplifică.”

Nu sunt puține ocaziile în care Papa Ioan Paul al II-lea sau Papa Benedict al XVI-lea să nu sublinieze importanța rolului comunicării prin intermediul mijloacelor de comunicare moderne, importanța implicării active și responsabile în transmiterea adevărurilor și a Vestei cele Bune dar și să atragă atenția asupra pericolelor care pot apare din cauza globalizării și a lipsei de vigilență în consumul de informații, cu precădere cele pe care le propagă mass-media actuală. Menționez aici doar câteva titluri (textele integrale se pot găsi pe internet și sunt de o actualitate uimitoare) abordate în ultimii 19 ani pe care Papii Ioan Paul al II-lea, Benedict al XVI-lea și Francisc le-au cuprins în mesajele lor pentru zilele de comunicații din acest ultim interval de timp. Ioan Paul al II-lea: „*Vestirea lui Cristos prin mijloacele de comunicare în zorii noului mileniu*” și „*Predicați de pe acoperișuri: Evanghelia în era comunicării globale*” (2001), „*Internetul: un nou forum pentru proclamarea evangheliei*” (2002)⁹², Benedict al VI-lea: „*Media: o rețea de comunicare, comuniune și cooperare*” (2006), „*Copiii și media: o provocare pentru educație*” (2007), „*Mijloacele de comunicare socială: La intersecția dintre*

⁸⁸ Decret privind mijloacele de comunicare în Biserică („*Inter mirifica*”), *Conciliul Vatican II*, Editura ARCB, 1990, <<https://www.magisteriu.ro/inter-mirifica-1963/>> (accesat la 24.01.2019)

⁸⁹ *Communio et progressio*, Instrucțiune pastorală despre mijloacele de comunicare socială publicată din dispoziția Conciliului Ecumenic Vatican II, 1971, <<https://www.magisteriu.ro/inter-mirifica-1963/>> (accesat la 24.01.2019)

⁹⁰ *Aetatis Novae*, Instrucțiune pastorală despre comunicațiile sociale la a 20-a aniversare a documentului *Communio et Progressio*, 1992, <<https://www.magisteriu.ro/aetatis-novae-1992/>> (accesat la 24.01.2019)

⁹¹ <https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_letters/2005/documents/hf_jp-ii_apl_20050124_il-rapido-sviluppo.html>, (accesat la 24.01.2019)

⁹² <<https://www.magisteriu.ro/categorie/papa-ioan-paul-al-ii-lea/mesaje-comunicatii-ip2>>, (accesat la 24.01.2019)

protagonism și slujire Căutarea adevărului pentru a-l împărtăși” (2008), *“Noi tehnologii, noi relații. Promovarea unei culturi a respectului, dialogului și prieteniei*” (2009), *“Preotul și slujirea pastorală în lumea digitală: Noile mijloace de comunicare în slujba Cuvântului”* (2010), *“Adevărul, proclamarea și autenticitatea vieții în era digitală”* (2011), *“Tăcere și cuvânt: cale a evanghelizării”* (2012), *“Rețelele sociale: porți de adevăr și de credință; noi spații de evanghelizare”* (2013 – anul în care și-a inaugurat pagina de twitter!)⁹³; Francisc: *“Comunicarea în serviciul unei autentice culturi a întâlnirii”* (2014), *„Comunicarea familiei: loc privilegiat al întâlnirii prin darul iubirii”* (2015), *„Nu te teme, căci eu sunt cu tine” (Is 43,5). A comunica speranță și încredere în timpul nostru“* (2017), *„Adevărul vă va elibera (In 8,32). Fake news și jurnalismul de pace“* (2018), *“Suntem membre unii altora (Ef 4,25). De la comunitățile din rețelele sociale la comunitatea umană”* (2019)⁹⁴

În toate aceste mesaje, profunde și variate tematic, tonalitatea abordată (spre deosebire de cea care se regăsește în documentele magisteriului) devine caldă și ușor accesibilă celor din spațiul public. După ce parcurgi un astfel de mesaj devi mai bogat prin resursele pe care le poți accesa pentru a deveni mai competent, mai responsabil și de ce nu, angajat mai activ în cadrul comunității din care faci parte. Spre exemplificarea celor afirmate mă opresc acum la *Mesajul Sfântului Părinte Francisc pentru a 53-a Zi Mondială a Comunicațiilor Sociale* din 2019, prin intermediul căruia el ne transmite că toți suntem chemați să investim în relațiile interumane,

Să afirmăm în rețeaua socială și prin intermediul rețelei caracterul interpersonal al umanității noastre. Cu atât mai mult noi, creștinii, suntem chemați să manifestăm acea comuniune care marchează identitatea noastră de credincioși. De fapt, credința însăși este o relație, o întâlnire; și sub stimulenta iubirii lui Dumnezeu noi putem comunica, primii și înțelege darul celuilalt pentru ca apoi să putem să-i corespundem.

Pot afirma așadar că o comunicare interumană poate apela la orice artă sau la oricare model propus de Sfânta Scriptură. Însă pentru ca aceasta să fie efecace atunci când noi ne relaționăm cu ceilalți e bine să ne inspirăm și din modelul de comunicare oferit de Sfânta Familie din Nazareth. Aici regăsim tot ceea ce ne amintește de iubirea celor trei persoane din Sfânta Treime. Putem exersa zilnic în propria noastră familie, în mediul nostru social dar și cu cei apropiați, o comunicare care găsește modul de a-l ajuta pe celălalt să se deschidă, să progreseze și să comunice mai bine pentru ca să putem construi împreună o lume mai bună, bazată pe valori morale, care să conducă către „o civilizație a iubirii și a păcii”⁹⁵.

⁹³ <<https://www.magisteriu.ro/categorie/papa-benedict-al-xvi-lea/mesaje-comunicatii-b16/>>, (accesat la 24.01.2019)

⁹⁴ <<https://www.magisteriu.ro/categorie/papa-francisc/mesaje-comunicatii-f/>>, (accesat la 29.05.2019)

⁹⁵ <http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/messages/peace/documents/hf_jp-ii_mes_20001208_xxiv-world-day-for-peace.html>, (accesat la 17.01.2019)

Revenind la planul orizontal al comunicării în spațiul public, prin respectarea articolului 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, se pune în evidență necesitatea ca presa să raporteze toate faptele și opiniile astfel încât fiecare om să poată discerne adevărul în cunoștință de cauză. Această cerință reduce pericolul de manipulare a informației de către cei care pot controla centralizarea și utilizarea informației în scopul obținerii de profit cu orice preț sau a obținerii unor avantaje politice. Și cum imaginea este uneori mai puternică decât o mie de cuvinte, riscul de a manipula publicul este mai ușor de realizat prin intermediul transmisiilor televizate sau prin filme decât prin intermediul ziarelor.

Astăzi se vorbește tot mai mult despre rolul mediei ca mijloc de comunicare în spațiul public și rolul ei în formarea publicului consumator. Constatăm cu îngrijorare că prin actuala comunicare realizată de către diferite canale mediatice nu mai este încurajată gândirea individuală, stimularea dezbaterii și respectarea propriei opinii, ci mai degrabă se încurajează o mediocritate morală în aproape toate formele de media existente în prezent. Specific aici că media se diferențiază de artă prin faptul că prima are un caracter real (comunică realități și se află în slujba persoanei, a progresului social și cultural) în timp ce arta e o ficțiune.

Așadar, orice mijloc de comunicare aflat într-o nouă etapă a progresului tehnologic poate fi un instrument bun și util prin promovarea adevărului, frumosului și a binelui sau poate produce mult rău, în funcție de cum este folosit în folosul sau în detrimentul binelui comun și a societății.

În loc de concluzie aș dori să las aici să vorbească, în locul meu, următoarele gânduri desprinse din răspunsul Cardinalului Joseph Ratzinger oferit lui Peter Seewald, în 2000, la întrebarea ce părere are cu privire la viitorul Bisericii, pornind de la un crez al Papei Ioan al XXIII-lea care afirma că „aparține unei Biserici pline de viață și tinere care continuă să-și îndeplinească misiunea sa spre viitor, fără nici o teamă.” Viitorul Papă Benedict al XVI-lea a replicat că și el poate spune bucuros același lucru chiar dacă “mai vede uneori ramuri uscate ale copacului, care formează Biserica, care se rup și cad uneori în tăcere, alteori făcând zgomot. Dar vede înainte de toate și o întinerire a Bisericii.” (Întâlnise cu ocazia unor manifestări mulți tineri din diferite părți ale lumii care erau foarte entuziasmați de credința lor.) „Acest entuziasm este insensibil la criticile aduse Bisericii, acesta fiind motivat de faptul că bucuria pe care o dăruiește Cristos este mereu mult mai mare.” (...) “Putem să intrăm în viitor consolați, pentru că este foarte evident că Domnul nu ne va abandona.”⁹⁶

⁹⁶ Cf. J. Ratzinger - *Voici quel est notre Dieu*, trad. în fr. J. Burckel, PLON, Paris, 2001, 321

IV. CONCLUZII

Parcurgând drumul dialogului cu adevărul în necesitatea transmiterii mesajului evanghelic în spațiul public folosindu-mă de ajutorul evoluției științei, cu argumente filosofice, ajutată și bogăția oferită de magisterul Bisericii am reușit să răspund propriei provocări de a verifica ipoteza de lucru cu care am pornit la drum: omul este liber când primește/transmite un mesaj, poate fi o afirmație adevărată?

Am parcurs acest drum văzând prin intermediul conceptelor că omul care este creat autonom și liber se luptă pentru autonomia sa între adevăr și minciună pentru a-și încredința libertatea sa fie Adevărului Suprem fie minciunii.

Întrebările majore au de cele mai multe ori răspunsuri relative. De aceea putem spune că adevărul nu e doar certitudine, sinceritate sau cultură, nu e doar un concept axiologic sau un ideal, dar este acea persoană din cadrul Sfintei Treimi care afirmă despre sine în dialogul cu Toma: „Eu sunt Adevărul.” (In 14,6) Această cheie de lectură a mesajului transmis de Cristos în viața noastră prin respectarea Legii și totodată prin iubirea bidimensională orientată spre Dumnezeu și spre aproapele de lângă tine poate fi comunicată în spațiul public prin mărturia dată personal zilnic, în orice moment indiferent de conjunctura în care te afli, pentru a fi beneficiar și coparticipant al Împărăției lui Dumnezeu.

Fericitul G. Alberione spunea că „Biblia este Scrisoarea lui Dumnezeu către oameni. Aceasta este prima și principala lectură prin care putem cunoaște gândul lui Dumnezeu.” După ce cunoaștem ceea ce suntem și încotro ne îndreptăm trebuie să ne pregătim pentru a deveni competenți și responsabili în a transmite celor din jurul nostru bucuria de a fi apostoli ai Vestei cele Bune, care te poate conduce la fericirea eternă.

În opinia mea mesajul evanghelic trebuie pregătit și transmis celorlalți cu aceeași rigurozitate cu care un jurnalist de excepție își pregătește transmiterea unei știri care are în conținut cea mai valoroasă descoperire pentru omenire și pentru fiecare om în parte. Acesta trebuie să treacă dincolo de constrângerile redacționale sau politice, de principiile false care domină cultura din care face parte, să se exprime printr-un limbaj în care cuvintele au un sens clar și precis, folosindu-se de un vocabular simplu pentru a introduce decorul, personajele și faptele ca într-o poveste fluidă cu înțelesuri evidente între fapte, având mereu atenția îndreptată spre cel cu care este în dialog pentru că de cele mai multe ori cititorul este grăbit și infidel! Deoarece misiunea sa este aceea de a fi un liant între diverși actori ai societății, mesagerul

trebuie să fie nu doar un jurnalist bazat pe rigiditate normativă ci să fie un jurnalist bazat pe metodă și rigoare.

Ca o sinteză a celor afirmate până aici aș folosi o imagine, pentru a exemplifica modul de utilizare a cunoștințelor dobândite în procesul de realizare a unei comunicări eficiente a mesajului evanghelic. Imaginea pe care o propun eu este aceea a unui triunghi echilateral care are pe cele trei laturi cunoștințe și experiențe din știință, filozofie și respectiv din teologie. În funcție de mediul în care se află pentru a transmite autonom și liber mesajul Vestei cele Bune, mesagerul sau apostolul se poate baza pe latura care îi oferă elementele specifice pentru ca să poată fi un canal de comunicare eficient și care să poată empatiza cu cei aflați în dialog.

Așadar cel care Vestește Vestea cea Bună trebuie să fie asemenea unui jurnalist de elită: competent, profesionist, să dețină o bună cultură profesională și organizațională, să aibă valori, convingeri, credințe și norme pe care să le respecte din punct de vedere etic și profesional.

În concluzia acestor considerații pot afirma că omul este liber când primește sau transmite un mesaj în măsura în care își încredințează autonomia și libertatea sa Adevărului Suprem și prin competență și responsabilitate personală poate fi un martor autentic a conformității lucrului cu intelectul.

Pot întreba acum și eu împreună cu Fericitul G. Alberione dacă și noi cei care am primit adevărul revelat, vom continua să căutăm adevărul în alte cărți, picătură cu picătură, precum roua, când putem să îl scoatem cu gălețile din izvorul curat și nesecat al Evangheliei? Depinde de fiecare în parte cum alege liber să își trăiască propria viață spre a se împlini și a fi fericit mereu. Cristos ne-a spus că El este calea, adevărul și viața și ne-a oferit prin viața sa publică un model de trăire autentică a mesajului său. Putem să ne inspirăm din paginile Evangheliei pentru a da un sens vieții atât pentru noi și cât și pentru semenii noștri aflați în mijlocul unei societăți care își caută continuu calea spre adevăr. Spre această viață trăită în Adevăr, spun și eu prin cuvintele Sfântului Toma de Aquino, „să ne conducă și pe noi Domnul Isus Christos, Dumnezeu binecuvântat în veacul vecilor.”⁹⁷

⁹⁷Cf. Toma de Aquino – *Expunere la Simbolul Apostolilor*, trad. W. Dancă, Polirom, Iași, 2016, 197

V. BIBLIOGRAFIE

- Andro, Marta - *Comunicarea Interumană, Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2018
- Augustinus, Aurelius – *De Mendacio - Despre minciună*, trad. L. Wald, Humanitas, București, 2016
- Barbu, Violeta – *Teoriile comunicării și magisterul Bisericii, Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2017
- Benedict al XVI-lea, Papa - *Esența Crediței*, Sapiientia, Iași, 2010
- Coman, Mihai – *Introducere în sistemul mass-media*, Polirom, Iași, 2016
- Dancă, Wilhelm – *Crediță și Rațiune, Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2017 - 2018
- Dancă, Wilhelm - *Logica filosofică. Aristotel și Toma de Aquino*, Polirom, Iași, 2002
- Dancă Wilhelm - *Fascinația adevărului. De la Toma de Aquino la Anton Durcovici*, Sapiientia, Iași 2005
- Dancă, Wilhelm - *Și cred și gândesc, viitorul unui dialog controversat*, ARCB, București, 2013
- Dinu, Mihai - *Comunicarea. Repere fundamentale*, Orizonturi, București, 2007
- Dîncă, Lucian – *Limbajul simbolic creștin, Note de curs*, Universitatea București, FTRC, 2019
- D'Aria, Daniele - *Pe drumurile adevărului*, trad. V. Bizau, Fiicele Sfântului Paul, București, 2002
- Libaert, Thierry – *Planul de comunicare: cum să-ți definești și cum să-și organizezi strategia de comunicare*, Polirom, Iași, 2009
- Mareș, Cristiana – *Comunicarea adevărilor revelate, Note de Curs*, Universitatea București, FTRC, 2018
- Mondin, Battista - *Manual de filozofie sistematică (vol.I)*, trad.W. Tauwinkl; ed. W. Dancă, Sapiientia, Iași, 2008
- Platon, *Republica*, trad. A. Cornea, Teora, București, 1998
- Ratzinger, Joseph - *Voici quel est notre Dieu*, trad. în fr. J. Burckel, PLON, Paris, 2001
- Ratzinger, Joseph, cardinal - *Introducere în creștinism prelegeri despre Crezul apostolic*, trad. M. Blaj, Sapiientia, Iași, 2004
- Ratzinger, Joseph, card., etc. - *La Coscienza*, Libreria Editrice Vaticana, 1996
- Ravasi, Gianfranco - *Il Vangelo di Matteo*, Centro Editoriale Bologna 2010
- Reale, Giovanni – *Istoria filosofiei antice (vol. 3) Platon și Academia antică*, trad. M. Sârbu, ed. S. Hodiș, Galaxia Guttenberg, Târgu Lăpuș, 2009
- Ricoeur Paul - *Istorie și Adevăr*, trad. E. Niculescu, Anastasia, 1996

Sarr, Pierre - „*Discours sur le mensonge de Platon à saint Augustin: continuité ou rupture*”, *Dialogues d'histoire ancienne* 2010/2 36/2, Presses Univ. de Franche-Comté, 9-23

Toma de Aquino - *Despre Adevăr-De Veritate*, trad. Tereza-Brîndușa Palade; ed. S. Hodiș, Galaxia Guttenberg, Târgu Lăpuș, 2012

Toma de Aquino – *Expunere la Simbolul Apostolilor*, trad, W.Dancă, Polirom, Iași, 2016

Scarlat, Paul – *Tehnici de comunicare: Limbajul Radio, Note de curs*, Universitatea București, FTTC, 2018

Șerban, Tarciziu Hristofor – *Metode diacronice de analiză biblică, Note de curs*, Universitatea București, FTTC, 2017 – 2018

Voicu Marian - *Matroșca Mincinoșilor: fake news, manipulare, populism*, Humanitas, București, 2018

Voicu, Mihaela - *Etica și deontologia comunicațiilor sociale, Note de curs*, Universitatea București, FTTC, 2018

Yves, Agnès – *Introducere în jurnalism*, trad. O. Nimigean, Polirom, Iași, 2011

Magisteriu

*** *Biblia* (în limba română:2013) trad., introducere și note de pr. A. Bulai, pr. Ed. Pătrașcu, Sapienția, Iași, 2013

*** *Catehismul Bisericii Catolice*, A.R.C.B., București, 1993

*** Comisia Biblică Pontificală, *Interpretarea Bibliei în Biserica*, Vatican: Libreria Editrice Vaticana, 18 noiembrie 1993. (Document tradus în limba română), A.R.C.B., București

*** Comisia Biblică Pontificală, *Inspirația și adevărul Sfintei Scripturi. Cuvântul care vine de la Dumnezeu și vorbește despre Dumnezeu pentru a mântui lumea*, Sapienția, Iași 2015

*** *Compendiu de Doctrina Socială a Bisericii*, trad. L. Farcaș, Sapienția, Iași, 2007

*** Francisc, Papa – Exortăția apostolică *Gaudete et exultate* a Sfântului Părinte Francisc despre chemarea la sfințenie în lumea contemporană, Presa Bună, Iași, 2018

*** Francisc, Papa – Exortăția apostolică postsinodală *Christus vivita* Sfântului Părinte Francisc către tineri și către tot poporul lui Dumnezeu, Presa Bună, Iași, 2019

***Ioan Paul al II-lea, Papa – *Enciclice*, Coord. Mons. V. Petrecă, A.R.C.B., București, 2008

*** *Sinteza moralei catolice*, A.R.C.B., București, 2007

*** *YOUCAT Română Catehismul Bisericii Catolice pentru tineri pentru a cunoaște și a trăi credința Bisericii*, trad. M. Pătrașcu, Sapienția, Iași, 2012, 454

Internet

<http://wilhelmdanca.ro/platon-exista-o-divinitate-impersonala/> (accesat 5.02.2018)

http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/messages/peace/documents/hf_jp-ii_mes_20001208_xxxiv-world-day-for-peace.html, (accesat la 17.01.2019)

https://en.wikipedia.org/wiki/National_League_of_Decency(accesat la 24.01.2019)

https://en.wikipedia.org/wiki/Motion_Picture_Association_of_America_film_rating_system#Replacement_of_the_Hays_Code (accesat la 24.01.2019)

http://w2.vatican.va/content/pius-xi/fr/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_29061936_vigilanti-cura.pdf, (accesat la 24.01.2019)

http://w2.vatican.va/content/pius-xii/fr/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_08091957_miranda-prorsus.html, (accesat la 24.01.2019)

<https://www.thefreedictionary.com/Catholic+Index>, (accesat la 24.01.2019)

https://en.wikipedia.org/wiki/National_League_of_Decency, (accesat la 24.01.2019)

https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_letters/2005/documents/hf_jp-ii_apl_20050124_il-rapido-sviluppo.html, (accesat la 24.01.2019)

<https://onlinelibrary.wiley.com/action/doSearch?AllField=Interpersonal+communication&ContentGroupKey=10.1002%2F9781405186407>, (accesat la 24.01.2019)

(accesat la 24.01.2019)

<https://www.magisteriu.ro/mesaj-cu-ocazia-zilei-mondiale-a-comunicatiilor-sociale-2015/>> (accesat la 24.01.2019)

<https://www.magisteriu.ro/mesaj-cu-ocazia-zilei-mondiale-a-comunicatiilor-sociale-2014/>> (accesat la 24.01.2019)

<https://www.magisteriu.ro/categorie/papa-ioan-paul-al-ii-lea/mesaje-comunicatii-ip2/>, (accesat la 24.01.2019)

<https://www.magisteriu.ro/categorie/papa-benedict-al-xvi-lea/mesaje-comunicatii-b16/>,(accesat la 24.01.2019)

<https://www.magisteriu.ro/categorie/papa-francisc/mesaje-comunicatii-f/>, (accesat la 24.01.2019)

<https://www.magisteriu.ro/inter-mirifica-1963/>> (accesat la 24.01.2019)

<https://www.magisteriu.ro/communio-et-progressio-1971/>> (accesat la 24.01.2019)

<https://www.magisteriu.ro/aetatis-novae-1992/>>(accesat la 24.01.2019)

<http://www.biblia.pentruviata.ro/>>(accesat la 21.04.2019)

https://en.wikipedia.org/wiki/CCIR_System_B>(accesat la 21.04.2019)

https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Societatea_Rom%C3%A2n%C3%A2_de_Televiziune>(accesat la 21.04.2019)

<http://thelatinlibrary.com/augustine/civ11.shtml>, (accesat la 18.05.2019)

<http://www.dictionaryofspiritualterms.com/public/Glossaries/terms.aspx?ID=424>, (accesat la 18.05.2019)

<https://www.dataprotection.ro/>, (accesat la 18.05.2019)

<https://pauline.ro/index.php/fsp/cine-suntem>, (accesat la 24.05.2019)

<https://pauline.ro/index.php/fsp/cine-suntem>, (accesat la 24.05.2019)

<https://www.bl.uk/collection-items/gutenberg-bible>, (accesat la 29.05.2019)

<https://istoriiregasite.wordpress.com/2010/03/18/inventii-in-istorie-ziarele>, (accesat la 29.05.2019)

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_the_oldest_newspapers#Europe (accesat la 29.05.2019)

<https://semneletimpului.ro/religie/teologie/biblia/revolutia-lui-gutenberg-inventarea-tiparului-si-raspandirea-bibliei.html>, (accesat la 29.05.2019)

https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_television, (accesat la 29.05.2019)

<https://bebusinessed.com/history/history-of-the-television> (accesat la 29.05.2019)

https://en.wikipedia.org/wiki/Invention_of_radio, (accesat la 29.05.2019)

<https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Societatea_Rom%C3%A2n%C3%A2_de_Radiodifuziune>(accesat la 29.05.2019)
<https://en.wikipedia.org/wiki/Constantin_Perskyi> (accesat la 29.05.2019)
<https://ro.wikipedia.org/wiki/Televiziunea_%C3%82n_Rom%C3%A2nia>, (accesat la 29.05.2019)
<<https://www.descopera.ro/capcanele-internetului/9594234-ce-este-internetul-si-cum-a-apatut>>, (accesat la 29.05.2019)
<<https://stst.elia.pub.ro/>> (accesat la 29.05.2019)
<<https://www.descopera.ro/capcanele-internetului/9594234-ce-este-internetul-si-cum-a-apatut>>, (accesat la 29.05.2019)
<<https://en.wikipedia.org/wiki/OCLC>>, (accesat la 29.05.2019)
<<https://dexonline.ro/definitie/zapping/560466>>, (accesat la 29.05.2019)
<<https://www.magisteriu.ro/mesaj-cu-ocazia-zilei-mondiale-a-comunicatiilor-sociale-2019/>> (accesat la 29.05.2019)
<<https://www.magisteriu.ro/mesaj-cu-ocazia-zilei-mondiale-a-comunicatiilor-sociale-2018/>> (accesat la 29.05.2019)
<<https://www.magisteriu.ro/mesaj-cu-ocazia-zilei-mondiale-a-comunicatiilor-sociale-2017/>> (accesat la 29.05.2019)
<<https://www.magisteriu.ro/mesaj-cu-ocazia-zilei-mondiale-a-comunicatiilor-sociale-2016/>> (accesat la 29.05.2019)

ANEXA I - EVANGHELIA DUPĂ SFÂNTUL MATEI

Capitolul 28

XII. ÎNVIEREA LUI ISUS

Mormântul gol (Mc 16.1-8;Lc 24.1-12;In 20.1-13)

- 1** După ce a trecut sâmbăta, în zorii primei zile a săptămânii, Maria Magdalena și cealaltă Marie au venit să vadă mormântul.
- 2** Și, iată, a venit un cutremur mare: îngerul Domnului a coborât din cer, a venit și a rostogolit piatra, apoi s-a așezat pe ea.
- 3** Înfațișarea lui era ca fulgerul, iar haina lui era albă ca zăpada.
- 4** La vederea lui, paznicii s-au cutremurat de frică și au rămas ca morți.
- 5** Dar îngerul a spus femeilor: „Voi nu vă temeți! Știu că-l căutați pe Isus cel răstignit.
- 6** Nu este aici, căci a înviat după cum a zis. Veniți și vedeți locul unde a zăcut.
- 7** Mergeți în grabă și spuneți discipolilor lui: «A înviat din morți și, iată, merge înaintea voastră în Galileea. Acolo îl veți vedea». Iată, v-am spus”.
- 8** Plecând în grabă de la mormânt, cu frică și cu bucurie mare, au alergat să dea de știre discipolilor lui.

Isus apare femeilor (Mc 16.9-11;Lc 24.10-11;In 20.14-18)

- 9** Și, iată, Isus le-a venit în întâmpinare și le-a zis: „Bucurați-vă!” Iar ele, apropiindu-se, i-au cuprins picioarele și i s-au închinat.
- 10** Atunci Isus le-a zis: „Nu vă temeți! Mergeți și dați de știre fraților mei să meargă în Galileea și acolo mă vor vedea”.

Mituirea gărzii

- 11** După ce au plecat ele, iată că unii din gardă au venit în cetate și au dat de știre arhierilor despre toate cele întâmplate.
- 12** Aceștia, reunindu-se în consiliu cu bătrânii, au dat bani mulți soldaților,
- 13** zicând: „Să spuneți: «Discipolii lui au venit noaptea și l-au furat, pe când noi dormeam».
- 14** Și dacă va afla guvernatorul despre asta, îl vom convinge noi și vă vom scăpa de neplăceri”.
- 15** Ei, luând banii, au făcut așa cum au fost instruiți. Astfel, zvonul acesta s-a răspândit la iudei până azi.

Trimiterea apostolilor în lume (Mc 16.14-18;Lc 24.36-49;In 20.19-23;Fap 1.6-8)

- 16** Apoi, cei unsprezece discipoli au mers în Galileea, pe muntele hotărât lor de Isus.
- 17** Cum l-au văzut, i s-au închinat, dar unii se îndoiau.
- 18** Apropiindu-se, Isus le-a vorbit: „Mi-a fost dată toată puterea în cer și pe pământ.
- 19** Așadar, mergeți, și faceți ucenici din toate națiunile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh,
- 20** învățându-i să țină toate câte v-am poruncit. Și iată, eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul lumii”.

ANEXA II – Răspunsurile participanților din cadrul celor trei focus-grupuri

Lectura integrală cu voce tare a capitolului 28 din Evanghelia după Sfântul Matei așa cum este el prezentat în traducerea în limba română a Bibliei⁹⁸(ediția din 2013)a fost făcută în toate cele trei focus-grupuri care au însumat un număr de 22 de persoane, 14 femei și 7 bărbați. Cel mai tânăr participant a avut vârsta de 8 ani iar cel mai în vârstă participant a avut vârsta de 80 ani. Participanții au acoperit ca ocupație domenii variate de la elev, student, pensionar, inginer, administrator, merchandiser (comerciant) la persoane consacrate. Nici o persoană participantă la focus-grup nu a mai avut o experiență similară până la momentul în care a avut loc focus-grupul nostru. Durata alocată acestor activități a fost de 120 minute pentru un focus-grup. Participanților li s-a aplicat același mod de lucru descris în capitolul II.1. Metode de lectură a textului în focus-grup, cu mențiunea că uneori pentru a menține timpul de lucru în limita a 120 de minute s-a renunțat la formularea unor întrebări pentru a lăsa un spațiu mai amplu de discuții la întrebările ulterioare. La finalul activităților participanții au fost impresionați, au apreciat metoda abordată și totodată și-au exprimat dorința de a mai participa în viitor activități similare, unii dintre ei solicitând să primească rezultatele cercetării mele după ce teza va putea deveni publică.

➤ Lectura integrală cu voce tare a capitolului 28 din Evanghelia după Sfântul Matei

Fiecare participant a subliniat după lectura integrală a capitolului 28 din Evanghelia după Sfântul Matei un cuvânt sau o expresie care i-a atras atenția prin această lectură proclamată. Participanții au subliniat următoarele:

Focus-grup 1 (Iași): frica paznicilor, fulgerul, mesagerul lui Dumnezeu: Îngerul, cutremurul, frica și bucuria mare a femeilor, au alergat să dea de știre, în zorii primei zile a săptămânii

Focus-grup 2 (București): A înviat din morțiși, iată, merge înaintea voastră în Galileea. Acolo îl veți vedea.; cu frică și cu bucurie; Bucurați-vă!, Nu vă temeți!; plecând cu frică și cu bucurie; Nu este aici, căci a înviat; mergeți în grabă, a înviat; plecând cu frică și cu bucurie.

Focus-grup 3 (Timișoara): fulgerul; Bucurați-vă!; a înviat; zăpada; a coborât din cer; Bucurați-vă!.

⁹⁸ Biblia (În limba română: 2013) trad., introducere și note de pr. Alois Bulai, pr. Eduard Pătrașcu, Sapienția, Iași, 2013, 2471-2472

- Lectura individuală a versetelor 1-8 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate celor care au participat:
 - e) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
 - f) Poziționarea în locul paznicilor; cum ar reacționa personal?
 - g) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal?
 - h) Cum aş duce eu, personal, Vestea celorlalți?

După lectura individuală a versetelor 1-8 participanților li s-a sugerat să se transpună succesiv în rolul Îngerului și respectiv a femeilor și a paznicilor aflați la mormânt urmând o „punere în scenă” a următoarelor tablouri:

Îngerul – mormântul, piatra. Îngerul – paznicii. Îngerul – femeile, Vestea;

S-au obținut următoarele răspunsuri la întrebările adresate celor care au participat la focus grupuri:

- a) Fiecare participant a subliniat la acest punct un cuvânt sau o expresie care i-a atras atenția la această lectură a versetelor 1-8. Participanții au subliniat următoarele:

Focus-grup 1 (Iași): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 2 (București): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 3 (Timișoara): rostogolit; a înviat; au rămas ca morți; haina lui era albă, bucurie.

- b) Poziționarea în locul paznicilor/soldaților; cum ar reacționa personal? Fiecare participant a subliniat la acest punct ce ar fi făcut dacă era un paznic/soldat:

Focus-grup 1 (Iași): frica-primul contact cu transcendentul dincolo de uman, de tine; cutremur cosmic; mormântul gol – antropologic omul și teama de necunoscut; teama de autorități; nu au înțeles fenomenul și nu au participat, s-au panicat; uimire și frică, din neînțelegerea fenomenului, știau că era datoria lor să păzească mormântul; teamă și frică dar postura de militar nu te încremenește; trebuie să ascult de ordine, ceea ce am învățat militar fiind, dacă credeau în zei, o fi acesta un zeu de-al lor? Eu trebuie să-mi fac datoria; spaima; realizam faptul că acesta e un fenomen divin; dublă reacție de spaimă și pendulare între statutul de soldat și conștiința sa cu statutul de om care cade ca mort.

Focus-grup 2 (București): mi-e frică dar vreau să văd; ce fac mă ascund?, sunt curioasă; sunt uimită, șocată; sunt paralizată de frică, mă uit la tot ce se întâmplă cu multă atenție; frică mare, vreau să aud ce le spune Îngerul femeilor; șocată, timorată, alerg; înainte nu am crezut că era

Fiul lui Dumnezeu în mormânt; cutremur și Îngerul, nu am crezut ceea ce văd, rămân ca mort, nu pot vorbi, nu pot fugi, fără simțire.

Focus-grup 3 (Timișoara): uimire, spaimă, înlemnesc, spaimă, uimire și frică, minunare.

- c) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal? Fiecare participant a subliniat la acest punct ce ar fi făcut dacă era una dintre femei:

Focus-grup 1 (Iași): frică și bucurie mare pentru că Isus trăiește; retrăiesc amintirea faptelor lui Isus din cei trei ani: bucurie și speranța învierii; există o prietenie între Isus și aceste două femei: primii vestitori ai învierii și frica de ceea ce s-a întâmplat, de necunoscut; piatra nu putea fi dată la o parte decât de o putere extraordinară și din acest motiv aș fi alergat să dau mărturie despre asta și celorlalți; teamă și frică, rezerva dacă e sau nu adevărat că a înviat, nu știu dacă aș fi spus femeilor/altcuiva; cine pierde pe cineva drag ar vrea să mai stea o clipă împreună, ți-e frică dar alergi să spui ceea ce te bucură și celorlalți; aș realiza că Isus e Fiul lui Dumnezeu pentru că a înviat, i-aș anunța pe apostoli pentru că aceștia au fost lângă El și nu alții; femeile îl știau, știau că e Mesia, că trebuie să învie, am bucuria că Isus și-a arătat dumnezeirea, aș fi alergat să dau mărturie despre aceasta.

Focus-grup 2 (București): fără de cuvinte, îngrozită, mă prind de cealaltă femeie; uluită pentru că mă așteptam să văd mormântul așa cum era înainte, șocată, peste imaginația mea, foarte surprinsă; frică, mirată pentru că trupul nu mai e acolo dar îmi trece foarte repede după ce văd Îngerul; venisem la Isus cel mort ca să-i fiu alături, surprindere – Îngerul și vestea că Isus e viu, tristețea care devine bucurie; frică schimbată în bucurie, invitație la speranță, Dumnezeu e o surpriză în viața mea, nu e ceea ce gândesc eu despre el; tristețe-uimire pentru ceea ce se întâmplă, bucurie pentru că Îngerul spune că Isus va fi în Galileea, posibilitatea de a-l întâlni viu – o întâlnire personală cu Isus viu; cutremur – moartă de frică, Îngerul care coboară din cer, rostogolește piatra, uimire-bucurie, dar cred că totul nu e adevărat, nu înțeleg în acest moment.

Focus-grup 3 (Timișoara): uimire și frică; entuziasm maxim; bucurie; uimire; bucurie; uimire și bucurie.

- d) Cum aș duce eu, personal, Vestea celorlalți (azi)? Fiecare participant a subliniat la acest punct ce ar fi făcut dacă era în acel context și ar fi trebuit să ducă personal vestea primită la cei cunoscuți (Apostoli):

Focus-grup 1 (Iași): aș profita de toate mijloacele de informare pentru ca vestea să poată ajunge la toată lumea; aș merge la cei apropiați; lumea e împărțită în creștini și necreștini, poți

fi acuzat că „nu ești întreg la cap” (moarte clinică – viziuni); eu am făcut asta la serviciu și mi s-a recomandat să nu mai spun că eu cred în asta.... sau am fost aprobată, în familie există o mare laicizare; aş comunica cu cei din apropierea imediată pentru ca să-i conving că e adevărat; aş merge la cei care l-au abandonat: la Apostoli și la cei care erau în imediata sa apropiere, spunând că am aflat de la Înger dar încă nu e verificat; strig în gura mare, evit autoritățile, spun în taină Apostolilor ca să „nu fiu blocat” în transmiterea acestei Vești.

Focus-grup 2 (București): cu bucurie și convingere; alerg, bucurie și surpriză, apostolii să se grăbească să meargă în Galileea pentru ca să nu piardă întâlnirea; fără să vreau am participat la eveniment, alerg la cazarmă la comandanți și la ceilalți ca să împărtășesc această veste, credință-necredință; merg la soție – în care am încredere, o lumină – a rostogolit piatra, un om – a înviat, mă bazez pe lucruri concrete; o întâlnire profundă cu experiența Învierii, alerg și spun cu bucurie ceea ce a fost, trec peste aspectul că discipolii ar putea să nu creadă, o experiență zilnică în momentele din viață în care se schimbă ceva; nu exista speranța pentru un om mort – inima plină de bucurie pentru experiența personală pe care am avut-o, zilnic pot face la fel, revărs din inimă bucuria – o dau altora, credința că Isus e mereu cu mine.

Focus-grup 3 (Timișoara): cu bucurie; cu veselie; entuziasm, fericire, entuziasm, uimire nespusă,

- Lectura individuală a versetelor 9-10 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate celor care au participat:
 - e) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
 - f) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal la vederea lui Isus?
 - g) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei?
 - h) Cum/ce aş face eu, personal, cu Vestea primită?

După lectura individuală a versetelor 9-10 participanților li s-a sugerat să se transpună succesiv în rolul femeilor urmând o „punere în scenă” a următoarelor tablouri:

Femeile. Isus

S-au obținut următoarele răspunsuri la întrebările adresate celor care au participat la focus grupuri:

- a) Fiecare participant a subliniat la acest punct un cuvânt sau o expresie care i-a atras atenția la această lectură versetelor 9-10. Participanții au subliniat următoarele:

Focus-grup 1 (Iași): s-au închinat; acolo mă vor vedea; Bucurați-vă!; le-a venit în întâmpinare; mergeți și dați de știre fraților mei; Nu vă temeți!; s-au apropiat și i-au cuprins picioarele; Bucurați-vă! Nu vă temeți!

Focus-grup 2 (București): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 3 (Timișoara): i s-au închinat; Nu vă temeți!; mă vor vedea; dați de știre fraților mei; Nu vă temeți!; întâmpinare.

b) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal la vederea lui Isus cel viu?

Focus-grup 1 (Iași): m-aș fi închinat, nu poți altfel, vezi doar dimensiunea sa divină, diferența creatură-divinitate; teamă și bucurie; uimire, bucurie, lacrimi, nu aș mai ține cont de ceea ce am adus pentru mormânt; muțenie și bucurie, ca într-un vis în care cel drag e viu a doua zi; bucurie și groază: mort-viu, nu cred; bucurie foarte mare și frică, depășirea limitelor umane, Isus le spune: acolo mă vor vedea, Apostoli nu le vor crede mărturia lor; realizez că Isus este Fiul lui Dumnezeu, bucurie, participare la învierea sa, bucurie, îngenunchiere; continuarea primului moment, încredere întărită, am un argument în plus, nu îmi mai e teamă, după această întâlnire cu cel viu am încredere deplină.

Focus-grup 2 (București): nu credeam că îl voi vedea viu, plâng de bucurie, îi cuprind picioarele; rămân cu gura căscată, Isus vine în întâmpinarea mea spunând: Bucură-te!; nu mai e în mijlocul nostru, a înviat, e un mister, l-aș fi îmbrățișat și mă întreb dacă va fi același raport cu mine care a fost înainte; trec dintr-o surpriză în alta, tot mai mare, bucurie foarte mare și o stânjeneală pentru că nu știu ce trebuie să fac, e un mister, o realitate pe care nu știi cum să o trăiești; vreau să fiu una dintre femei pentru că Isus s-a arătat viu doar lor prima dată, e incredibil: ieri a murit și azi ești viu!, uimire, Isus vorbește și eu cred în sfârșit, mă închin și ador; eu nu fac nici un gest, rămân șocată și aștept ce va face, îl voi privi în ochi; nu fac nimic, uimire.

Focus-grup 3 (Timișoara): uimire și bucurie; entuziasm; uimire; extaz; aș cade în genunchi; entuziasm.

c) Poziționarea în locul femeilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei?

Focus-grup 1 (Iași): m-aș bucura că s-au adevărat cuvintele lui Isus, azi sunt oameni care primesc sau refuză vestea dar după ce văd, cred; neîncredere și încredere în ceea ce spun femeile, Apostoli nu există un contact direct cu Isus cel viu și ei se îndoiesc de vestea femeilor,

azi se spune: ce bine ar fi să fie adevărat!, aş căuta să cercetez, să înţeleg, să văd; dacă aş fi un discipol ar fi o confirmare că s-au împlinit Scripturile, că e Fiul lui Dumnezeu, desăvârşirea credinţei, aş vrea să cunosc mai mult despre Isus; Isus ştia cum se simt oamenii: îndoiala Apostolilor de aceea spune: mă vor vedea în Galileea, Apostolii sunt oameni şi uită ce le-au spus Isus când era cu ei, Toma nu crede până nu vede, o viziune sau un contact direct, azi nu mai vedem nici în conştiinţa noastră; sunt un om simplu; nedumerire şi teamă, pentru Apostoli era împlinirea Cuvântului, pentru cei apropiaţi e o bucurie imensă; bucurie şi aştept confirmarea şi din altă parte; aş face precum Toma, aş cere probe, dovezi, cred că peste 90% din populaţia globului ar cere azi aceste date ştiinţifice pentru a se confirma pentru că nu se cunosc Scripturile din reticenţă, din refuz, fiecare aşteaptă să vină câte un Mesia pentru el.

Focus-grup 2 (Bucureşti): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului. S-a pus o altă întrebare⁹⁹.

Focus-grup 3 (Timișoara): aş leşina; aş rămâne fără cuvinte; uimire; m-aş simţi onorat să duc vestea mai departe; aş plânge de bucurie; bine.

d) Cum/ce aş face eu, personal, cu Vestea primită?

Focus-grup 1 (Iaşi): aş merge la TV şi peste tot pentru a o comunica; aş respecta direcţia dată de Isus: mergeţi la fraţii mei, la persoanele apropiate, la cele care sunt de încredere; nu întâmplător Isus le trimite la Apostoli, ei sunt cei capabili să o transmită mai departe, eu aş transmite-o verbal şi prin mărturie personală zilnic; faptele vor transmite această veste, cuvintele şi-au pierdut din tărie, faptele sunt mai indicate, lipseşte forţa care trebuie să existe în spatele acestei trăiri, lipsa contactului.

Focus-grup 2 (Bucureşti): aş merge la prietenele mele şi aş întreba: tu ce spui?, în Galileea îl vor vedea, să mergem să vedem şi noi; nu aş fi mers singură la Apostoli, ci împreună cu altcineva ca să mă creadă că ceea ce spun e adevărat, veniţi şi verificaţi (în Galileea); aş alege un discipol cu care pot vorbi, care m-ar crede şi i-aş spune totul cum a fost ca să îi anunţe şi pe ceilalţi; simt nevoia de a împărtăşi această veste extraordinară, alerg, nu pot sta locului şi spun celor care au trăit alături de el: eu l-am văzut, mi-a spus așa.... trebuie să faceţi așa....; eu aş spune mamei lui Isus şi celorlalte femei apoi Apostolilor, Isus e viu, l-am văzut, ne-a vorbit şi e adevărat ceea ce spun; m-aş asigura că şi ceilalţi de la mormânt au văzut aceleaşi lucruri ca şi mine, apoi aş întreba mai multe despre cine era acest Isus şi aş spune şi celorlalţi soldaţi despre

⁹⁹ De ce Isus s-a arătat prima dată femeilor după ce a trimis Îngerul? – această întrebare nu va fi prelucrată în această lucrare pentru că a fost adresată doar unui focus-grup.

cele întâmplare; forța anunțării unei vești nu e mare atunci când se face de unul singur ci trebuie să fie mai multe persoane, se face gradual: în grupuri mici apoi în grupuri largite, frica dispare atunci când ești în grup și nu ești de unul singur și ai mai multă crezare (în evanghelia după Marcu, femeile nu au spus nimic), reacția lumii e diferită, trebuie să existe o persoană care ia inițiativa pentru a împinge și pe ceilalți.

Focus-grup 3 (Timișoara): cu mândrie; cu entuziasm maxim; cu bucurie; cu responsabilitate; cu entuziasm; cu bucurie maximă și m-aș încurca în cuvinte dar tot aș spune-o

- Lectura individuală a versetelor 11-15 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate celor care au participat:
 - f) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
 - g) Poziționarea în locul Arhierilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei aduse de soldați?
 - h) Poziționarea în locul celor din Consiliul Bătrânilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei aduse de Arhierii?
 - i) Cum/ce aș face eu, personal, în locul soldaților?
 - j) Cum reacționezi când primești/dai o știre falsă (FakeNews)?

După lectura individuală a versetelor 11-15 participanților li s-a sugerat să se transpună succesiv în rolul soldaților, arhierilor și în cel al unui înțelept din Consiliul Bătrânilor urmând o „punere în scenă” a următoarelor tablouri:

Soldații. Arhierii. Consiliul Bătrânilor

S-au obținut următoarele răspunsuri la întrebările adresate celor care au participat la focus grupuri:

- a) Fiecare participant a subliniat la acest punct un cuvânt sau o expresie care i-a atras atenția la această lectură a versetelor 11-15. Participanții au subliniat următoarele:

Focus-grup 1 (Iași): au dat bani soldaților să spună că l-au furat; arhierii au dat bani soldaților să distribuie un zvon; mituire, bani; îl vom convinge noi; zvon; vă vom scăpa de neplăceri.

Focus-grup 2 (București): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 3 (Timișoara): discipolii săi au venit noaptea și l-au furat; au dat bani mulți soldaților, au dat de știre arhierilor, zvonul acesta s-a răspândit, îl vom convinge noi; au dat de știre arhierilor.

- b) Poziționarea în locul Arhierilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei aduse de soldați?

Focus-grup 1 (Iași): mă deranjează, nu-mi place consecința, trebuie să îi fac să tacă; sursă de scandal; apare îndoiala în propria mea credință ca Arhieriu care țin Legea și pretind că sunt drept, vinovăție: am omorât un om nevinovat, pe Dumnezeu, neîncredere în IAHWE, în Scripturi – o provocare să citesc din nou Legea și Profeții, era el Mesia?; revoltă, l-am crucificat, l-am înmormântat și acum e iar viu; trădare și provocare, eu păzesc Legea; analizez știrea și mă gândesc ce trebuie să fac, soldații nu au fost vigilenți, am convingerea că a fost furat; e o minciună, cineva ascunde ceva, e imposibil, nu cred; poziția lor de învățători/Rabbi de lideri sociali era amenințată, îl urmau pe Isus ca pe un rege, trebuie să iau măsuri.

Focus-grup 2 (București): e culmea culmilor, ce facem acum cu el?, abia l-am omorât, vom face la fel: spunem că nu e adevărat că e viu, dacă tu veghezi atunci nu poate fi furat, dar dacă ai bani se cumpără tot, inclusiv soldații; sper că m-aș converti, două anunțuri diferite: e viu, a fost furat; forța minciunii: te face să râzi când citești textul și totuși și azi se crede la fel, forța cuvântului oamenilor versus Cuvântul lui Dumnezeu; soldații au povestit ceea ce au trăit ei, nu au credință de aceea experiența lor e diferită de aceea a femeilor, dacă credeau nu s-ar fi lăsat mituiți; de aceea și două acțiuni diferite: credință – femei; lipsa credinței – soldați, erau persoane simple care au lucrat când El era în viață; nu vreau să accept adevărul care s-a întâmplat, am autoritate lumească: construiesc și distrug, aleg în interesul meu, rămân închis, preiau riscurile nu accept Adevărul și transmit un neadevăr, o minciună; aș accepta că am greșit și m-aș retrage din funcție dacă aș putea.

Focus-grup 3 (Timișoara): indignare; uimire, ură; nu aș fi de acord cu ceea ce spun soldații; nu aș da mită soldaților.

- c) Poziționarea în locul celor din Consiliul Bătrânilor; cum ar reacționa personal la primirea Vestei aduse de Arhierii?

Focus-grup 1 (Iași): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 2 (București): Nu putem spune această minciună, apoi s-au lăsat convinși de această minciună a Arhierilor pentru că pierdeau și ei ceva dacă ar fi spus adevărul, nu au avut curaj

să spună adevărul că soldații trebuiau să păzească, nu să doarmă; Isus a spus că el e Fiul lui Dumnezeu dar ei nu voiau să accepte acest Adevăr, Legea trebuia respectată dar lipsea iubirea, Arhieriei aveau mai multă putere decât Consiliul Bătrânilor, au mituit gărzile ca să nu mai creeze o altă problemă, înțelepciunea acestei lumi e diferită de cea a lui Dumnezeu; toți bătrânii au fost de acord cu minciuna; sunt majoritatea împotriva Adevărului dar poate sunt și unii care nu suportă minciuna; trebuie să fim coerenti: nu putea să învie, să acoperim această Vestă ca să nu meargă mai departe, în inimă puteau să accepte că Isus este Viu, Arhieriei erau puternici iar bătrânii se tem de ei și nu spun ceea ce simt; aș cerceta Legea, ce scrie este sau nu vorba despre Înviere, nu trebuie intrat într-o contradicție cu Legea prin mituire, în Galileea vor apare mai mulți martori decât soldații care vor vedea că Isus e Viu; cum transmiți Adevărul? – cine e de acord învinge pe cei care nu sunt de acord?, e dificil să mergi contra curentului.

Focus-grup 3 (Timișoara): aș fi contrariat și aș trimite spre cercetare, ce și cum s-a întâmplat, aș întreba cunoscuți de-ai mei; aș spune adevărul ceea ce au spus soldații – a dispărut corpul; să urmeze Legea Domnului; aș merge la fața locului; aș merge la fața locului ca să văd dacă găsesc urme; aș cere dovezi.

d) Cum/ce aș face eu, personal, în locul soldaților?

Focus-grup 1 (Iași): soldații romani nu trebuiau să poarte arme și nu trebuiau să meargă la arhieriei ci la șeful lor, deci „erau în cârdășie”, cine a dispus să fie biciuit? – nu a fost armata romană ci arhieriei au cerut asta, arhieriei erau foarte puternici și romanii trebuiau să țină cont de ei; soldații aveau o problemă: mortul dispăruse, nu credeau că șefii lor îi vor crede și poate că arhieriei le pot oferi o explicație pentru că ei nu cunoșteau Legea și Profetii și căutau o soluție pentru a se salva; mi-aș fi pus întrebări: ce s-a întâmplat, soldații voiau să-și dovedească nevinovăția, poate s-au convertit; aș încerca „să scap basma curată”, nu aș lua bani ca să spun o minciună ci aș încerca să spun adevărul; m-aș întreba dacă într-adevăr am adormit sau nu, mi-aș întreba colegul el ce a simțit și ne-am gândi împreună ce e de făcut, mi-aș aminti de cutremurul de la crucificare și de cele zise despre templu; nu aș fi acceptat mita ca să îl conving pe șeful meu că am dormit pentru că misiunea mea era să păzesc; aș fi spus: voi m-ați pus să păzesc, asta s-a întâmplat, dați-mi o soluție; soldații nu aveau o situație economică bună, Iuda primise bani să-l trădeze pe Isus iar acum vor și ei bani; eu am pierdut în viață pentru că am spus adevărul, realizez că e Mesia și voi spune adevărul, și îmi asum consecințele, oricare ar fi ele.

Focus-grup 2 (București): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 3 (Timișoara): nu aș accepta mita; aș căuta să mă eschivez, să nu fac parte dintre ei; dacă aș fi un soldat instruit și aș ține cu șeful, aș fi loial, aș face ceea ce mi s-a cerut; aș susține ceea ce am văzut; aș merge înainte cu dreptatea, aș susține ceea ce am văzut; aș fi loial.

e) Cum reacționezi când primești/dai o știre falsă (FakeNews)?

Focus-grup 1 (Iași): ascult din politețe dar nu o transmit, consider că nu am auzit-o; am sentimentul că nu e ceva în regulă și caut, fac o selecție a știrilor prin ceea ce certifică sau nu convingerile personale; dacă știrea falsă dăunează cuiva sau societății trebuie luată o atitudine, dacă nu dăunează nu o iau în calcul; soldatul e membrul unei structuri și a luat bani ca să dezinformeze printr-o știre falsă – a se vedea evenimentele din decembrie 1989, eu - receptorul – nu-mi dau seama că e o știre falsă și o iau ca atare, dacă aș fi un ucenic al lui Isus m-aș îndoi și nu aș crede așa ceva; aș fi întrebat: voi ce ați păzit acolo?; minciuna era foarte credibilă: adepții lui l-au furat.

Focus-grup 2 (București): dacă sunt sigură că nu e adevărată nu o dau mai departe, o dau mai departe dar spun că nu sunt sigură că e sau nu e adevărată; dacă e falsă nu o dau mai departe; când e vorba de o știre falsă gravă cercetez și cealaltă ipoteză sau spun: fiți atenți pentru că se spune că....; dacă nu ai posibilitatea să verifici, poți spune: eu nu cred dar dacă tu poți să verifici..., pentru a da o orientare spre adevăr; informez și mă informez dacă e sau nu falsă; pe rețelele sociale: dacă cunosc persoana care dă o știre falsă aș reacționa scriind, la TV nu pot reacționa, trebuie să luăm o poziție față de astfel de situații; mergi și verifici dacă e sau nu e adevărată iar dacă e falsă nu distribuie, dacă se poate interveni spui de ce nu e bine dar fără ca să intri în polemici, ești chemat să spui adevărul chiar dacă uneori trebuie „să plătești” pentru acest lucru, uneori lucrurile sunt foarte subtile iar a fi adevărat sau fals devine mult prea complicat.

Focus-grup 3 (Timișoara):

- dacă aș da o știre falsă: aș fi rușinat, m-aș simți vinovată, nu aș da-o, aș avea un sentiment de vinovăție; nu aș da-o decât dacă ar ajuta pe cineva, dacă ar fi spre binele cuiva; aș nuanța-o cu subînțeles și aș da-o ca un amuzament.
 - dacă aș primi o știre falsă: aș lua-o ca atare; sunt dezamăgit; nu sunt sigur că e falsă și o iau ca adevărată; ar fi ca o curiozitate; aș fi curios deși nu știu dacă e falsă fără să fi cercetat
- Lectura individuală a versetelor 16-20 și „realizarea scenei/tablorilor” prin următoarele întrebări adresate celor care au participat:

- f) Ce le-a rămas din acest text: un cuvânt, o expresie...
- g) Poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la vederea lui Isus?
- h) Poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la primirea Misiunii?
- i) Cum dau eu, personal, (ca femeie/ca Apostol) Vestea celorlalți (cunoscuți sau necunoscuți)?
- j) Cum împlinesc eu misiunea primită?

După lectura individuală a versetelor 16-20 participanților li s-a sugerat să se transpună succesiv în rolul femeilor, a apostolului urmând o „punere în scenă” a următoarelor tablouri:

Femeile. Apostolii. Isus - Misiunea.

S-au obținut următoarele răspunsuri la întrebările adresate celor care au participat la focus grupuri:

- a) Fiecare participant a subliniat la acest punct un cuvânt sau o expresie care i-a atras atenția această lectură proclamată. Participanții au subliniat următoarele:

Focus-grup 1 (Iași): unii se îndoiau; mergeți, șifaceți ucenici din toate națiunile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh; is-au închinat, eu sunt cu voi; unii se îndoiau, eu sunt cu voi; s-au închinat, se îndoiau; au mers în Galileea; mi-a fost dată toată puterea, mergeți.

Focus-grup 2 (București): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 3 (Timișoara): sunt cu voi în toate zilele; mi-a fost dată toată puterea până la sfârșitul lumii; îndoială; botezându-i; faceți ucenici din toate națiunile.

- b) Poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la vederea lui Isus?

Focus-grup 1 (Iași): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 2 (București): S-a omis întrebarea de către moderatorul grupului.

Focus-grup 3 (Timișoara): aș trimite la închisoare pe soldați, cu entuziasm, cu bucurie, cu entuziasm, am o stare de bine pentru că văd un prieten, cu entuziasm.

- c) Poziționarea în locul Apostolilor; cum ar reacționa personal la primirea Misiunii?

Focus-grup 1 (Iași): aș primi cu multă bucurie, puțin mândră că am fost aleasă să duc Vestea; ascult ceea ce a spus Isus femeilor care au fost împreună cu el dar am o îndoială, merg în Galileea să mă conving pentru că așa a spus Isus, după ce m-am convins aș da cu bucurie Vestea;

cu bucurie, responsabilitate și recunoștință pentru că: Eu sunt cu voi în toate zilele; bucurie și convingere că voi primi ajutorul Lui pentru a vesti, pentru că prin propriile puteri nu aș putea o să fac; mândru și bucuros că primesc această misiune, mai ales după învierea Sa; bucurie pentru încrederea lui Isus în mine; e destul de greu, nu mă îndoiesc că trebuie să vestesc eu în lume ci că eu am ceea ce trebuie ca să fac această misiune, ca să mă ridic la nivelul cerut de Isus; primesc misiunea de la cel Înviat, mi-e teamă că nu o voi putea împlini dar am încredere că el va fi cu mine.

Focus-grup 2 (București): m-aș îndoii pentru că nu știu cum să fac dar cred în același timp că pot; aș fi crezut că prin puterea Duhului Sfânt promis de Isus în viață voi putea face misiunea primită acum; m-am închinat, cred pentru că am stat cu el, l-am urmat, am văzut minunile sale, deci poate fi viu pentru că e Dumnezeu, cred datorită martorilor care l-au văzut, femeilor; am avut o experiență cu Isus când era om – minuni și cred pentru că am avut o experiență diferită și cu Isus înviat – o minune; cred că Isus e prezent, e viu, mă îndoiesc pentru că am nevoie de prezența sa pentru a-mi întări credința mea în el, sunt în timp, am slăbiciuni și am nevoie să fiu întărită zilnic în credința în el, suntem din lume dar nu suntem ai lumii; drumul meu ca discipol, femeile care anunță învierea, Isus ce a spus a făcut toate acestea mă determină să cred, mă încred în prezența sa vie, El poate totul, spune adevărul; îl ador, am dubii care mă ajută să îl cunosc mai mult, ceea ce a dat El, învierea sa.

Focus-grup 3 (Timișoara):împovărat; onorat; dedicat; cu onoare; împovărat și responsabil; onorat.

d) Cum dau eu, personal, (ca femeie/ca Apostol) Vestea celorlalți (cunoscuți sau necunoscuți)?

Focus-grup 1 (Iași):Când eram la lucru în Anglia aveam un coleg transsexual care empatiza foarte bine cu bătrânii și eu aveam mari probleme să accept sau să resping acea persoană, îmi era teamă și într-o zi i-am spus: te respect ca persoană chiar dacă nu respect ceea ce ai făcut, iar răspunsul primit a fost: mi-am dat seama că te porți ca o creștină și apreciez asta, te respect și te apreciez (eu nu purtam obiecte specifice și nu făceam semne exterioare care să-mi ateste apartenența la creștinism); să fim mai toleranți, să ne trăim credința creștină așa cum ne cer Catehismul și legile Bisericii din care facem parte, cu un respect reciproc față de alții, fără minciună și fără ipocrizie în relațiile inter-umane; am fost soldat de la 14 ani, am făcut în ascuns prima Împărtășanie și mirul l-am primit de la Ep. Pleșca și nu prea mergeam la Sf. Liturghie din cauza statutului meu profesional dinainte de 1989, azi nu îmi mai este teamă să vorbesc

despre Veste cu cât cunosc mai bine Scriptura, cunosc fundamentările logice și raționale ale Adevărului din Scriptură și mă integrez mai bine în corpul mistic al lui Cristos; prima dată mă conving pe mine, prezint Vestea în funcție de persoana care mă ascultă după ce am încercat să o pregătesc pentru ca ea să fie disponibilă în a primi această Veste; în funcție de cei care trebuie să primească această veste trebuie să mă pregătesc pentru primirea unor întrebări legate de limbajul pe care îl folosesc, transmiterea să nu fie pe un ton de poruncă, trebuie să te ridici sau să te cobori la vârsta sau la pregătirea lor (atei sau cei care nu sunt atei); transmit prin viața de zi cu zi, prin comportament, prin blândețe, bunătate, prin lupta împotriva falsului de azi, fiind creștini să evităm dualitatea și duplicitatea persoanei; eu vin dintr-o generație în care se organiza discoteca în sâmbăta Paștelui, sunt o fire care merge contra curentului dar am experiența că Dumnezeu te lasă să hălăduiești, eu trebuia să predau religia celor din clasa I-a care nu știau să scrie și să citească, care nu aveau o educație religioasă (în 1994), erau și copii pentecostali care au dorit să participe la aceste ore amplificând provocarea mea, apoi a apărut copilul în viața mea, iar el după ce a făcut prima Împărtășanie mergea zilnic la Sf. Liturghie și așa am mers și eu zilnic la Biserică cu îndoieli, cu apropiere, cu îndepărtare, cu apropiere de Biserică și cred în aceste fapte pentru că le-am trăit pe pielea mea.

Focus-grup 2 (București): El e cu noi și atunci putem să vestim pentru că El se folosește de mine, am trăit asta de multe ori: spuneam lucruri pe care nu le știam, efortul nostru e cel de a merge în lume pentru că El știe să se Vestească prin noi, iar noi simțim urgența că El trebuie să fie vestit, omul are multă nevoie de Isus, de Evanghelie, de morală, la fel ca și orice știre de azi; doar întâlnindu-l pe Isus îl Vestești cu adevărat, întâlnirea trebuie să fie zilnică iar Vestirea e personală sau comunitară, vestesc prin propria viață, prin mărturia a ceea ce fac, prin apostolat; și eu am atins de multe ori acest aspect: Eu sunt cu tine și am făcut multe lucruri imposibile, prezența lui Isus este personală și comunitară (pentru toți), dubiul meu este dacă eu/noi sunt/suntem cu Isus?, de El nu mă îndoiesc că e mereu cu mine pentru că sunt roade ale prezenței sale în mine; să țină toate câte le-am poruncit – toate învățăturile Sale să rămână în inima mea și a fiecărui om, Cuvintele Sale, Iubirea Sa față de Dumnezeu Tatăl și față de aproapele reprezintă modelul după care ne putem inspira pentru a duce mai departe Vestea lui Isus; e foarte important să am experiența întâlnirii personale cu Isus, să-i simt chemarea și să dau valoare la ceea ce fac din iubire față de Isus și față de oameni; Isus i-a învățat pe discipolii săi ce trebuie să facă, nu e ușor să-l Vestesc, e darul Lui, după ce l-am întâlnit și l-am cunoscut pot experimenta cum să-l Vestesc, iar cu ajutorul Duhului Sfânt pot să Vestesc și pot să depășesc toate dificultățile, dorința mea e să cred că El este cu adevărat cu mine ca să-l Vestim, e dificil dar prin fondatorul nostru, Don Alberione, avem o cale precisă cum să-l Vestim pe Isus cel Viu;

a fi discipol înseamnă să evangelizezi prin trăirea zilnică a Cuvântului la care se adaugă mărturia proprie prin gesturi mici: un surâs, un zâmbet, prin crearea de relații adevărate, există multe instrumente care pot fi folosite dar prima este Persoana iar Isus îți dă cuvintele adevărate care trebuie să le Vestezi.

Focus-grup 3 (Timișoara): ca o poveste la necunoscuți, în sinteză pentru cei cunoscuți: a zis..., s-a întâmplat... deoarece cunoscuții mă cred iar pentru cei care îmi sunt necunoscuți nu sunt sigur că m-ar crede; detaliat pentru necunoscuți și cu entuziasm pentru cunoscuți; cu detalii și greoi pentru necunoscuți și în general pentru cei cunoscuți; pe cei necunoscuți i-aș convinge iar pe cei cunoscuți i-aș îmbuna; cu mare bucurie tuturor, e treaba lor dacă cred sau nu iar asta depinde de modul cum o spui; cu entuziasm maxim tuturor; ca și apostolilor; cu entuziasm la cunoscuți și cu detalii la necunoscuți ca să fiu mai convingătoare; aș merge pe stradă și aș opri oamenii pentru a împărtăși cu ei; aș merge în toate locurile publice să spun cu bucurie și onoare ce am văzut; cu entuziasm tuturor.

e) Cum împlinesc eu misiunea primită?

Focus-grup 1 (Iași):Să transmitem aceste valori descoperite prin Scriptură, să dăm mărturie despre Adevăr copiilor și generațiilor viitoare pentru că minciuna de atunci dăunează și astăzi; și noi avem o misiune de îndeplinit pentru că și noi putem fi femeile care aleargă la mormânt, dinamice în a răspândi Vestea sau putem fi soldații mituiți care au răspândit o minciună; prin botez avem vocația de a evangeliza, de a fi purtători de Vestea cea Bună; am convingerea că Isus este cu noi, că va fi „un cutremur”, lumea se va schimba și toți se vor converti și vor crede; noi avem aceeași misiune ca și Apostolii iar Isus este alături de noi; Isus se întâlnește mereu cu oamenii în sacrameente; este timpul ca să fie o pregătire aprofundată, o asumare versus Adevărul cunoscut, societatea are nevoie de lideri și clerici buni, trebuie să se investească în comunitate pentru ca populația să poată fi educată ca să recunoască și să transmită Adevărul și nu FakeNews.

Focus-grup 2 (București):Isus a Înviat, apare și trimite în misiune, prezența lui în inima mea mă determină să răspund; forța Cuvântului îmbogățește pe fiecare dintre noi; puterea Cuvântului care vorbește diferit fiecăruia și care te pune într-o lumină nouă, iau cu mine și duc mai departe bucuria, entuziasmul femeilor care aleargă să-l Vestescă pe Isus cel Viu; prezența Sa manifestată prin Cuvânt ne trimite să-l Vestim, Isus ne respectă alegerea și libertatea mea: de a-l accepta sau de a-l respinge pe Isus Viu.

Focus-grup 3 (Timișoara): prin rugăciune; puterea exemplului; prin rugăciune; prin fapte; prin rugăciune; prin mers la biserică și fapte cât mai multe.

ANEXA III - Abrevieri

Cf. – Conform

d. C. – după Cristos

VS – Veritatis Splendor

CDBS – Compendiu de Doctrina Socială a Bisericii

Referințe biblice

In 14, 6 – Evanghelia după Sfântul Ioan, capitolul 14, versetul 6

Mt - Evanghelia după Sfântul Matei